

Familjerätt

Sammanfattning

Utskottet föreslår fyra tillkännagivanden till regeringen med anledning av motionsyrkanden om barnäktenskap och tvångsäktenskap, om polygama äktenskap, om vårdnad, boende och umgänge samt om överförmyndare, gode män och förvaltare.

- Regeringen bör snarast möjligt återkomma till riksdagen med lagförslag som innebär att möjligheten att i undantagsfall erkänna barnäktenskap och tvångsäktenskap begränsas ytterligare.
- Regeringen bör analysera vad som ligger bakom att så många som ca 300 personer är registrerade i folkbokföringen som gifta med fler än en person och överväga om det finns behov av förtydliganden i lagstiftningen i syfte att säkerställa att polygama äktenskap inte erkänns i Sverige.
- Regeringen bör i ett kommande lagstiftningsarbete med anledning av ett betänkande från 2014 års vårdnadsutredning särskilt beakta det som utskottet anfört.
- Regeringen bör snarast ta initiativ till en uppföljning av hur lagstiftningen om överförmyndare, gode män och förvaltare fungerar, och i det sammanhanget bör regeringen även överväga andra förbättringar av systemet med gode män och förvaltare.

Utskottet föreslår att riksdagen avslår övriga motionsyrkanden som gäller bl.a. erkännande av äktenskap mellan personer av samma kön, stärkta rättigheter för transpersoner m.fl., utredningar om faderskap, föräldraskap vid assisterad befruktning, adoption och ändringar i namnlagen.

I betänkandet finns 17 reservationer (M, SD, C, V, L, KD).

Behandlade förslag

Cirka 190 yrkanden i motioner från allmänna motionstiden 2015/16 och 2016/17.

Innehållsförteckning

Utskottets förslag till riksdagsbeslut	4
Redogörelse för ärendet	12
Utskottets överväganden	13
Barnäktenskap och tvångsäktenskap	13
Polygama äktenskap	17
Tillfälliga förordnanden som borgerlig vigselförrättare	19
Skärpt kontroll av vigselförrättare inom trossamfund	20
Rätt för borgerliga vigselförrättare att förrätta vigslar i främmande stater	21
Formerna för ingående av äktenskap	22
Erkännande av äktenskap mellan personer av samma kön	23
Betänketid vid äktenskapsskillnad	25
Giftorättens omfattning vid bodelning	26
Bodelningsförrättningen	28
Underhåll mellan makar efter äktenskapsskillnad	30
Makars pensionsrättigheter vid bodelning	31
Stärkta rättigheter för transpersoner m.fl.	32
Utredningar om faderskap	34
Talerätt i mål om fastställande av faderskap	37
Föräldraskap vid assisterad befruktning	38
Adoption	41
Vårdnad, boende och umgänge	46
Automatisk gemensam vårdnad för ogifta föräldrar	51
Barnbalk	53
Könsneutrala författningar	53
Myndighetsåldern m.m.	54
Underårigas egendom	55
Överförmyndare, gode män och förvaltare	56
Gode män för ensamkommande barn	65
Dödförklaring	67
En översyn av arvsrätten	68
Laglott	69
Särkullbarns och efterlevande makes arvsrätt	71
Arvsrätt för sambor	72
Registrering av testamenten	74
Kallelse till bouppteckning	76
Ändringar i namnlagen	77
Elektroniska dokument i familjerättsliga sammanhang	78
Reservationer	81
1. Skärpt kontroll av vigselförrättare inom trossamfund, punkt 4 (SD)....	81
2. Formerna för ingående av äktenskap, punkt 6 (KD).....	81
3. Erkännande av äktenskap mellan personer av samma kön, punkt 7 (V)	82
4. Betänketid vid äktenskapsskillnad, punkt 8 (M).....	83
5. Giftorättens omfattning vid bodelning, punkt 9 (L).....	83
6. Stärkta rättigheter för transpersoner m.fl., punkt 13 (M).....	84
7. Stärkta rättigheter för transpersoner m.fl., punkt 13 (V)	85
8. Talerätt i mål om fastställande av faderskap, punkt 15 (SD).....	85

9. Föräldraskap vid assisterad befruktning, punkt 16 (M, C, V, L)	86
10. Adoption, punkt 17 (M).....	87
11. Adoption, punkt 17 (SD)	88
12. Automatisk gemensam vårdnad för ogifta föräldrar, punkt 19 (SD)	89
13. Könsneutrala författningar, punkt 21 (V)	90
14. Gode män för ensamkommande barn, punkt 25 (C).....	91
15. Gode män för ensamkommande barn, punkt 25 (KD).....	92
16. Registrering av testamenten, punkt 31 (SD, L, KD).....	92
17. Elektroniska dokument i familjerättsliga sammanhang, punkt 34 (L).....	93
Särskilt yttrande	95
Erkännande av äktenskap mellan personer av samma kön, punkt 7 (L).....	95
<i>Bilaga</i>	
Förteckning över behandlade förslag	96
Motioner från allmänna motionstiden 2015/16	96
Motioner från allmänna motionstiden 2016/17	105

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

1. **Barnäktenskap och tvångsäktenskap**

Riksdagen ställer sig bakom det som utskottet anför om att regeringen snarast möjligt bör återkomma till riksdagen med lagförslag som innebär att möjligheten att i undantagsfall erkänna barnäktenskap och tvångsäktenskap begränsas ytterligare, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen delvis motionerna
2015/16:550 av Robert Hannah m.fl. (FP),
2015/16:3099 av Carina Herrstedt m.fl. (SD) yrkande 18,
2016/17:1078 av Jan Björklund m.fl. (L) yrkandena 10 och 11,
2016/17:1360 av Alexandra Anstrell och Lotta Olsson (båda M),
2016/17:1787 av Fredrik Schulte (M),
2016/17:1829 av Robert Hannah m.fl. (L),
2016/17:2255 av Markus Wiechel och Jennie Åfeldt (båda SD),
2016/17:2345 av Carina Herrstedt m.fl. (SD) yrkandena 2–5 och
2016/17:3143 av Ewa Thalén Finné m.fl. (M) yrkande 12.

2. **Polygama äktenskap**

Riksdagen ställer sig bakom det som utskottet anför om att regeringen bör analysera vad som ligger bakom att så många som ca 300 personer är registrerade i folkbokföringen som gifta med fler än en person och överväga om det finns behov av förtydliganden i lagstiftningen i syfte att säkerställa att polygama äktenskap inte erkänns i Sverige, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna
2016/17:3078 av Elisabeth Svantesson m.fl. (M) yrkande 28 och
2016/17:3143 av Ewa Thalén Finné m.fl. (M) yrkande 13.

3. **Tillfälliga förordnanden som borgerlig vigselförrättare**

Riksdagen avslår motion
2016/17:1115 av Anette Åkesson (M).

4. **Skärpt kontroll av vigselförrättare inom trossamfund**

Riksdagen avslår motion
2015/16:3099 av Carina Herrstedt m.fl. (SD) yrkande 17.

Reservation 1 (SD)

5. **Rätt för borgerliga vigselförrättare att förrätta vigslar i främmande stater**

Riksdagen avslår motion

2016/17:1218 av Ann-Charlotte Hammar Johnsson (M) yrkandena 1 och 2.

6. Formerna för ingående av äktenskap

Riksdagen avslår motion

2016/17:331 av Bengt Eliasson och Mathias Sundin (båda L).

Reservation 2 (KD)

7. Erkännande av äktenskap mellan personer av samma kön

Riksdagen avslår motion

2016/17:812 av Hans Linde m.fl. (V) yrkande 7.

Reservation 3 (V)

8. Betänketid vid äktenskapsskillnad

Riksdagen avslår motion

2016/17:3143 av Ewa Thalén Finné m.fl. (M) yrkande 6.

Reservation 4 (M)

9. Giftorättens omfattning vid bodelning

Riksdagen avslår motion

2016/17:3472 av Robert Hannah m.fl. (L) yrkande 4.

Reservation 5 (L)

10. Bodelningsförrättningen

Riksdagen avslår motionerna

2016/17:898 av Elin Lundgren (S) och

2016/17:1184 av Helena Bouveng (M).

11. Underhåll mellan makar efter äktenskapsskillnad

Riksdagen avslår motion

2016/17:1159 av Catharina Bråkenhielm (S).

12. Makars pensionsrättigheter vid bodelning

Riksdagen avslår motionerna

2015/16:1211 av Said Abdu (FP) och

2016/17:1722 av Said Abdu (L).

13. Stärkta rättigheter för transpersoner m.fl.

Riksdagen avslår motionerna

2015/16:49 av Jonas Sjöstedt m.fl. (V) yrkande 13 och

2015/16:2703 av Ewa Thalén Finné m.fl. (M) yrkande 3.

Reservation 6 (M)

Reservation 7 (V)

14. Utredningar om faderskap

Riksdagen avslår motionerna

2015/16:2568 av Emma Henriksson m.fl. (KD) yrkande 79,
 2015/16:2569 av Andreas Carlson m.fl. (KD) yrkande 32,
 2015/16:2638 av Fredrik Schulte m.fl. (M) i denna del,
 2015/16:2899 av Paula Bieler m.fl. (SD) yrkande 12 i denna del,
 2015/16:3095 av Paula Bieler m.fl. (SD) yrkandena 2 och 3,
 2016/17:1711 av Fredrik Lundh Sammeli och Helén Pettersson i Umeå
 (båda S),
 2016/17:2372 av Mikael Eskilandersson och Roger Hedlund (båda SD)
 yrkandena 1 och 2,
 2016/17:2506 av Paula Bieler m.fl. (SD) yrkandena 2 och 3,
 2016/17:3304 av Andreas Carlson m.fl. (KD) yrkande 45 och
 2016/17:3305 av Emma Henriksson m.fl. (KD) yrkande 86.

15. Talerätt i mål om fastställande av faderskap

Riksdagen avslår motionerna

2015/16:2899 av Paula Bieler m.fl. (SD) yrkande 12 i denna del,
 2015/16:3095 av Paula Bieler m.fl. (SD) yrkande 37 och
 2016/17:2506 av Paula Bieler m.fl. (SD) yrkande 36.

Reservation 8 (SD)

16. Föräldraskap vid assisterad befruktning

Riksdagen avslår motionerna

2015/16:2703 av Ewa Thalén Finné m.fl. (M) yrkande 1,
 2015/16:2786 av Jan Björklund m.fl. (FP) yrkande 6,
 2015/16:3211 av Ola Johansson m.fl. (C) yrkande 1,
 2015/16:3225 av Anna Kinberg Batra m.fl. (M) yrkande 18,
 2016/17:588 av Veronica Lindholm (S) och
 2016/17:1079 av Jan Björklund m.fl. (L) yrkande 8.

Reservation 9 (M, C, V, L)

17. Adoption

Riksdagen avslår motionerna

2015/16:1204 av Lotta Finstorp och Olof Lavesson (båda M),
 2015/16:1231 av Jenny Petersson (M) yrkandena 1 och 2,
 2015/16:1252 av Helena Bouveng (M),
 2015/16:2313 av Pia Hallström (M),
 2015/16:2482 av Cecilia Widegren m.fl. (M) yrkande 11,
 2015/16:2668 av Cecilia Widegren (M),
 2015/16:2703 av Ewa Thalén Finné m.fl. (M) yrkande 2,
 2015/16:3095 av Paula Bieler m.fl. (SD) yrkande 42,
 2015/16:3225 av Anna Kinberg Batra m.fl. (M) yrkande 19,
 2016/17:745 av Boriana Åberg (M),
 2016/17:868 av Johan Büser (S) yrkande 1,
 2016/17:1120 av Helena Bouveng (M),
 2016/17:2100 av Maria Stockhaus (M),

2016/17:2252 av Thomas Finnborg (M),
2016/17:2372 av Mikael Eskilander och Roger Hedlund (båda SD)
yrkande 6,
2016/17:2506 av Paula Bieler m.fl. (SD) yrkande 41,
2016/17:3112 av Cecilia Widegren (M),
2016/17:3143 av Ewa Thalén Finné m.fl. (M) yrkande 14,
2016/17:3146 av Olof Lavesson m.fl. (M) yrkande 12 och
2016/17:3221 av Cecilia Widegren m.fl. (M) yrkande 23.

Reservation 10 (M)

Reservation 11 (SD)

18. Vårdnad, boende och umgänge

Riksdagen ställer sig bakom det som utskottet anför om vad regeringen särskilt bör beakta i det kommande lagstiftningsarbetet med anledning av 2014 års vårdnadsutredning och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen delvis motionerna

2015/16:2482 av Cecilia Widegren m.fl. (M) yrkande 26 och
2015/16:2780 av Emma Henriksson m.fl. (KD, M, C, FP) yrkande 3 och
avslår motionerna
2015/16:385 av Barbro Westerholm och Christina Örnebjär (båda FP),
2015/16:509 av Emma Carlsson Löfdahl (FP),
2015/16:848 av Alexandra Völker (S),
2015/16:1030 av Eva-Lena Jansson (S),
2015/16:1038 av Edward Riedl (M),
2015/16:1093 av Anti Avsan (M),
2015/16:1145 av Annika Hirvonen och Stina Bergström (båda MP) yr-
kandena 1 och 2,
2015/16:1224 av Katarina Brännström (M),
2015/16:2098 av Erik Bengtzboe och Ida Drougge (båda M),
2015/16:2324 av Pia Hallström och Ellen Juntti (båda M),
2015/16:2473 av Gunilla Nordgren och Saila Quicklund (båda M) yr-
kandena 1 och 2,
2015/16:2568 av Emma Henriksson m.fl. (KD) yrkande 78,
2015/16:2569 av Andreas Carlson m.fl. (KD) yrkande 31,
2015/16:2638 av Fredrik Schulte m.fl. (M) i denna del,
2015/16:3095 av Paula Bieler m.fl. (SD) yrkandena 40 och 41,
2015/16:3211 av Ola Johansson m.fl. (C) yrkande 2,
2016/17:107 av Annika Hirvonen Falk och Stina Bergström (båda MP)
yrkandena 1 och 2,
2016/17:650 av Barbro Westerholm (L),
2016/17:1530 av Gunilla Nordgren (M),
2016/17:2221 av Phia Andersson och Ann-Christin Ahlberg (båda S),
2016/17:2372 av Mikael Eskilander och Roger Hedlund (båda SD)
yrkandena 4 och 5,
2016/17:2506 av Paula Bieler m.fl. (SD) yrkandena 39 och 40,

2016/17:2680 av Gunilla Nordgren och Saila Quicklund (båda M) yrkandena 1 och 2,
 2016/17:2799 av Anders Österberg m.fl. (S),
 2016/17:2852 av Tuve Skånberg (KD),
 2016/17:3304 av Andreas Carlson m.fl. (KD) yrkande 44,
 2016/17:3305 av Emma Henriksson m.fl. (KD) yrkande 85 och
 2016/17:3472 av Robert Hannah m.fl. (L) yrkande 3.

19. Automatisk gemensam vårdnad för ogifta föräldrar

Riksdagen avslår motionerna

2015/16:931 av Rickard Nordin (C),
 2015/16:2638 av Fredrik Schulte m.fl. (M) i denna del,
 2015/16:2899 av Paula Bieler m.fl. (SD) yrkande 12 i denna del,
 2015/16:3095 av Paula Bieler m.fl. (SD) yrkande 38,
 2016/17:354 av Rickard Nordin (C),
 2016/17:2372 av Mikael Eskilander och Roger Hedlund (båda SD) yrkande 3 och
 2016/17:2506 av Paula Bieler m.fl. (SD) yrkande 37.

Reservation 12 (SD)

20. Barnbalk

Riksdagen avslår motion

2015/16:2359 av Annika Carlsson och Ulrika Carlsson i Skövde (båda C).

21. Könsneutrala författningar

Riksdagen avslår motion

2015/16:49 av Jonas Sjöstedt m.fl. (V) yrkande 9.

Reservation 13 (V)

22. Myndighetsåldern m.m.

Riksdagen avslår motionerna

2015/16:1661 av Erik Bengtzboe (M),
 2015/16:2910 av Hanna Wigh (SD) och
 2016/17:1352 av Hanna Wigh (SD) yrkandena 1 och 2.

23. Underårigas egendom

Riksdagen avslår motion

2016/17:1038 av Ida Karkiainen m.fl. (S).

24. Överförmyndare, gode män och förvaltare

Riksdagen ställer sig bakom det som utskottet anför om att regeringen snarast bör ta initiativ till en uppföljning av hur lagstiftningen på området fungerar, och i det sammanhanget bör regeringen även överväga andra förbättringar av systemet med gode män och förvaltare, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna
2016/17:3143 av Ewa Thalén Finné m.fl. (M) yrkandena 1–5 och
2016/17:3347 av Caroline Szyber m.fl. (KD) yrkande 48 och
avslår motionerna
2015/16:54 av Lotta Johnsson Fornarve m.fl. (V) yrkandena 1–6,
2015/16:723 av Jan Lindholm (MP),
2015/16:863 av Penilla Gunther (KD),
2015/16:1173 av Eva Lohman och Saila Quicklund (båda M),
2015/16:2050 av Mikael Eskilandersson m.fl. (SD) yrkandena 6 och 7,
2015/16:2160 av Lawen Redar (S),
2015/16:2378 av Solveig Zander (C),
2015/16:2400 av Solveig Zander m.fl. (C) yrkande 19,
2015/16:2484 av Cecilia Widegren m.fl. (M) yrkande 10,
2015/16:2538 av Kenneth G Forslund (S),
2015/16:2562 av Finn Bengtsson och Sofia Fölster (båda M),
2015/16:2567 av Roland Utbult m.fl. (KD) yrkande 12,
2016/17:334 av Christina Örnebjär (L),
2016/17:1643 av Kerstin Nilsson och Ann-Christin Ahlberg (båda S) yr-
kandena 1 och 2,
2016/17:1660 av Eva Lindh m.fl. (S),
2016/17:1668 av Ann-Christin Ahlberg och Kerstin Nilsson (båda S),
2016/17:2034 av Kerstin Lundgren (C),
2016/17:2371 av Mikael Eskilandersson och Roger Hedlund (båda SD)
yrkandena 6 och 7,
2016/17:2704 av Kenneth G Forslund och Adnan Dibrani (båda S),
2016/17:2757 av Jonas Gunnarsson (S),
2016/17:2971 av Solveig Zander m.fl. (C) yrkande 31,
2016/17:3182 av Penilla Gunther (KD) och
2016/17:3472 av Robert Hannah m.fl. (L) yrkande 1.

25. Gode män för ensamkommande barn

Riksdagen avslår motionerna
2015/16:2567 av Roland Utbult m.fl. (KD) yrkande 11,
2016/17:2650 av Eva Lohman och Ann-Britt Åsebol (båda M),
2016/17:2973 av Johanna Jönsson m.fl. (C) yrkande 31 och
2016/17:3302 av Aron Modig m.fl. (KD) yrkande 18.

Reservation 14 (C)
Reservation 15 (KD)

26. Dödförklaring

Riksdagen avslår motion
2016/17:695 av Amir Adan (M).

27. En översyn av arvsrätten

Riksdagen avslår motion

2016/17:1964 av Hans Rothenberg (M).

28. Laglott

Riksdagen avslår motionerna

2015/16:795 av Boriana Åberg (M),

2015/16:909 av Betty Malmberg (M) och

2015/16:2088 av Erik Bengtzboe och Carl-Oskar Bohlin (båda M).

29. Särkullbarns och efterlevande makes arvsrätt

Riksdagen avslår motion

2015/16:2159 av Catharina Bråkenhielm m.fl. (S).

30. Arvsrätt för sambor

Riksdagen avslår motionerna

2015/16:923 av Rickard Nordin (C) och

2016/17:352 av Rickard Nordin (C).

31. Registrering av testamenten

Riksdagen avslår motionerna

2015/16:381 av Robert Hannah och Fredrik Malm (båda FP),

2015/16:590 av Emanuel Öz (S) yrkandena 1 och 2,

2015/16:1760 av Gunilla Nordgren (M),

2015/16:2046 av Sara-Lena Bjälkö och Mikael Eskilandersson (båda SD),

2015/16:3095 av Paula Bieler m.fl. (SD) yrkande 50,

2016/17:1527 av Gunilla Nordgren (M),

2016/17:2018 av Robert Hannah m.fl. (L),

2016/17:2372 av Mikael Eskilandersson och Roger Hedlund (båda SD) yrkande 10,

2016/17:2506 av Paula Bieler m.fl. (SD) yrkande 49,

2016/17:3347 av Caroline Szyber m.fl. (KD) yrkande 49 och

2016/17:3472 av Robert Hannah m.fl. (L) yrkande 5.

Reservation 16 (SD, L, KD)

32. Kallelse till bouppteckning

Riksdagen avslår motion

2015/16:3066 av Mikael Jansson och Robert Stenkvist (båda SD).

33. Ändringar i namnlagen

Riksdagen avslår motion

2015/16:49 av Jonas Sjöstedt m.fl. (V) yrkande 12.

34. Elektroniska dokument i familjerättsliga sammanhang

Riksdagen avslår motion

2016/17:3472 av Robert Hannah m.fl. (L) yrkande 2.

Reservation 17 (L)

Stockholm den 16 mars 2017

På civilutskottets vägnar

Tuve Skånberg

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Tuve Skånberg (KD), Hillevi Larsson (S), Ewa Thalén Finné (M), Jessika Roswall (M), Lars Eriksson (S), Roger Hedlund (SD), Carl-Oskar Bohlin (M), Ola Johansson (C), Emma Hult (MP), Thomas Finnborg (M), Mikael Eskilandersson (SD), Robert Hannah (L), Johanna Haraldsson (S), Shadiye Heydari (S), Lotta Johnsson Fornarve (V), Eva Lindh (S) och Faradj Koliev (S).

Redogörelse för ärendet

I betänkandet behandlar utskottet ca 190 motionsyrkanden i olika familjerättsliga frågor från allmänna motionstiden 2015/16 och 2016/17. Motionsyrkandena gäller bl.a. barnäktenskap och tvångsäktenskap, polygama äktenskap, vårdnad, boende och umgänge, överförmyndare, gode män och förvaltare, erkännande av äktenskap mellan personer av samma kön, stärkta rättigheter för transpersoner m.fl., utredningar om faderskap, föräldraskap vid assisterad befruktning, adoption samt ändringar i namnlagen.

Utskottet behandlar de olika frågor som aktualiseras i motionerna under skilda rubriker.

Motionsyrkandena finns i bilagan.

Utskottets överväganden

Barnäktenskap och tvångsäktenskap

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen ställer sig bakom det som utskottet anför om att regeringen snarast möjligt bör återkomma till riksdagen med lagförslag som innebär att möjligheten att i undantagsfall erkänna barnäktenskap och tvångsäktenskap begränsas ytterligare och tillkännager detta för regeringen.

Motionerna

I partimotion 2016/17:1078 av Jan Björklund m.fl. (L) föreslås tillkännagivanden om att regeringen bör återkomma till riksdagen med ett lagförslag som medför dels att en person under 18 år aldrig ska kunna betraktas som gift enligt svensk rätt (yrkande 10), dels att utländska barnäktenskap, tvångsäktenskap och fullmaktsäktenskap aldrig ska kunna erkännas i Sverige (yrkande 11).

Även i kommittémotion 2016/17:3143 av Ewa Thalén Finné m.fl. (M) föreslås åtgärder mot tvångsäktenskap (yrkande 12).

I motion 2015/16:550 av Robert Hannah m.fl. (L) föreslås ett tillkännagivande om att regeringen bör återkomma till riksdagen med ett lagförslag om att utländska barnäktenskap, tvångsäktenskap och fullmaktsäktenskap aldrig ska kunna erkännas i Sverige. I motionerna 2015/16:3099 av Carina Herrstedt m.fl. (SD) (yrkande 18), 2016/17:1360 av Alexandra Anstrell och Lotta Olsson (båda M), 2016/17:1787 av Fredrik Schulte (M), 2016/17:1829 av Robert Hannah m.fl. (L) och 2016/17:2255 av Markus Wiechel och Jennie Åfeldt (båda SD) framställs liknande yrkanden.

I motion 2016/17:2345 föreslår Carina Herrstedt m.fl. (SD) flera tillkännagivanden som innebär att regeringen bör se över lagstiftningen om fullmakts- och tvångsäktenskap. Motionärerna föreslår att alla barnäktenskap på svensk mark ska stoppas (yrkande 2). De föreslår också att äktenskap som ingåtts via ombud ska förklaras ogiltiga i Sverige (yrkande 3). Vidare föreslår de att Skatteverket inte ska få registrera äktenskap som ingåtts utanför EU om inte Migrationsverket eller länsstyrelsen först godkänt äktenskapet (yrkande 4). Slutligen föreslår de att möjligheten till dispens för äktenskap där barn är under 18 år ska tas bort (yrkande 5).

Bakgrund

För att ingå äktenskap i Sverige ska parterna inte vara under 18 år (2 kap. 1 § äktenskapsbalken). Vid vigseln ska de som ingår äktenskap vara närvarande samtidigt. De ska var för sig på fråga av vigselförvärdaren ge till känna att de

samtycker till äktenskapet. Vigselförrättaren ska därefter förklara att de är make. Om det inte har gått till så som nu angetts eller om vigselförrättaren inte var behörig att förrätta vigseln, är förrättningen ogiltig som vigsel (4 kap. 2 § äktenskapsbalken).

Ett fullmaktsäktenskap innebär att äktenskapet ingås utan båda parternas närvaro. Ett sådant äktenskap kan ingås både genom en vigselceremoni och genom att ett äktenskapskontrakt eller liknande undertecknas. Fullmaktsäktenskap är relativt vanligt förekommande i vissa delar av världen, däribland Syd- och Centralamerika samt Mellanöstern.

Det är inte möjligt att ingå ett fullmaktsäktenskap enligt svensk lag, eftersom det ställs krav på att parterna ska vara närvarande samtidigt vid vigseln. Ett äktenskap som har ingåtts i strid med denna bestämmelse är alltså ogiltigt.

Erkännande av äktenskap som har ingåtts enligt utländsk lag regleras i lagen (1904:26 s. 1) om vissa internationella rättsförhållanden rörande äktenskap och förmynderskap, förkortad IÄL. Huvudregeln är att ett sådant äktenskap anses giltigt till formen och alltså erkänns i Sverige, om det är giltigt i den stat där det ingicks (1 kap. 7 § IÄL). Vissa undantag finns dock.

Den 1 juli 2014 trädde civilrättsliga och straffrättsliga lagändringar i kraft som syftar till att stärka skyddet mot tvångsäktenskap och barnäktenskap (prop. 2013/14:208, bet. 2013/14:JuU30, rskr. 2013/14:263). Lagändringarna innebär att möjligheten att erkänna utländska tvångsäktenskap och barnäktenskap har begränsats ytterligare, liksom att motsvarande begränsning har införts när det gäller möjligheten att erkänna äktenskap som ingåtts utan att båda parterna varit närvarande (fullmaktsäktenskap).

Ett äktenskap som har ingåtts enligt utländsk lag erkänns inte i Sverige om det vid tidpunkten för äktenskapets ingående skulle ha funnits hinder mot det enligt svensk lag och minst en av parterna då var svensk medborgare eller hade sin hemvist i Sverige, om det är sannolikt att det har ingåtts under tvång, eller om parterna inte var närvarande samtidigt vid äktenskapets ingående och minst en av dem då var svensk medborgare eller hade sin hemvist i Sverige. Undantag från erkännandeförbudet kan göras endast om det finns synnerliga skäl (1 kap. 8 a § IÄL).

Utländska tvångsäktenskap, barnäktenskap och fullmaktsäktenskap kan alltså erkännas endast om det finns synnerliga skäl. I propositionen till de ovannämnda lagändringarna anförs att uttrycket synnerliga skäl används för att tydliggöra den betydande restriktion som ska gälla. Det ska göras en samlad bedömning i varje enskilt fall utifrån de uppgifter som finns tillgängliga. För att synnerliga skäl ska anses föreligga krävs att ett nekat erkännande i det enskilda fallet medför allvarliga konsekvenser för paret eller att det annars framstår som orimligt att inte erkänna äktenskapet (prop. 2013/14:208 s. 135).

Tidigare behandling

I samband med riksdagsbehandlingen av proposition 2013/14:208 Stärkt skydd mot tvångsäktenskap och barnäktenskap samt tillträde till Europarådets

konvention om våld mot kvinnor behandlade justitieutskottet ett motionsyrkande om att fullmaktsäktenskap inte under några förhållanden ska kunna erkännas i Sverige (bet. 2013/14:JuU30). Efter att ha begärt och fått ett yttrande från civilutskottet ställde sig justitieutskottet bakom regeringens förslag om att utländska tvångsäktenskap, barnäktenskap och fullmaktsäktenskap ska kunna erkännas endast om det finns synnerliga skäl, och motionen avstyrktes. Riksdagen följde utskottet.

Motsvarande motionsyrkanden som de nu aktuella behandlades av civilutskottet våren 2015 i betänkande 2014/15:CU6. Utskottet konstaterade att den 1 juli 2014 trädde bl.a. civilrättsliga lagändringar i kraft som syftar till att stärka skyddet mot tvångsäktenskap och barnäktenskap. Lagändringarna innebär bl.a. att utländska tvångsäktenskap och barnäktenskap samt fullmaktsäktenskap ska kunna erkännas i Sverige endast om det finns synnerliga skäl. Mot denna bakgrund ansåg utskottet att det inte fanns anledning att föreslå någon åtgärd från riksdagen och avstyrkte motionsyrkandena. Riksdagen följde utskottet.

Frågesvar

Justitie- och migrationsminister Morgan Johansson anförde den 3 februari 2016 i ett frågesvar att regeringen tar arbetet mot tvångsäktenskap och barnäktenskap på största allvar. Enligt statsrådet kommer de lagändringar som gjordes 2014 för att stärka skyddet mot barnäktenskap och tvångsäktenskap att utvärderas. Dessutom pågår redan nu ett arbete med att kriminalisera stämpling till äktenskapstvång. Statsrådet anförde också att regeringen noga följer utvecklingen i övrigt och är beredd att vid behov överväga de ytterligare åtgärder som kan behövas för att skydda alla barn och unga i Sverige mot barnäktenskap (fr. 2015/16:686).

Barn-, äldre- och jämställdhetsminister Åsa Regnér anförde den 8 februari 2017 i ett frågesvar att regeringen har fattat beslut om en rad kraftfulla åtgärder i syfte att stärka stödet till och skyddet av barn som kommer till Sverige och där barnet uppges vara eller där andra indikationer visar på att barnet är gift. Exempelvis har civil- och straffrättsliga lagändringar genomförts för att stärka skyddet mot tvångs- och barnäktenskap, och en särskild utredare kommer att utses för att utvärdera dessa. Statsrådet avser att följa situationen och arbetet ute i kommunerna noga. Med kunskap om de risker som barnäktenskap medför finns det enligt statsrådet behov av särskilda samhälleliga stöd- och skyddsåtgärder för dessa barn. Mot bakgrund av detta bereds enligt statsrådet för närvarande förslag på åtgärder i syfte att ytterligare stärka stödet och skyddet av barn som enligt uppgift är gifta (fr. 2016/17:788).

Pågående arbete

Regeringen har nyligen gett en särskild utredare i uppdrag att undersöka om det finns behov av åtgärder i syfte att säkerställa ett starkt skydd mot barnäktenskap, tvångsäktenskap och brott med hedersmotiv (dir. 2017:25). Utredaren ska bl.a.

- analysera och ta ställning till hur möjligheten att erkänna utländska barnäktenskap ytterligare bör begränsas och
- lämna förslag till nödvändiga författningsändringar, samt
- oavsett ställningstagande i sak, lämna förslag till författningsändringar som innebär att utländska barnäktenskap inte ska erkännas om någon av parterna var under 18 år när någon av dem kom till Sverige.

Den del av uppdraget som avser erkännande av utländska barnäktenskap ska redovisas i ett delbetänkande senast den 6 december 2017. Uppdraget ska slutredovisas senast den 1 september 2018.

Utskottets ställningstagande

Som redovisats ovan infördes den 1 juli 2014 nya civilrättsliga och straffrättsliga regler som syftade till att stärka skyddet mot barnäktenskap och tvångsäktenskap. Reglerna innebar bl.a. att möjligheten att i undantagsfall erkänna barnäktenskap och tvångsäktenskap begränsades ytterligare. Sådana äktenskap ska kunna erkännas endast om det finns synnerliga skäl.

Enligt utskottet är det en viktig uppgift för samhället att skydda barn i Sverige mot äktenskap. Utskottet välkomnar därför att regeringen gett en särskild utredare i uppdrag att undersöka om det finns behov av åtgärder i syfte att säkerställa ett starkt skydd mot barnäktenskap och tvångsäktenskap. Den del av uppdraget som avser erkännande av utländska barnäktenskap ska redovisas i ett delbetänkande senast den 6 december 2017. Enligt utskottet är det angeläget att en lagstiftning som ytterligare begränsar möjligheten att erkänna barnäktenskap och tvångsäktenskap kan träda i kraft så snart som möjligt. Regeringen bör därför prioritera detta arbete och utan onödig tidsutdräkt återkomma till riksdagen med förslag på lagändringar. Det som utskottet har anfört bör riksdagen ställa sig bakom och tillkänna för regeringen. Motionerna bör bifallas delvis.

Polygama äktenskap

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen ställer sig bakom det som utskottet anför om att regeringen bör analysera vad som ligger bakom att så många som ca 300 personer är registrerade i folkbokföringen som gifta med fler än en person och överväga om det finns behov av förtydliganden i lagstiftningen i syfte att säkerställa att polygama äktenskap inte erkänns i Sverige, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

Motionerna

I kommittémotion 2016/17:3078 av Elisabeth Svantesson m.fl. (M) föreslås ett tillkännagivande om att regeringen bör återkomma till riksdagen med ett lagförslag som innebär att månggifte inte ska kunna erkännas i Sverige (yrkande 28). I kommittémotion 2016/17:3143 av Ewa Thalén Finné m.fl. (M) framställs samma yrkande (yrkande 13).

Gällande rätt

Svensk familjerättslig lagstiftning bygger på det monogama äktenskapet. Enligt 1 kap. 1 § äktenskapsbalken blir de två som ingår äktenskap med varandra makar. Ett förbud mot tvegifte har tagits in i 2 kap. 4 § äktenskapsbalken, där det föreskrivs att den som är gift eller partner i ett registrerat äktenskap inte får ingå nytt äktenskap. Ett bestående äktenskap är ett äktenskapshinder som man inte kan få dispens ifrån. Om någon trots förbudet har ingått flera äktenskap framgår det av 5 kap. 5 § äktenskapsbalken att var och en av parterna har rätt till äktenskapsskillnad utan föregående betänketid. Tvegifte är kriminaliserat enligt 7 kap. 1 § brottsbalken.

Lagen (1904:26 s. 1) om vissa internationella rättsförhållanden rörande äktenskap och förmynderskap, förkortad IÄL, reglerar under vilka förutsättningar ett äktenskap som ingåtts utomlands ska erkännas som giltigt i Sverige. Enligt 1 kap. 7 § IÄL anses ett äktenskap som ingåtts utom riket enligt främmande lag giltigt till formen, om det är giltigt i den stat där det ingicks. Ett äktenskap som ingåtts utom riket anses också giltigt till formen, om det är giltigt i den eller de stater där makarna var medborgare eller hade hemvist.

I 1 kap. 8 a § IÄL finns vissa undantag från de regler som anges ovan. Ett äktenskap som har ingåtts enligt utländsk lag erkänns inte i Sverige om det vid tidpunkten för äktenskapets ingående skulle ha funnits hinder mot det enligt svensk lag och minst en av parterna då var svensk medborgare eller hade hemvist i Sverige, om det är sannolikt att det har ingåtts under tvång, eller om parterna inte var närvarande samtidigt vid äktenskapets ingående och minst en av dem då var svensk medborgare eller hade hemvist i Sverige. Undantagen gäller inte om det finns synnerliga skäl att erkänna äktenskapet.

I 7 kap. 4 § IÄL anges vidare att bestämmelser i främmande lag eller beslut som meddelats av en myndighet i en främmande stat inte får tillämpas, om det skulle vara uppenbart oförenligt med grunderna för rättsordningen här i riket (s.k. ordre public). I proposition 2003/04:48 Åtgärder mot barnäktenskap och tvångsäktenskap konstaterade regeringen (s. 25) att vad som tillhör grunderna för rättsordningen inte är närmare uttalat i lagregeln, men det följer enligt regeringen av sakens natur att det ska röra sig om värderingar i principiella frågor av större vikt. I kravet på uppenbarhet ligger också att den konstaterade avvikelserna ska vara av väsentlig art. Dessa förutsättningar medför enligt regeringen att tillämpningen av ordre public-förbehållet är restriktiv.

Interpellationssvar

Justitie- och migrationsminister Morgan Johansson anförde den 14 juni 2016 i ett interpellationssvar om månggifte att antalet personer som Skatteverket har registrerat som gifta med fler än en person uppgår till ca 300. Vid en djupare analys ser man enligt statsrådet att personerna i de allra flesta fall är att betrakta som falska bigamister. Det kan röra sig om fall där man varit gift tidigare men inte kan visa att äktenskapet är upplöst eller att ens före detta make är avliden. Statsrådet uppgav att han skulle vilja att Skatteverket gör en analys av siffrorna för att se vad det rör sig om för fall. Statsrådet uppgav även att det inte är säkert att svenska domstolar skulle anse att ett polygam äktenskap är förenligt med grunderna för vår rättsordning. Det är dock upp till myndigheterna att pröva om ett utländskt äktenskap ska erkännas när det visar sig att den ena maken redan är gift, och det är upp till domstolarna att skapa vägledande avgöranden i frågan. Han kommer att följa utvecklingen och agera om det visar sig nödvändigt (ip. 2015/16:615).

Utskottets ställningstagande

Polygami är inte tillåtet i Sverige, och det är även kriminaliserat. I andra länder kan polygami vara tillåtet, och i lagen om vissa internationella rättsförhållanden rörande äktenskap och förmynderskap finns bestämmelser om under vilka förutsättningar ett äktenskap som ingåtts utomlands ska erkännas som giltigt i Sverige. I den lagen finns också den generellt gällande begränsningen vid tillämpning av utländsk lag, svensk ordre public. Det innebär att en bestämmelse i främmande lag eller ett beslut som meddelats av en myndighet i ett främmande land inte får tillämpas om det skulle vara uppenbart oförenligt med grunderna för den svenska rättsordningen.

Enligt uppgift från Skatteverket är ca 300 personer registrerade i folkbokföringen som gifta med fler än en person. I vissa fall torde det handla om s.k. falska bigamister. Det kan t.ex. röra sig om fall där en person som har varit gift tidigare inte kan visa att äktenskapet är upplöst eller att den före detta maken är avliden. I sammanhanget vill utskottet framhålla att en registrering av Skatteverket i folkbokföringen föregås av en ganska summarisk prövning

och att uppgifterna i folkbokföringen inte är bindande för hur en erkännande-fråga senare kan komma att bedömas av domstolar eller andra myndigheter.

Enligt utskottets mening är det oroande att så många som 300 personer är registrerade i folkbokföringen som gifta med fler än en person. Regeringen bör därför ta initiativ i syfte att analysera vad som ligger bakom det höga antalet. Regeringen bör även överväga om det finns behov av förtydliganden i lagstiftningen i syfte att säkerställa att polygama äktenskap inte erkänns i Sverige. Det som utskottet har anfört bör riksdagen ställa sig bakom och tillkännage för regeringen. Motionerna bör således bifallas.

Tillfälliga förordnanden som borgerlig vigselförrättare

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår ett motionsyrkande om tillfälliga förordnanden som borgerlig vigselförrättare. Utskottet hänvisar till gällande rätt.

Motionen

I motion 2016/17:1115 föreslår Anette Åkesson (M) ett tillkännagivande om att regeringen bör se över regelverket i syfte att utöka möjligheten att få ett tillfälligt förordnande som borgerlig vigselförrättare för en enstaka vigsel.

Bakgrund

Länsstyrelsen förordnar borgerliga vigselförrättare.

Enligt 4 kap. 4 § äktenskapsbalken ska länsstyrelsen innan någon förordnas som vigselförrättare pröva att han eller hon har de kunskaper och kvalifikationer i övrigt som behövs för uppdraget.

Länsstyrelsen förordnar borgerliga vigselförrättare vanligtvis på förslag av kommunen. I de fall någon ansöker om förordnande direkt till länsstyrelsen remitteras normalt ansökan till kommunen för prövning av om sökanden har de kunskaper och kvalifikationer i övrigt som behövs för uppdraget.

Länsstyrelsen godtar oftast kommunens bedömningar, men varje blivande vigselförrättare får göra ett kunskapstest.

I proposition 2008/09:80 Äktenskapsfrågor föreslog regeringen att möjligheten till förordnande för enstaka tillfällen skulle tas bort.

Vid riksdagsbehandlingen av propositionen anförde utskottet att vigselförättning inte är en privaträttslig angelägenhet i den meningen att de blivande makarna fritt bör kunna välja vem som ska viga dem. Vigsels officiella prägel skulle gå förlorad om t.ex. släktingar, vänner och bekanta regelmässigt skulle kunna bli förordnade som vigselförrättare. I undantagsfall kan det dock finnas skäl att förordna en vigselförrättare för ett enstaka tillfälle. Utskottet ansåg därför att det även fortsättningsvis ska vara möjligt att i undantagsfall förordna

en vigselförrättare för ett enstaka tillfälle (bet. 2008/09:CU19 s. 17). Riksdagen följde utskottet.

Utskottets ställningstagande

Utskottet anser att det saknas skäl att föreslå någon åtgärd från riksdagen för att få till stånd en ändring av den gällande ordningen om tillfälliga förordnanden som borgerlig vigselförrättare. Motionsyrkandet bör därför avslås.

Skärpt kontroll av vigselförrättare inom trossamfund

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår ett motionsyrkande om skärpt kontroll av vigselförrättare inom trossamfund. Utskottet hänvisar till gällande rätt.
Jämför reservation 1 (SD).

Motionen

I motion 2015/16:3099 av Carina Herrstedt m.fl. (SD) föreslås ett tillkännagivande om att regeringen bör återkomma till riksdagen med ett lagförslag om att skärpa kraven på trossamfunden och deras vigselförrättare i syfte att stoppa fullmakts- och barnäktenskap (yrkande 17).

Gällande rätt

Den 1 juli 2014 trädde vissa lagändringar i kraft som syftade till att skärpa kraven på trossamfunden och deras vigselförrättare (prop. 2013/14:208, bet. 2013/14:JuU30, rskr. 2013/14:263).

För att en vigsel ska vara giltig enligt svensk lag måste den bl.a. förrättas av en behörig vigselförrättare (4 kap. 2 § äktenskapsbalken).

Enligt 1 § första stycket lagen (1993:305) om rätt att förrätta vigsel inom trossamfund får ett trossamfund ges tillstånd att förrätta vigslar, om samfundets verksamhet är varaktig och samfundet har en sådan organisation att det på goda grunder kan antas att äktenskapsbalkens bestämmelser om vigsel och därmed sammanhängande åtgärder kommer att tillämpas. Något tillstånd ska inte ges om det på goda grunder kan antas att befattningshavare inom samfundet kommer att genomföra ceremonier som ger upphov till sådana äktenskapsliknande förbindelser som avses i 4 kap. 4 c § brottsbalken (äktenskapstvång) i fall där någon av parterna är under 18 år eller inte samtycker till att ingå förbindelsen. Enligt andra stycket samma paragraf gäller att om ett tillstånd har getts, får en vigsel inom samfundet förrättas av den som har förordnats enligt 2 § att vara vigselförrättare. Enligt tredje stycket gäller att frågor om tillstånd enligt första stycket prövas av Kammarkollegiet efter ansökan av samfundet. Ett tillstånd gäller tills vidare.

Kammarkollegiet får enligt 2 § första stycket samma lag, efter ansökan av ett trossamfund som har fått tillstånd att förrätta vigslar, förordna en präst eller någon annan befattningshavare inom samfundet att vara vigselförrättare. Enligt andra stycket gäller att innan en person förordnas som vigselförrättare ska Kammarkollegiet pröva att han eller hon har de kunskaper som behövs för uppdraget. Kammarkollegiet får ge trossamfundet i uppdrag att utföra denna prövning. Något förordnande ska inte ges om det på goda grunder kan antas att personen kommer att genomföra ceremonier som ger upphov till sådana äktenskapsliknande förbindelser som avses i 4 kap. 4 c § andra stycket brottsbalken i fall där någon av parterna är under 18 år eller inte samtycker till att ingå förbindelsen.

Om Kammarkollegiet finner att ett trossamfund som fått tillstånd att förrätta vigslar inte längre uppfyller kraven enligt 1 §, ska Kammarkollegiet enligt 3 § första stycket samma lag återkalla tillståndet. Enligt 3 § andra stycket gäller att om en vigselförrättare inte längre uppfyller kraven enligt 2 § andra stycket eller om vigselförrättaren missköter sin uppgift, ska Kammarkollegiet återkalla förordnandet att vara vigselförrättare. I samband med en sådan återkallelse ska Kammarkollegiet utreda om det finns grund för att enligt första stycket återkalla samfundets tillstånd att förrätta vigslar. Enligt tredje stycket ska ett förordnande att vara vigselförrättare återkallas av Kammarkollegiet, om samfundet begär det.

Utskottets ställningstagande

Som framgått ovan har lagändringar som syftar till att skärpa kraven på trossamfund och deras vigselförrättare trätt i kraft relativt nyligen. Det som anförs i motionen utgör inte skäl för utskottet att föreslå något initiativ från riksdagen. Motionsyrkandet bör därför avslås.

Rätt för borgerliga vigselförrättare att förrätta vigslar i främmande stater

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår ett motionsyrkande om rätt för borgerliga vigselförrättare att förrätta vigslar i främmande stater. Utskottet hänvisar till gällande rätt.

Motionen

I motion 2016/17:1218 föreslår Ann-Charlotte Hammar Johnsson (M) tillkännagivanden om att regeringen bör se över lagstiftningen i syfte att dels möjliggöra för borgerliga vigselförrättare att få sitt förordnande prövat i våra grannländer (yrkande 1), dels ge borgerliga vigselförrättare möjlighet att vara vigselförrättare för svenska brudpar i våra grannländer (yrkande 2).

Gällande rätt

Enligt 1 kap. 5 § lagen (1904:26 s.1) om vissa internationella rättsförhållanden rörande äktenskap och förmynderskap kan regeringen bestämma att en diplomatisk eller konsulär tjänst eller en befattning som präst ska vara förenad med behörighet att i en främmande stat förrätta vigsel enligt svensk lag. Regeringen kan även genom ett särskilt förordnande ge en lämplig person sådan behörighet.

Utskottets ställningstagande

Med hänvisning till den reglering som finns på området anser utskottet att det inte finns skäl att föreslå något initiativ från riksdagen. Motionsyrkandet bör därför avslås.

Formerna för ingående av äktenskap

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår ett motionsyrkande om formerna för ingående av äktenskap. Utskottet hänvisar till tidigare ställningstaganden.

Jämför reservation 2 (KD).

Motionen

I motion 2016/17:331 av Bengt Eliasson och Mathias Sundin (båda L) föreslås ett tillkännagivande om att regeringen bör återkomma till riksdagen med ett lagförslag som innebär att äktenskapsbalken ändras på så sätt att äktenskap enbart kan ingås i civil ordning. Motionärerna anför att en övergång till en ordning med civiläktenskap innebär att Svenska kyrkan skiljs från staten på området, vilket befäster den religionsfrihet som nu gäller i Sverige. En ren åtskillnad mellan staten och religion innebär att myndighetsutövning ska utföras av offentliga organ, inte av enskilda trossamfund.

Bakgrund

Den nuvarande ordningen med valfrihet mellan vigsel inom trossamfund och borgerlig vigsel har funnits i Sverige sedan början av 1900-talet. Båda vigselformerna är vanligt förekommande, även om antalet äktenskap som ingås genom vigsel inom trossamfund är högre än antalet som ingås i borgerlig ordning.

I 4 kap. 3 § äktenskapsbalken anges att behörig att vara vigselförrättare är en sådan präst eller annan befattningshavare i ett trossamfund som har förordnande enligt lagen (1993:305) om rätt att förrätta vigsel inom trossamfund, eller den som länsstyrelsen har förordnat.

Tidigare behandling

Motsvarande motionsyrkanden har behandlats av utskottet vid flera tillfällen tidigare, senast våren 2014 i betänkande 2013/14:CU19. Utskottet fann inte skäl att frånga sitt tidigare ställningstagande i samband med behandlingen av proposition 2008/09:80 Äktenskapsfrågor (bet. 2008/09:CU19). I det lagstiftningsärendet instämde utskottet i regeringens bedömning att det inte fanns skäl att lägga fram något förslag i denna fråga. Motionsyrkandet avstyrktes därför. Riksdagen följde utskottet.

Utskottets ställningstagande

Utskottet har inte någon annan uppfattning än den riksdagen tidigare gett uttryck för, varför motionsyrkandet bör avslås.

Erkännande av äktenskap mellan personer av samma kön

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår ett motionsyrkande om erkännande av äktenskap mellan par av samma kön. Utskottet hänvisar till pågående arbete.

Jämför reservation 3 (V) och särskilt yttrande (L).

Motionen

I kommittémotion 2016/17:812 av Hans Linde m.fl. (V) föreslås ett tillkännagivande om att regeringen bör verka för att samkönade äktenskap ska vara giltiga inom hela EU (yrkande 7).

Bakgrund

Från och med den 1 maj 2009 gäller att två personer av samma kön kan ingå äktenskap på samma villkor som par av olika kön. Bestämmelserna i äktenskapsbalken tillämpas på samma sätt oavsett om makarna är av olika kön eller av samma kön (bet. 2008/09:CU19, rskr. 2008/09:208).

På europeisk nivå finns EU-rättslig reglering som är direkt gällande här i landet, t.ex. rådets förordning (EG) nr 2201/2003 av den 27 november 2003 om domstols behörighet och om erkännande och verkställighet av domar i äktenskapsmål och mål om föräldransvar (Bryssel II-förordningen). Den gemenskapsrättsliga tolkningen blir avgörande för om regleringen kan tillämpas i fråga om äktenskap mellan två personer av samma kön.

I juni 2016 presenterade kommissionen ett förslag till en ny Bryssel-II-förordning. Förslaget ska bl.a. ses mot bakgrund av kommissionens politiska riktlinjer där det betonas att det rättsliga samarbetet mellan EU:s medlemsstater

stegvis måste förbättras så att det håller jämna steg med en utveckling där allt fler medborgare gifter sig och bildar familj över nationsgränserna (En ny start för EU: mitt program för sysselsättning, tillväxt, rättvisa och demokratisk förändring: Politiska riktlinjer för nästa Europeiska kommission, Jean-Claude Juncker, Strasbourg, den 15 juli 2014).

På den internationella familjerättens område är Sverige part i ett antal internationella konventioner som har införlivats i svensk rätt. Liksom i fråga om de EU-rättsliga reglerna är det inte givet att de internationella konventionerna och de svenska lagar genom vilka konventionerna införlivats i svensk rätt kan anses gälla för äktenskap som ingåtts mellan personer av samma kön.

I den utsträckning det saknas tillämpliga EU-rättsliga regler och konventionsgrundad lagstiftning gäller de rent svenska reglerna på det internationellt privat- och processrättsliga området. Till denna lagstiftning hör bl.a. lagen (1904:26 s. 1) om vissa internationella rättsförhållanden rörande äktenskap och förmynderskap. I lagen finns allmänna bestämmelser på äktenskapsrättens område.

För makar som är medborgare i Danmark, Finland, Island, Norge eller Sverige finns bestämmelser i förordningen (1931:429) om vissa internationella rättsförhållanden rörande äktenskap, adoption och förmynderskap, förkortad NÄF. Förordningen genomför en konvention på området.

Lagstiftningsärendet om könsneutrala äktenskap

I samband med lagstiftningsärendet om könsneutrala äktenskap anförde utskottet att det inte med säkerhet går att förutse i vilken utsträckning ett inför svensk vigselförrättare ingånget äktenskap mellan personer av samma kön kommer att erkännas i ett annat land. Vilka rättsverkningar ett sådant äktenskap kommer att få är beroende av de rättsregler som gäller i det andra landet. Det får antas att de länder som genomfört en motsvarande lagändring kommer att respektera ett äktenskap ingånget i Sverige. Länder med en lag som motsvarar den svenska partnerskapslagen kan komma att tillämpa dessa lagregler i de frågor som uppstår. Andra länder kan ta avstånd från äktenskap mellan personer av samma kön i större eller mindre utsträckning. Den mest extrema varianten kan vara att man i vissa länder helt tar avstånd från sådana äktenskap och behandlar makarna som ogifta. En annan variant kan vara att man betraktar äktenskapet som ett hinder för ett nytt giftermål men vägrar att medverka till att rättsverkningarna av äktenskapet kan realiseras eller att ställa landets domstolar till förfogande för upplösning av äktenskapet.

Utskottet anförde vidare att det under överskådlig tid kommer att tillhöra undantagen att Sverige har överenskommelser med andra länder om vad som ska gälla i frågor som rör sådana förhållanden. Enligt utskottets uppfattning kommer det även i fortsättningen att vara en uppgift för Sverige att i internationella förhandlingar verka för en reglering på internationell nivå som möter de behov av rättssäkerhet som finns för par av samma kön och som jämställer dem med par av olika kön.

När det gäller det EU-rättsliga regelverket anförde utskottet att situationen ännu inte är sådan att man kan räkna med att de regler som gäller makar kan tillämpas i fråga om par av samma kön, om det inte uttryckligen framgår. En kompromisslösning som förekommer är att det lämnas åt respektive medlemsstat att avgöra frågan. Inte heller i sådana fall kan man utgå från att en gemenskapsrättslig regel som rör makar alltid kan tillämpas när det gäller ett svenskt par av samma kön. Det kan t.ex. vara en förutsättning att de berörda medlemsstaterna tillämpar regeln ömsesidigt. Det räcker då inte att svenska myndigheter tillämpar regeln i fråga om ett par av samma kön, om den andra berörda medlemsstaten inte gör det.

Tidigare behandling

Motsvarande motionsyrkande behandlades av utskottet våren 2012 i betänkande 2011/12:CU16. I det betänkandet hänvisade utskottet till de uttalanden som utskottet gjorde i samband med lagstiftningsärendet om könsneutrala äktenskap och avstyrkte motionsyrkandet. Riksdagen följde utskottet.

Utskottets ställningstagande

Som utskottet tidigare uttalat är det en uppgift för Sverige att i internationella förhandlingar verka för en reglering på internationell nivå som möter de behov av rättssäkerhet som finns för par av samma kön och som jämställer dem med par av olika kön. Lika behandling av samkönade par är också en fråga som regeringen driver i förhandlingarna inom EU. Utskottet kan konstatera att regeringen redan bedriver ett arbete i linje med motionsönskemålen. Det finns därför inte behov av något tillkännagivande, varför motionsyrkandet bör avslås.

Betänketid vid äktenskapsskillnad

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår ett motionsyrkande om betänketid vid äktenskapsskillnad. Utskottet hänvisar till tidigare ställningstaganden.

Jämför reservation 4 (M).

Motionen

I kommittémotion 2016/17:3143 av Ewa Thalén Finné m.fl. (M) begärs ett tillkännagivande om att regeringen bör återkomma till riksdagen med ett lagförslag som innebär att betänketid inte ska behövas i fler situationer än i dag. Motionärerna föreslår avskaffad betänketid när den ena maken begär äktenskapsskillnad och det inte finns barn under 16 år med i bilden (yrkande 6).

Gällande rätt

Bestämmelser om äktenskapsskillnad finns i 5 kap. äktenskapsbalken. En äktenskapsskillnad ska i vissa fall föregås av en betänketid på minst sex månader (1 och 2 §§). Betänketid ska löpa om båda makarna begär det, om någon av dem varaktigt bor tillsammans med ett eget barn under 16 år som står under den makens vårdnad eller om bara en av makarna vill att äktenskapet ska upplösas. Betänketiden inleds när makarna gemensamt ansöker om äktenskapsskillnad eller när den ena makens yrkande om äktenskapsskillnad delges den andra maken. Har betänketiden löpt under minst sex månader ska dom på äktenskapsskillnad meddelas om någon av makarna då framställer ett särskilt yrkande om det. Om ett sådant yrkande inte har framställts inom ett år från betänketidens början har frågan om äktenskapsskillnad fallit (3 §).

Tidigare behandling

Liknande motionsyrkanden har behandlats av utskottet vid flera tillfällen tidigare, senast våren 2012 i betänkande 2011/12:CU16. Utskottet ansåg liksom tidigare att bestämmelserna om betänketid är väl avvägda och var därför inte berett att föreslå ett avskaffande av betänketiden. Motionen avstyrktes. Riksdagen följde utskottet.

Utskottets ställningstagande

Utskottet har inte någon annan uppfattning än den riksdagen tidigare gett uttryck för, varför motionsyrkandet bör avslås.

Giftorättens omfattning vid bodelning

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår ett motionsyrkande om giftorättens omfattning vid bodelning. Utskottet hänvisar till pågående arbete.

Jämför reservation 5 (L).

Motionen

I kommittémotion 2016/17:3472 av Robert Hannah m.fl. (L) föreslås ett tillkännagivande om att regeringen bör återkomma till riksdagen med ett lagförslag om att egendom som makar fått i arv eller gåva före äktenskapets ingående ska undantas vid bodelning om inte makarna genom äktenskapsförord kommit överens om annat (yrkande 4).

Bakgrund

Enligt 1 kap. äktenskapsbalken råder varje make över sin egendom och svarar för sina skulder. En make har således ingen äganderätt till den andra makens egendom under ett bestående äktenskap. Närmare bestämmelser om makars egendom finns i 7 kap. äktenskapsbalken. En makes egendom är giftorättsgods i den utsträckning den inte är enskild egendom. Enskild egendom är bl.a. egendom som till följd av äktenskapsförord är enskild, egendom som en make har fått i gåva av någon annan än den andra maken med det villkoret att egendomen ska vara mottagarens enskilda, egendom som en make har fått genom testamente med det villkoret att den ska vara mottagarens enskilda samt egendom som en make har ärvt och som enligt testamente av arvlåtaren ska vara mottagarens enskilda.

När ett äktenskap upplöses genom äktenskapsskillnad ska makarnas egendom enligt allmänna bestämmelser i 9 kap. äktenskapsbalken fördelas mellan dem genom bodelning. Denna ska göras med utgångspunkt i egendomsförhållandena den dag då talan om äktenskapsskillnad väcktes. I 10 kap. äktenskapsbalken anges vilken egendom som ska ingå i bodelningen. All egendom som en make äger och som inte gjorts till makens enskilda ska som regel ingå. Hur makarnas andelar av det gemensamma giftorättsgodset ska beräknas framgår av 11 kap. äktenskapsbalken. Från en makes giftorättsgods ska räknas av så mycket att det täcker de skulder som den maken hade när giftorättsgemenskapen upphörde. Det som återstår av makarnas giftorättsgods, när avdrag gjorts för att täcka skulderna, ska läggas samman och värdet delas därefter lika mellan makarna. Möjligheterna att jämka resultatet av en bodelning framgår av 12 kap. äktenskapsbalken. En situation när jämkning kan ske är när det med hänsyn särskilt till äktenskapets längd men även till makarnas ekonomiska förhållanden och omständigheterna i övrigt är oskäligt att en make vid bodelning ska lämna egendom till den andra maken i den omfattning som följer av de allmänna reglerna. I sådana fall ska bodelningen i stället göras så att den förstnämnda maken får behålla mer av sitt giftorättsgods.

EU-bodelning

EU-kommissionen presenterade i mars 2011 två förslag till förordningar på familjerättens område: Ett förslag till förordning om makars förmögenhetsförhållanden och ett förslag till förordning om förmögenhetsrättsliga verkningar av registrerade partnerskap (KOM(2011) 126 och KOM(2011) 127). Förslagen innehåller regler om behörighet, tillämplig lag samt erkännande och verkställighet i frågor om makars respektive registrerade partners förmögenhetsförhållanden. I praktiken rör det främst frågor om bodelning och andra slags ekonomiska uppgörelser mellan makar eller partner i samband med separation eller dödsfall. Regleringen omfattar även den löpande förvaltningen av makars respektive registrerade partners egendom, såsom bodelning under bestående äktenskap eller partnerskap. Förslagen syftar till att skapa rättslig klarhet för

internationella par och förenkla hanteringen av främst bodelningsärenden oavsett var i Europa egendomen finns.

Efter att det vid rådet för rättsliga och inrikes frågor i december 2015 stått klart att det inte var möjligt att nå nödvändig enhällighet för förslagen begärde 17 medlemsstater – däribland Sverige – att kommissionen skulle lägga fram ett förslag till fördjupat samarbete på området. Den 2 mars 2016 presenterade kommissionen inom ramen för ett fördjupat samarbete två förordningsförslag som svarar mot de förordningar som tidigare förhandlats i rådet (KOM(2016) 106 och 107). Förordningarna antogs i juni 2016 och kommer i huvudsak att börja tillämpas fr.o.m. den 29 januari 2019. De kommer att vara bindande och direkt tillämpliga för de medlemsstater som deltar i det fördjupade samarbetet.

Den 1 september 2016 beslutade regeringen att ge en särskild utredare i uppdrag att analysera EU-förordningarna och lämna förslag till de författningsändringar och andra åtgärder som förordningarna ger anledning till (dir. 2016:74). Uppdraget ska redovisas senast den 31 oktober 2017.

Tidigare behandling

Motsvarande motionsyrkanden har behandlats av utskottet vid flera tillfällen tidigare, senast våren 2014 i betänkande 2013/14:CU19. Utskottet konstaterade att frågan om makars förmögenhetsförhållanden var föremål för arbete inom EU. Mot denna bakgrund var utskottet inte berett att föreslå någon åtgärd från riksdagen, varför motionsyrkandena avstyrktes. Riksdagen följde utskottet.

Utskottets ställningstagande

Utskottet kan konstatera att frågan om makars förmögenhetsförhållanden har varit föremål för arbete inom EU och att två EU-förordningar nyligen antagits. Regeringen har beslutat att ge en särskild utredare i uppdrag att analysera EU-förordningarna och lämna förslag till de författningsändringar och andra åtgärder som förordningarna ger anledning till. Uppdraget ska redovisas senast den 31 oktober 2017. Utskottet anser att resultatet av det pågående arbetet inte bör föregripas av någon åtgärd från riksdagen. Motionsyrkandet bör därför avslås.

Bodelningsförrättningen

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om bodelningsförrättningen.

Motionerna

I motion 2016/17:898 av Elin Lundgren (S) begärs ett tillkännagivande om att regeringen bör se över hur bodelningsförrättningen kan göras snabbare.

I motion 2016/17:1184 av Helena Bouveng (M) framställs ett liknande yrkande. Motionären hänvisar till departementspromemorian Några bodelningsfrågor (Ds 2005:34) och menar att den innehåller förslag som regeringen bör gå vidare med.

Bakgrund

I december 2004 gav Justitiedepartementet en sakkunnig person i uppdrag att biträda departementet med att utreda vissa frågor om skadestånd och bodelning enligt äktenskapsbalken. Uppdraget redovisades i juli 2005 i departementspromemorian Några bodelningsfrågor (Ds 2005:34). Promemorian remissbehandlades och låg till grund för lagförslagen i proposition 2006/07:32 Skadestånd och bodelning. I propositionen föreslogs vissa ändringar i äktenskapsbalkens bodelningsregler. Dåvarande lagutskottet tillstyrkte regeringens lagförslag (bet. 2006/07:CU14) och riksdagen följde utskottet. Lagändringarna trädde i kraft den 1 juli 2007.

I den nämnda promemorian uppmärksammade utredaren även vissa bodelningsfrågor att överväga för framtiden. Utredaren konstaterade att en makes giftorätt inte preskriberas. Genom att man inför en preskriptionsregel för rätt till bodelning även i äktenskapsbalken torde parternas rättsosäkerhet och andra problem i sammanhanget minska, och därmed skulle också antalet bodelningstvister kunna reduceras. Utredaren konstaterade också att praktiskt verksamma jurister vittnar om stora handläggningsproblem med anledning av parternas passivitet och frånvaro från sammanträden. För den part som har det sämst ställt ekonomiskt har slutförandet av bodelningen vanligtvis mycket stor ekonomisk betydelse, varför en effektiv handläggning är viktig. Mot denna bakgrund och eftersom ena parten ofta drar fördel av att en förrättning drar ut på tiden, borde man enligt utredarens mening överväga om en förrättare bör ges rätten att kalla parterna till sammanträde vid vite för att om möjligt förbättra deras medverkan i saken. I syfte att förhindra att en passiv part otillbörligt försvårar genomförandet av en bodelningsförrättning till men för den andra parten ansåg utredaren att det bör prövas huruvida det bör införas en uttrycklig bestämmelse i 17 kap. äktenskapsbalken efter mönster av 42 kap. 15 § rättegångsbalken om stupstocksföreläggande. Utredaren ansåg att det också bör prövas om det finns tillräckliga skäl för att avskaffa möjligheten för en part att under pågående bodelningsförrättning väcka särskild talan i en fråga av betydelse för delningen. Utredaren anförde att möjligheten att väcka särskild talan kan missbrukas av den av parterna som vinner på att slutförandet av delningen försenas.

Utskottets ställningstagande

Utskottet anser att det saknas skäl att föreslå någon åtgärd från riksdagen med anledning av motionerna. Motionsyrkandena bör därför avslås.

Underhåll mellan makar efter äktenskapsskillnad

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår ett motionsyrkande om underhåll mellan makar efter äktenskapsskillnad. Utskottet hänvisar till gällande rätt.

Motionen

I motion 2016/17:1159 av Catharina Bråkenhielm (S) föreslås ett tillkännagivande om att regeringen bör se över äktenskapsbalken i syfte att förbättra den ekonomiskt svaga partens skydd efter äktenskapsskillnad.

Gällande rätt

I 6 kap. äktenskapsbalken finns bestämmelser om underhåll mellan makar efter äktenskapsskillnad.

Efter äktenskapsskillnad svarar varje make för sin försörjning (7 § första stycket).

Om den ena maken behöver bidrag till sitt underhåll under en övergångstid, har den maken rätt att få underhållsbidrag av den andra maken efter vad som är skäligt med hänsyn till denna makes förmåga och övriga omständigheter (7 § andra stycket).

Om den ena maken har svårigheter att försörja sig själv sedan ett långvarigt äktenskap har upplösts eller om det finns andra synnerliga skäl, har den maken rätt till underhållsbidrag av den andra maken för längre tid än som anges i andra stycket. Vid prövning av den rätten ska hänsyn tas till om den ena maken behöver bidrag för att skaffa sig pensionsskydd (7 § tredje stycket).

Underhållsbidrag efter äktenskapsskillnad ska betalas fortlöpande. Finns det särskilda skäl, såsom att den underhållsberättigade behöver ett bidrag för att skaffa sig pensionsskydd, får domstolen dock bestämma att bidraget ska betalas med ett engångsbelopp (8 §).

Talan om att underhållsbidrag ska fastställas får inte bifallas för längre tid tillbaka än tre år före den dag då talan väcktes, om inte den bidragsskyldige medger det (9 §).

Rätten att kräva ut ett fastställt underhållsbidrag upphör tre år efter den förfallodag som ursprungligen gällde (10 § första stycket).

Utskottets ställningstagande

Utskottet anser att det saknas skäl att föreslå någon åtgärd från riksdagen med anledning av motionen. Motionsyrkandet bör därför avslås.

Makars pensionsrättigheter vid bodelning

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om makars pensionsrättigheter vid bodelning. Utskottet hänvisar till pågående arbete.

Motionerna

I motion 2015/16:1211 föreslår Said Abdu (L) ett tillkännagivande om att regeringen bör återkomma till riksdagen med ett lagförslag som innebär att in-tjänad inkomst- och premiepension inte ska undantas vid bodelning. Samma yrkande förs fram i motion 2016/17:1722 av Said Abdu (L).

Gällande rätt

Vardera maken har giftorätt i den andra makens egendom. Egendom som är föremål för den andra makens giftorätt kallas giftorätts gods. Giftorätten innebär att en make vid bodelning får en hälftenrätt i den andra makens giftorätts gods, sedan avräkning skett för den makens skulder. Giftorätten är en sorts latent rättighet på värdet i den andra makens egendom som aktualiseras först i samband med bodelning. Giftorätten omfattar all egendom som maken äger, oavsett om maken förvärvat egendomen före eller efter det att makarna gift sig.

Viss egendom är undantagen från den andra makens giftorätt och omfattas alltså inte av likadelningsprincipen. Sådan egendom kallas för enskild egendom. Enskild egendom kan uppkomma genom äktenskapsförord (7 kap. 2 § äktenskapsbalken). Enskild egendom kan också tillskapas om någon ställt upp som villkor om enskild egendom i samband med en gåva eller ett testamente (7 kap. 2 § äktenskapsbalken). Bodelning omfattar inte enskild egendom.

Bodelning ska ske när ett äktenskap upphör genom äktenskapsskillnad eller dödsfall (9 kap. 1 § första stycket äktenskapsbalken).

En jämkning vid bodelning kan göras under vissa förutsättningar (12 kap. äktenskapsbalken).

Frågan om huruvida makars pensionsrättigheter bör utjämnas i samband med upplösningen av ett äktenskap har varit föremål för lagstiftarens intresse vid flera tillfällen. Vid en äktenskapsskillnad blir resultatet i fråga om pensionsrättigheter numera att rätt till allmän pension alltid undantas från bodelningen, rätt till tjänstepension undantas vanligtvis medan privat pensionssparande ingår.

Pensionsgruppen

Pensionsgruppen överlämnade i juni 2016 sin skrivelse Jämställda pensioner (Ds 2016:19) till regeringen. I skrivelsen presenterar Pensionsgruppen en bred analys utifrån nio olika områden, bl.a. delad pensionsrätt mellan makar.

I skrivelsen görs bedömningen att det torde vara rimligt att pensionsrätt för allmän pension även fortsättningsvis inte ingår i bodelningen. Vad gäller pensionsrätt för tjänstepension görs bedömningen att orättvisa bodelningsresultat kan korrigeras genom jämningsbestämmelserna i äktenskapsbalken.

Skrivelsen är föremål för beredning inom Regeringskansliet.

Utskottets ställningstagande

Utskottet kan konstatera att det pågår ett arbete med att se över frågan om delad pensionsrätt mellan makar. Utskottet anser att resultatet av det pågående arbetet inte bör föregripas av någon åtgärd från riksdagen. Motionsyrkandena bör därför avslås.

Stärkta rättigheter för transpersoner m.fl.

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om stärkta rättigheter för transpersoner m.fl. Utskottet hänvisar till pågående arbete.

Jämför reservationerna 6 (M) och 7 (V).

Motionerna

I partimotion 2015/16:49 föreslår Jonas Sjöstedt m.fl. (V) ett tillkännagivande om att regeringen bör återkomma till riksdagen med ett lagförslag som innebär att en person som har bytt namnidentitet eller personnummer har rätt att få betyg, studieintyg, anställningsbevis etc. ändrade retroaktivt (yrkande 13).

I motion 2015/16:2703 anför Ewa Thalén Finné m.fl. (M) att det för närvarande saknas en fungerande reglering om hur registreringen av ett föräldraskap ska hanteras efter att en förälder har gjort ett könsbyte. Motionärerna menar att lagen nu bör ändras så att det framgår att man får fullt erkännande av sitt könsbyte. Ett tillkännagivande begärs i enlighet med detta (yrkande 3).

Bakgrund

Frågan om att införa bestämmelser om rätt att få identitetsuppgifter i tidigare intyg och betyg ändrade retroaktivt har berörts av Könstillhörighetsutredningen i utredningsbetänkandet Ändrad könstillhörighet – förslag till ny lag (SOU 2007:16).

I proposition 2011/12:142 Ändrad könstillhörighet behandlade regeringen Könstillhörighetsutredningens betänkande (SOU 2007:16). I propositionen redovisade regeringen att den anser att rutinerna för hur uppgifter om ändrat personnummer och namn ska hanteras hos myndigheter och organisationer bör ses över. Det kan t.ex. gälla möjligheten att få sin identitet ändrad i examensbevis, slutbetyg och andra merithandlingar som utbildningsanordnare utfärdar.

Regeringen uppgav att ett myndighetsövergripande samarbete borde initieras i syfte att underlätta den administrativa bördan för en person som ändrat köns-tillhörighet och att Socialstyrelsen borde ges i uppdrag att samordna ett sådant samarbete.

Socialstyrelsen fick i juni 2012 i uppdrag av regeringen att initiera och samordna ett myndighetsövergripande samarbete i syfte att minska den administrativa bördan för en person i samband med ändring av könstillhörighet.

I december 2014 presenterade Socialstyrelsen promemorian Administrativa problem för personer som bytt juridiskt kön.

Vid uppdragets genomförande identifierade såväl intresseorganisationer som myndigheter ett antal problem som sammantaget rörde hanteringen av ändring av personnummer och namn i folkbokföringen, ändring av betyg och behörigheter, rätten till pension och socialförsäkringsförmåner och kontakter med företag om bl.a. privata kontrakt, avtal, tillgångar och skulder hos banker.

Vidare identifierades frågor som rör rätten till sekretess och integritet för den som bytt juridiskt kön samt behovet av att inte behöva förklara och visa upp sin tidigare identitet. Andra frågor som togs upp gällde bemötande och skydd, säkerhet och trygg vård på institutioner inom kriminalvård, flyktingmottagning och socialtjänst.

16 myndigheter har inom ramen för uppdraget granskat sin verksamhet utifrån de administrativa problem som de personer som bytt juridiskt kön kan ha i kontakterna med myndigheten. Myndigheterna har även lämnat förslag på vad som kan göras för att komma till rätta med problemen och redovisat vad respektive myndighet själv har vidtagit för åtgärder. Av de promemorior som lämnats in och av de kontakter som tagits med myndigheterna framgår att ett förändringsarbete har påbörjats på många myndigheter.

Många problem har kunnat åtgärdas internt inom myndigheterna. Det gäller bl.a. frågor om bemötande, sekretess samt hantering och avisering av nya personuppgifter. Andra problem kräver ytterligare utredning och åtgärder som myndigheten inte själv har mandat att vidta. Socialstyrelsen anser därför att regeringen bör överväga att i samverkan med berörda myndigheter initiera de utredningar och de åtgärder som bedöms nödvändiga.

Pågående arbete

Regeringen beslutade den 1 december 2016 att ge en särskild utredare i uppdrag (dir. 2016:102) att utifrån befintlig kunskap göra en bred kartläggning av transpersoners villkor och situation i samhället och föreslå konkreta insatser som bidrar till förbättrade levnadsvillkor och ett tryggare livsutrymme för transpersoner. Utredaren ska även belysa hur personer som genomgår köns-korrigerande uppfattar utredning, vård och behandling. Syftet med utredningen är att stärka efterlevnaden av transpersoners rättigheter och förbättra levnadsvillkoren för transpersoner.

Utredaren ska bl.a.

- kartlägga hinder för transpersoner att leva i enlighet med sin könsidentitet

- kartlägga hur transpersoner bemöts i kontakt med myndigheter och med hälso- och sjukvården i Sverige
- kartlägga vilka hinder som finns för transpersoners möjligheter att på lika villkor delta i arbetslivet
- kartlägga väntetider inom den könsbekräftande vården och föreslå konkreta insatser för att öka välbefinnandet hos personer som väntar på vård och behandling
- vid behov föreslå nödvändiga författningsändringar.

Uppdraget ska redovisas senast den 31 oktober 2017.

Tidigare behandling

Liknande motionsyrkanden har behandlats av utskottet vid flera tillfällen tidigare, senast våren 2015 i betänkande 2014/15:CU6. Utskottet stod då fast vid sitt ställningstagande i betänkande 2013/14:CU19. I det betänkandet konstaterade utskottet att Socialstyrelsen fått i uppdrag att initiera och samordna ett myndighetsövergripande samarbete i syfte att minska den administrativa bördan för en person i samband med ändring av könstillhörighet. Mot denna bakgrund ansåg utskottet att det inte fanns skäl att föreslå någon åtgärd från riksdagen och avstyrkte motionsyrkandet. Riksdagen följde utskottet.

Utskottets ställningstagande

Utskottet kan konstatera att en särskild utredare nyligen har fått i uppdrag att utifrån befintlig kunskap göra en bred kartläggning av transpersoners villkor och situation i samhället och föreslå konkreta insatser som bidrar till förbättrade levnadsvillkor och ett tryggare livsutrymme för transpersoner. Uppdraget ska redovisas senast den 31 oktober 2017. Resultatet av det pågående arbetet bör inte föregripas av någon åtgärd från riksdagen, varför motionsyrkandena bör avslås.

Utredningar om faderskap

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om utredningar om faderskap. Utskottet hänvisar till aviserat arbete.

Motionerna

I kommittémotion 2016/17:2372 föreslår Mikael Eskilandersson och Roger Hedlund (båda SD) ett tillkännagivande om att regeringen bör se över föräldrabalken i syfte att göra det möjligt att fastställa faderskap under graviditeten (yrkande 1). Motionärerna begär även ett tillkännagivande om att regeringen

bör utreda om det ska vara rutin inom mödravården att inleda processen om faderskap i de fall föräldrarna ger sitt medgivande (yrkande 2). Samma yrkanden förs fram i kommittémotionerna 2016/17:2506 av Paula Bieler m.fl. (SD) (yrkandena 2 och 3) och 2015/16:3095 av Paula Bieler m.fl. (SD) (yrkandena 2 och 3).

Andreas Carlson m.fl. (KD) föreslår i partimotion 2016/17:3304 ett tillkännagivande om att regeringen bör utreda om det skulle gå att bekräfta faderskapet till barn för ogifta föräldrar redan under graviditeten (yrkande 45). I kommittémotionerna 2015/16:2568 av Emma Henriksson m.fl. (KD) (yrkande 79), 2015/16:2569 av Andreas Carlson m.fl. (KD) (yrkande 32), 2016/17:3305 av Emma Henriksson m.fl. (KD) (yrkande 86) och 2015/16:2638 av Fredrik Schulte m.fl. (M) (yrkandet i denna del) framställs samma yrkanden.

Paula Bieler m.fl. (SD) föreslår i kommittémotion 2015/16:2899 ett tillkännagivande om att regeringen bör utreda om det är möjligt att en person direkt kan fastställas som far till ett barn om ett positivt testresultat kan uppvisas (yrkande 12 i denna del).

I motion 2016/17:1711 föreslår Fredrik Lundh Sammeli och Helén Pettersson i Umeå (båda S) ett tillkännagivande om att regeringen bör utreda om rutinerna för fastställande av faderskap kan förenklas. Enligt motionärerna bör föräldrarna redan på sjukhuset eller i samband med de första kontakterna med Försäkringskassan gemensamt via e-legitimation kunna lämna en försäkran med uppgivande av faderskap.

Bakgrund

Om modern vid barnets födelse är gift med en man ska mannen i äktenskapet, enligt 1 kap. 1 § föräldrabalken, anses som barnets far, s.k. faderskapspresumption. Om modern inte är gift fastställs faderskapet enligt 1 kap. 3 § föräldrabalken genom dom eller bekräftelse. Bekräftelse av faderskap sker skriftligen och ska bevitnas av två personer. Den ska även godkännas av socialnämnden och av modern. Socialnämnden är skyldig att utreda vem som är far till ett barn när faderskapet inte följer direkt av faderskapspresumptionen och får lämna sitt godkännande endast om det kan antas att mannen är far till barnet. Nämnden ska föra protokoll över vad som förekommer vid utredningen av betydelse för faderskapsfrågan. Socialstyrelsen fastställer protokollsformulär.

Socialstyrelsen har utfärdat föreskrifter och allmänna råd om socialnämndens utredning och fastställande av faderskap (SOSFS 2011:2 (S)). Enligt föreskrifterna kan socialnämnden om parterna är sambor och övertygade om att barnet är deras gemensamma göra en förenklad utredning enligt ett särskilt protokoll, det s.k. S-protokollet. Om parterna samstämmt uppger att barnet är deras gemensamma och det inte har framkommit något som kan ifrågasätta detta bör utredaren avsluta utredningen genom att ge mannen tillfälle att bekräfta faderskapet. Om utredaren har anledning att känna sig osäker, måste en mer fullständig utredning göras. Ett s.k. MF-protokoll upprättas om parterna

inte bor tillsammans och i de fall då faderskapet är ifrågasatt och flera män kan komma i fråga som barnets far.

Riksdagens tillkännagivande

Våren 2015 behandlade utskottet motioner om utredningar om faderskap. Utskottet föreslog ett tillkännagivande till regeringen om att det finns skäl för regeringen att undersöka frågeställningar kring utredningar om faderskap för barn till ogifta föräldrar. Utskottet anförde bl.a. följande (bet. 2014/15:CU6):

Motionärerna anser att utredningar om faderskap för ogifta måste kunna moderniseras och förenklas. Enligt motionärerna kan utredningarna uppfattas som krångliga och som ett ifrågasättande av par som lever i förhållanden utan att vara gifta. Motionärerna anser också att ett faderskap borde kunna fastställas redan under graviditeten.

Motioner motsvarande de nu aktuella har behandlats av riksdagen under en lång följd av år.

Enligt utskottet måste utgångspunkten för en reglering på detta område vara omtanken om barnets bästa. Bestämmelserna får alltså inte utformas på ett sådant sätt att barnets bästa på något sätt riskerar att bli åsidosatt. Det är också av stor vikt att den ordning som finns för utredningar om faderskap för ogifta ger betryggande garantier för att det verkligen är den biologiska fadern och inte någon annan som fastställs som far till ett barn. Utskottet vill också framhålla betydelsen av att faderskapsärenden handläggs på ett så enkelt sätt som möjligt med hänsyn till barnets intressen och under former som inte behöver uppfattas som integritetskränkande.

Utskottet kan konstatera att kritik under många år riktats mot den nuvarande ordningen. Enligt utskottet kan det inte uteslutas att reglerna kan förenklas och moderniseras utan att barnets bästa riskerar att bli åsidosatt. Mot denna bakgrund anser utskottet att det finns skäl för regeringen att undersöka de frågeställningar kring den nuvarande ordningen för utredningar om faderskap för ogifta som lyfts fram i motionerna. Det bör vara en uppgift för regeringen att överväga om det finns behov av förändringar och i så fall ta nödvändiga initiativ. Regeringen bör också i ett lämpligt sammanhang återkomma till riksdagen och redovisa resultatet av arbetet. Vad utskottet anför bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna. Ställningstagandet innebär ett delvis bifall till samtliga motioner.

Frågesvar

Justitie- och migrationsminister Morgan Johansson anförde den 20 april 2016 i ett frågesvar att det är viktigt att lagstiftningen om faderskap och föräldraskap utvecklas i takt med samhället i övrigt. Enligt statsrådet avser regeringen att tillsätta en utredning som ska se över om reglerna om faderskap och föräldraskap kan moderniseras (fr. 2015/16:1104).

Aviserat arbete

Enligt uppgift från Justitiedepartementet är avsikten att den utredning som justitie- och migrationsminister Morgan Johansson hänvisat till i frågesvaret som redovisats ovan ska tillsättas i mars 2017.

Utskottets ställningstagande

Som redovisats ovan avser regeringen att inom kort tillsätta en utredning som ska se över reglerna om faderskap och föräldraskap i enlighet med riksdagens tillkännagivande. Enligt utskottet finns det inte skäl att föregripa det kommande arbetet, varför motionsyrkandena bör avslås.

Talerätt i mål om fastställande av faderskap

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om talerätt i mål om fastställande av faderskap. Utskottet hänvisar till tidigare ställningstaganden.

Jämför reservation 8 (SD).

Motionerna

I kommittémotion 2016/17:2506 av Paula Bieler m.fl. (SD) föreslås ett tillkännagivande om att regeringen bör återkomma till riksdagen med ett lagförslag som innebär att en man som tror sig vara far till ett barn ska ha rätt att väcka talan och begära ett faderskapstest (yrkande 36). Samma yrkande förs fram i kommittémotionerna 2015/16:3095 av Paula Bieler m.fl. (SD) (yrkande 37) och 2015/16:2899 av Paula Bieler m.fl. (SD) (yrkande 12 i denna del).

Bakgrund

Ska en viss man inte anses som far till ett barn enligt faderskapspresumtionen i 1 kap. 1 § föräldrabalken, är socialnämnden enligt 2 kap. 1 § föräldrabalken skyldig att försöka utreda vem som är far till barnet och se till att faderskapet fastställs. Enligt 2 kap. 6 § föräldrabalken bör socialnämnden verka för att det görs en blodundersökning av modern, barnet och den som kan vara fader till barnet, om han begär det eller det finns anledning att anta att modern haft samlag med mer än en man under den tid då barnet kan vara avlat. Talan om fastställande av faderskap väcks enligt 3 kap. 5 § första stycket föräldrabalken av barnet. Enligt andra stycket förs barnets talan av socialnämnden i de fall som avses i 2 kap. 1 § föräldrabalken. Vidare får modern, om hon har vårdnaden om barnet, alltid föra barnets talan. Talan får också alltid föras av en särskilt förordnad vårdnadshavare för barnet.

Tidigare behandling

Motsvarande motionsyrkanden har behandlats av utskottet vid flera tillfällen tidigare, senast våren 2015 i betänkande 2014/15:CU6. Utskottet stod då fast vid sitt ställningstagande i betänkande 2013/14:CU19. I det betänkandet an-

förde utskottet att lagstiftningen bygger på att det rättsligt fastställda faderskapet i största möjliga utsträckning ska överensstämma med det biologiska. Av bestämmelserna i 2 kap. 6 § föräldrabalken följer att socialnämndens representant alltid bör verka för att en rättsgenetisk utredning görs om mannen begär det. Detta gäller även om utredningen inte tyder på att mer än en man är aktuell. Utskottet kunde konstatera att en man som tror sig vara far till ett barn kan vända sig till socialnämnden och begära att en rättsgenetisk utredning ska göras samt att socialnämnden i sådana fall ska verka för att en utredning kommer till stånd. Utskottet avstyrkte motionsyrkandena och riksdagen följde utskottet.

Utskottets ställningstagande

Utskottet har inte någon annan uppfattning än den riksdagen tidigare gett uttryck för, varför motionsyrkandena bör avslås.

Föräldraskap vid assisterad befruktning

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om föräldraskap vid assisterad befruktning. Utskottet hänvisar till aviserat arbete.

Jämför reservation 9 (M, C, V, L).

Motionerna

I partimotion 2016/17:1079 av Jan Björklund m.fl. (L) föreslås ett tillkännagivande om att regeringen bör utreda om föräldraskapet vid assisterad befruktning kan regleras på samma sätt för samkönade par som för olikkönade par (yrkande 8). Motionärerna anser att familjerättslagstiftningen i detta avseende måste bli könsneutral. Samma yrkande förs fram i partimotion 2015/16:2786 av Jan Björklund m.fl. (L) (yrkande 6).

I kommittémotion 2015/16:3211 föreslår Ola Johansson m.fl. (C) ett tillkännagivande om att regeringen bör återkomma till riksdagen med ett lagförslag som möjliggör för ett samkönat kvinnligt par som fått hjälp med inseminering på ett svenskt sjukhus att få föräldraskapet fastställt under graviditeten (yrkande 1).

Anna Kinberg Batra m.fl. (M) konstaterar i partimotion 2015/16:3225 att när en kvinna i ett samkönat par får barn genom assisterad befruktning kan hennes maka, registrerade partner eller sambo inte bli förälder i lagens mening innan föräldraskapet är fastställt. Enligt motionärerna bör regeringen se över lagstiftningen i syfte att förenkla förfarandet för anmälan av föräldraskap. Ett tillkännagivande begärs i enlighet med detta (yrkande 18). Liknande motionsyrkanden förs fram i motionerna 2015/16:2703 av Ewa Thalén Finné m.fl. (M) (yrkande 1) och 2016/17:588 av Veronica Lindholm (S).

Bakgrund

I lagen (2006:351) om genetisk integritet m.m. finns regler om assisterad befruktning. Om en kvinna är gift, partner eller sambo får insemination utföras endast om maken eller sambon skriftligen har samtyckt till det. Om en kvinna som är gift, partner eller sambo med en annan kvinna fått en behandling utförd enligt lagen om genetisk integritet m.m. ska maken, partnern eller sambon till den behandlade kvinnan enligt 1 kap. 9 § föräldrabalken också anses som barnets förälder. Föräldraskapet förutsätter att maken, partnern eller sambon har samtyckt till behandlingen och att det är sannolikt att barnet har avlats genom den. Föräldraskapet ska i första hand fastställas genom att maken, partnern eller sambon bekräftar föräldraskapet. För bekräftelsen gäller detsamma som för en faderskapsbekräftelse. Bekräftelsen görs alltså skriftligen och ska bevitnas av två personer. Bekräftelsen ska vidare skriftligen godkännas av socialnämnden och av modern. Bekräftelsen kan göras före barnets födelse. Om föräldraskapet inte bekräftas frivilligt, kan det fastställas genom dom. Om en kvinna anses som förälder till ett barn gäller detsamma som för andra föräldrar, t.ex. i fråga om vårdnaden om barnet, underhåll, arv, namn och föräldraförmåner. Om föräldrarna är gifta eller registrerade partner, står barnet alltså från födelsen under vårdnad av dem båda. Om föräldrarna är sambor, står barnet under vårdnad endast av den kvinna som har fött barnet, men föräldrarna kan få gemensam vårdnad genom en anmälan till Skatteverket.

Föräldraskapet gäller inte barn som kommer till genom assisterad befruktning utanför tillämpningen av lagen om genetisk integritet m.m., dvs. i utländsk sjukvård eller i egen regi. I dessa fall ska alltså faderskapet fastställas. Om det är till fördel för barnet och övriga förutsättningar finns, kan ett gemensamt föräldraskap för det lesbiska paret då åstadkommas genom adoption.

Möjligheten för ensamstående kvinnor till assisterad befruktning inom svensk hälso- och sjukvård infördes den 1 april 2016. En ensamstående kvinna som genomgår en assisterad befruktning inom svensk hälso- och sjukvård blir barnets enda rättsliga förälder (prop. 2014/15:127, bet. 2015/16:SoU3, rskr. 2015/16:124).

Utredningen om föräldraskap vid assisterad befruktning

I utredningsbetänkandet Föräldraskap vid assisterad befruktning (SOU 2007:3) föreslår utredningen att föräldraskapet vid assisterad befruktning med donerade ägg och spermier ska regleras på samma sätt för samkönade par och olikkönade par. Den kvinna som är moderns registrerade partner ska automatiskt anses vara barnets förälder, en föräldraskapspresumtion motsvarande den nuvarande faderskapspresumtionen. Bestämmelserna om föräldraskap för en kvinna föreslås också omfatta assisterad befruktning som skett utomlands och insemination i egen regi. Är modern sambo med en kvinna föreslår utredningen att föräldraskapet för moderns sambo ska fastställas genom bekräftelse eller dom på samma sätt som sker i dag när barnet tillkommit genom assisterad befruktning som utförts inom svensk hälso- och sjukvård. Förslaget innebär

att det inte längre ska fastställas något faderskap i dessa fall. Utredningsbetänkandet är enligt uppgift från Justitiedepartementet föremål för beredning.

Utredningen om utökade möjligheter till behandling av ofrivillig barnlöshet

I februari 2016 presenterade Utredningen om utökade möjligheter till behandling av ofrivillig barnlöshet sitt slutbetänkandet Olika vägar till föräldraskap (SOU 2016:11). Utredningen har bl.a. haft i uppdrag att ta ställning till om föräldraskapet för den kvinna i ett samkönat äktenskap eller samboskap som inte har fött barnet ska kunna fastställas även i de fall en assisterad befruktning har skett utomlands eller i egen regi, dvs. utanför tillämpningsområdet för lagen om genetisk integritet m.m. Frågan om införande av en presumtion för föräldraskap för en kvinna i svensk rätt har däremot inte omfattats av utredningens uppdrag. Utredningens överväganden om vad som bör gälla för par har också gett anledning till överväganden om fastställande av faderskap eller föräldraskap vid assisterad befruktning för ensamstående kvinnor i fall då befruktningen har skett utomlands eller i egen regi.

När det gäller makar, registrerade partner och sambor föreslår utredningen att samtycke inte längre ska kunna utgöra grund för faderskap vid heminsaminationer. För att samtycke ska kunna utgöra grund för faderskap vid behandlingar inom utländsk hälso- och sjukvård ska det i fortsättningen krävas att behandlingen har utförts vid en behörig sjukvårdsinrättning i utlandet och att den person som tillkommit genom behandlingen har rätt att ta del av uppgifter om donatorns identitet. Det som nu angetts om faderskap ska också gälla för föräldraskap enligt 1 kap. 9 § föräldralken. Utredningen föreslår att en ensamstående kvinna inte ska kunna bli ensam förälder genom en heminsamination med donerade spermier. Hon ska däremot kunna bli ensam förälder till ett barn genom assisterad befruktning inom utländsk hälso- och sjukvård under förutsättningarna att behandlingen har utförts vid en behörig sjukvårdsinrättning i utlandet och att den person som tillkommit genom behandlingen har rätt att ta del av uppgifter om donatorns identitet.

Utredningsbetänkandet är föremål för beredning inom Regeringskansliet.

Tidigare behandling

Motsvarande eller i allt väsentligt motsvarande motionsyrkanden har behandlats av utskottet vid flera tillfällen tidigare, senast våren 2015 i betänkande 2014/15:CU6. Utskottet avstyrkte motionsyrkandena med hänvisning till pågående arbete inom Regeringskansliet. Riksdagen följde utskottet.

Frågesvar

Justitie- och migrationsminister Morgan Johansson anförde den 20 april 2016 i ett frågesvar att det är viktigt att lagstiftningen om faderskap och föräldraskap

utvecklas i takt med samhället i övrigt. Enligt statsrådet avser regeringen att tillsätta en utredning som ska se över om reglerna kan moderniseras (fr. 2015/16:1104).

Pågående arbete

Enligt uppgift från Justitiedepartementet är avsikten att den utredning som justitie- och migrationsminister Morgan Johansson hänvisat till i frågesvaret som redovisats ovan ska tillsättas i mars 2017.

Utskottets ställningstagande

Som redovisats ovan avser regeringen att tillsätta en utredning som ska se över reglerna om faderskap och föräldraskap. Enligt utskottet finns det inte skäl att föregripa det aviserade arbetet, varför motionsyrkandena bör avslås.

Adoption

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om adoption. Utskottet hänvisar till pågående arbete.

Jämför reservationerna 10 (M) och 11 (SD).

Motionerna

I partimotion 2015/16:3225 av Anna Kinberg Batra m.fl. (M) föreslås ett tillkännagivande om att regeringen bör lägga fram förslag på en ändring i föräldrabalken som innebär att den moderniseras och skiljer mellan adoption av barn och adoption av vuxna (yrkande 19).

I kommittémotion 2016/17:3143 av Ewa Thalén Finné m.fl. (M) föreslås ett tillkännagivande om att regeringen bör se över hur adoptionslagstiftningen kan förändras så att den bättre tillmötesgår de behov som finns i dagens samhälle (yrkande 14 i denna del). Enligt motionärerna bör adoptionslagstiftningen i framtiden utformas på ett sådant sätt att den skiljer mellan adoption av barn och adoption av vuxna. I motion 2015/16:2703 av Ewa Thalén Finné m.fl. (M) framställs samma yrkande (yrkande 2). Även i kommittémotion 2016/17:3221 av Cecilia Widegren m.fl. framställs ett liknande yrkande (yrkande 23).

I kommittémotion 2016/17:2372 av Mikael Eskilandersson och Roger Hedlund (båda SD) föreslås ett tillkännagivande om att regeringen bör se över regelverket om adoption i syfte att möjliggöra adoption mot vårdnadshavarens vilja i de fall det finns särskilda förutsättningar (yrkande 6). I kommittémotionerna 2015/16:3095 av Paula Bieler m.fl. (SD) (yrkande 42) och

2016/17:2506 av Paula Bieler m.fl. (SD) förs samma yrkande fram (yrkande 41).

I motion 2015/16:1204 begär Lotta Finstorp och Olof Lavesson (båda M) ett tillkännagivande om att regeringen bör se över lagstiftningen i syfte att underlätta adoptioner av familjehemsplacerade barn.

I kommittémotion 2015/16:2482 av Cecilia Widegren (M) m.fl. (yrkande 11) och i motionerna 2015/16:2668 av Cecilia Widegren (M), 2015/16:1252 av Helena Bouveng (M), 2015/16:2313 av Pia Hallström (M), 2016/17:1120 av Helena Bouveng (M), 2016/17:2100 av Maria Stockhaus (M), 2016/17:2252 av Thomas Finnborg (M) och 2016/17:3112 av Cecilia Widegren (M) framställs liknande yrkanden.

I motion 2016/17:745 av Boriana Åberg (M) föreslås ett tillkännagivande om att regeringen bör se över lagstiftningen i syfte att underlätta adoptioner av vuxna.

I motion 2015/16:1231 av Jenny Petersson (M) föreslås tillkännagivanden om att regeringen bör återkomma till riksdagen med ett lagförslag som dels innebär att åldersgränsen för att få adoptera sänks till 18 år (yrkande 1), dels ger sammanboende möjlighet att adoptera (yrkande 2).

I kommittémotion 2016/17:3143 av Ewa Thalén Finné m.fl. (M) föreslås ett tillkännagivande om att regeringen bör ta initiativ till att förbättra samkönade pars möjligheter till adoption (yrkande 14 i denna del). I kommittémotion 2016/17:3146 av Olof Lavesson m.fl. (M) framställs samma yrkande (yrkande 12).

I motion 2016/17:868 av Johan Büser (S) föreslås ett tillkännagivande om att regeringen bör utreda hur möjligheterna för samkönade familjer att få adoptera barn kan förbättras (yrkande 1).

Gällande rätt

Bestämmelser om adoption finns i 4 kap. föräldrabalken. En adoption innebär att barnet i rättsligt hänseende betraktas som adoptantens barn och inte som barn till sina biologiska föräldrar. Genom adoptionen övergår vårdnaden om barnet och skyldigheten att försörja det till adoptanten. Adoptivbarnet och dess avkomlingar tar arv och ärvs som om adoptivbarnet hade varit adoptantens eget barn. Beslut om tillstånd till adoption fattas av domstol. Domstolen får ge sitt tillstånd endast om adoptionen är till fördel för barnet. Dessutom krävs att den som vill adoptera barnet har uppfostrat det eller vill uppfostra det eller att det annars med hänsyn till det personliga förhållandet mellan sökanden och barnet finns särskild anledning till adoptionen. En man eller en kvinna som har fyllt 25 år får med rättens tillstånd adoptera ett barn. Den som är gift får adoptera endast gemensamt med sin make. Den ena maken får dock adoptera den andra makens biologiska eller adopterade barn. Efter en sådan s.k. styvbarns-adoption eller närståendeadoption anses barnet som makarnas gemensamma. Även registrerade partner enligt den numera upphävda lagen (1994:1117) om

registrerat partnerskap har möjlighet att prövas som adoptivföräldrar. Härigenom kan två partner gemensamt adoptera barn, och en partner kan adoptera den andra partners barn. Andra än makar och registrerade partner får således inte adoptera gemensamt, inte heller sambor.

2008 års adoptionsutredning

2008 års adoptionsutredning lämnade i juli 2009 betänkandet *Modernare adoptionsregler* (SOU 2009:61). Utredningen hade i uppdrag att göra en allmän översyn av reglerna om adoption i 4 kap. föräldrabalken. Utredningen föreslår bl.a. att 4 kap. ska upphävas och ersättas av ett nytt kapitel med en annan systematik och ett modernare språk. I syfte att tydliggöra barnperspektivet föreslår utredningen att det ska införas en grundläggande bestämmelse om att barnets bästa ska vara avgörande för alla beslut om adoption som rör barn under 18 år. Utredningen föreslår vidare att det införs en särskild bestämmelse om adoption av den som har fyllt 18 år (vuxenadoption). Utredningen föreslår också att sambor ska kunna prövas som adoptivföräldrar på samma sätt som gifta par och registrerade partner.

Utredningens betänkande är föremål för beredning inom Regeringskansliet.

Socialstyrelsens rapport om nationella adoptioner av barn i familjehem

Socialstyrelsen fick 2013 i uppdrag av regeringen att kartlägga i vilka situationer och i vilken utsträckning socialnämnderna väcker frågan om nationell adoption av barn som är eller kan komma att bli placerade i samhällsvård, och om frågan inte väcks trots att en adoption skulle kunna vara lämplig utifrån vad som är bäst för barnet, orsakerna till detta.

I februari 2014 presenterade Socialstyrelsen rapporten *Nationella adoptioner av barn i familjehem – en kartläggning av hur socialnämnderna uppmärksammar frågan*.

Myndigheten har undersökt orsakerna till att frågan eventuellt inte väcks trots att en adoption skulle kunna vara lämplig utifrån barnets bästa och övervägt om det behöver vidtas några åtgärder för att socialnämnderna ska uppmärksamma frågan i högre utsträckning än i dag, och i så fall föreslå lämpliga åtgärder. Kartläggningen bygger i första hand på en enkätundersökning till landets kommuner samt intervjuer med socialtjänstrepresentanter och andra berörda.

Kartläggningen visar enligt Socialstyrelsen att socialtjänsten väcker frågan om adoption i mycket liten utsträckning och för få barn. Adoptioner genomförs oftast på en förälders initiativ och sällan på grund av de omsorgsbrister och situationer som vanligtvis gäller vid familjehemsplaceringar. Det är svårt att bedöma barnets bästa i samband med ett ställningstagande om adoption för barn inom familjehemsvården, enligt de socialtjänstrepresentanter och andra berörda som Socialstyrelsen har haft kontakt med. En adoption är ett slutgiltigt

beslut med stora konsekvenser för barnet som kan vara svåra att överblicka. Överväganden måste göras utifrån varje barns behov i dessa ofta komplexa situationer.

Enligt Socialstyrelsen tyder kartläggningen på att barnets bästa inte alltid är avgörande i denna typ av ärenden på grund av att andra hänsyn behöver tas. Olika hinder har framkommit utöver svårigheten att bedöma barnets bästa. Adoption uppfattas inte som förenligt med socialtjänstlagens intentioner om återförening. Kravet på samtycke från vårdnadshavaren är ett hinder, liksom svårigheten att bedöma vårdnadshavares framtida föräldraförmåga och föra samtal kring detta. Det finns även ett motstånd till adoption från familjehem. Det saknas också kunskap och rutiner om adoption. Överflyttning av vårdnaden till familjehemsföräldrarna uppfattas av de flesta som ett lämpligare alternativ för att uppnå stabilitet och långsiktighet för barnet.

Socialstyrelsen anser utifrån kartläggningen bl.a. att adoption framför allt kan vara ett alternativ för en liten grupp barn som är eller kan komma att bli familjehemsplacerade – barn som saknar föräldrar i livet och barn som placeras som späda och inte kan leva med sina biologiska föräldrar. Socialtjänsten behöver i större utsträckning undersöka möjligheten till adoption som alternativ för denna grupp. Individuella bedömningar behöver göras i varje enskilt fall utifrån barnets bästa, och det är av stor vikt att utreda de blivande adoptivföräldrarnas vilja och lämplighet eftersom beslutet är slutgiltigt. Socialstyrelsen anser vidare att det behövs mer kunskap om effekten av vårdnadsöverflyttning med avsikt på stabilitet och trygghet för barnet.

Utredningen om tvångsvård för barn och unga

Regeringen gav i juli 2012 en särskild utredare i uppdrag (dir. 2012:79) att göra en översyn av bestämmelserna i lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga (LVU) samt analysera behovet av förändringar och förtydliganden av regelverket. Vissa frågor som berör socialtjänstlagen (2001:453), förkortad SoL, ingick också i uppdraget. Syftet med utredningen var att ytterligare stärka barnrättsperspektivet och rättssäkerheten för barn och unga som tvångsvårdas enligt LVU samt att bidra till kvalitetsutveckling inom den sociala barn- och ungdomsvården, med särskilt fokus på tvångsvård.

Mot bakgrund av Socialstyrelsens rapport om nationella adoptioner av barn i familjehem gav regeringen i juni 2014 Utredningen om tvångsvård för barn och unga ett tilläggsdirektiv (dir. 2014:87) som bl.a. innebar att utredningen skulle analysera orsakerna till att vårdnadsöverflyttningar och adoptioner används i relativt liten utsträckning, samt överväga vilka åtgärder som kan behövas vidtas för att socialnämnden ska uppmärksamma dessa möjligheter i högre grad.

I juni 2015 överlämnade utredningen slutbetänkandet Barns och ungas rätt vid tvångsvård – Förslag till ny LVU (SOU 2015:71). Utredningen gör bedömningen att Socialtjänsten bör ha kunskap om reglerna om adoption för att kunna bidra till samförstånds lösningar när adoption bedöms vara till barnets

bästa. Socialstyrelsen har en viktig roll att i relevanta sammanhang uppmärksamma adoption som en möjlighet inom ramen för dagens lagstiftning.

Utredningens slutbetänkande är föremål för beredning inom Regeringskansliet.

Tidigare behandling

Motsvarande motionsyrkanden har behandlats av utskottet vid flera tillfällen tidigare, senast våren 2015 i betänkande 2014/15:CU6. Utskottet konstaterade att 2008 års adoptionsutrednings betänkande var föremål för beredning inom Regeringskansliet och att frågan om nationella adoptioner av barn i familjehem övervägdes av Utredningen om tvångsvård för barn och unga. Mot denna bakgrund fanns det enligt utskottet inte skäl att föreslå någon åtgärd från riksdagen. Motionsyrkandena avstyrktes och riksdagen följde utskottet.

Aviserad proposition

Regeringen har aviserat en proposition om modernare adoptionsregler till juni 2017.

Frågesvar

Barn-, äldre- och jämställdhetsministern Åsa Regnér anförde den 16 december 2015 i ett frågesvar att när det gäller familjehemsplacerade barn finns det inga uttryckliga hinder mot att socialnämnden överväger frågan om adoption. Det finns heller ingen skyldighet att väcka frågan. En sådan skyldighet riskerar att inte tillräckligt ta hänsyn till omständigheterna i det enskilda fallet. Det är dessutom ingen målsättning i sig att antalet adoptioner ska öka. Det handlar i stället om att ge adekvat stöd i socialtjänstens handläggning så att frågan om adoption uppmärksammas och övervägs i de fall då detta bedöms vara det bästa för barnet, i syfte att skapa stabila och trygga uppväxtförhållanden. När det gäller internationella adoptioner är utgångspunkten att de ska ske utifrån barnets behov och bästa. I takt med att den ekonomiska och sociala situationen har förbättrats i de länder som förmedlar barn för adoption till Sverige har följaktligen färre barn i dessa länder behov av att adopteras internationellt (fr. 2015/16:456).

Statsrådet anförde den 18 januari 2016 i ett frågesvar att det inte är någon målsättning i sig att antalet nationella eller internationella adoptioner ska öka, utan att varje enskilt barns behov tillgodoses på det sätt som är lämpligast. I fråga om nationella adoptioner handlar det enligt statsrådet om att ge adekvat stöd i socialtjänstens handläggning så att frågan om adoption uppmärksammas och övervägs i de fall då detta bedöms vara det bästa för barnet, i syfte att skapa stabila och trygga uppväxtförhållanden. I fråga om internationella adoptioner nämner statsrådet att den ekonomiska och sociala situationen har förbättrats i många av de länder som förmedlar barn för adoption till Sverige.

Föräldrar kan i större utsträckning ta hand om sina barn själva, och fler barn kan få en ny familj i ursprungslandet. Som en följd har färre barn behov av att adopteras internationellt (fr. 2015/16:583).

Utskottets ställningstagande

Utskottet kan konstatera att regeringen har aviserat en proposition om modernare adoptionsregler till juni 2017 och att slutbetänkandet från Utredningen om tvångsvård för barn och unga bereds inom Regeringskansliet. Resultatet av det pågående arbetet bör inte föregripas av någon åtgärd från riksdagen, varför motionsyrkandena bör avslås.

Vårdnad, boende och umgänge

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen ställer sig bakom det som utskottet anför om vad regeringen särskilt bör beakta i det kommande lagstiftningsarbetet med anledning av 2014 års vårdnadsutredning, och tillkännager detta för regeringen.

Motionerna

I motion 2015/16:2780 begär Emma Henriksson m.fl. (KD, M, C, L) ett tillkännagivande om att regeringen bör göra en översyn av reglerna i föräldrabalken i syfte att stärka skyddet mot umgängessabotage (yrkande 3). Ett liknande yrkande förs fram i kommittémotion 2015/16:2482 av Cecilia Widegren (M) (yrkande 26).

I kommittémotion 2016/17:2372 föreslår Mikael Eskilander och Roger Hedlund (båda SD) ett tillkännagivande om att regeringen bör se över lagstiftningen i syfte att öka möjligheterna till medling i tvister om vårdnad, boende och umgänge (yrkande 4). Motionärerna föreslår också ett tillkännagivande om att regeringen bör se över lagstiftningen och göra gemensam vårdnad till utgångspunkten i vårdnadsmål (yrkande 5). I kommittémotionerna 2015/16:3095 av Paula Bieler m.fl. (SD) (yrkandena 40 och 41) och 2016/17:2506 av Paula Bieler m.fl. (SD) (yrkandena 39 och 40) framställs samma yrkanden.

I kommittémotion 2016/17:3304 av Andreas Carlsson m.fl. (KD) föreslås ett tillkännagivande om att regeringen bör ta initiativ till en förändring av lagstiftningen som medför att möjligheterna till samförståndslösningar i vårdnadsmål förbättras (yrkande 44).

I kommittémotion 2016/17:3305 av Emma Henriksson m.fl. (KD) föreslås att regeringen bör utreda om det finns behov av att införa ett personligt ombud för barn i familjemål (yrkande 85). I kommittémotion 2015/16:2568 av Emma Henriksson m.fl. (KD) (yrkande 78), partimotion 2015/16:2569 av Andreas

Carlsson m.fl. (KD) (yrkande 31) och motionerna 2015/16:1030 av Eva-Lena Jansson (S), 2015/16:1038 av Edward Riedl (M) och 2016/17:2799 av Anders Österberg m.fl. (S) framställs liknande yrkanden.

I kommittémotion 2016/17:3472 av Robert Hannah m.fl. (L) föreslås ett tillkännagivande om att regeringen bör se över bestämmelsen i 6 kap. 15 a § andra stycket föräldrabalken om att rätten på talan av socialnämnden får besluta om umgänge mellan barnet och någon annan än en förälder (yrkande 3). Enligt motionärerna används bestämmelsen inte i tillräckligt stor utsträckning av socialnämnderna runt om i landet och det går ut över de barn som inte får möjlighet till umgänge med vuxna som betyder mycket för dem.

Katarina Brännström (M) begär i motion 2015/16:1224 ett tillkännagivande om att regeringen bör se över reglerna i syfte att underlätta för barn att tillerkännas umgänge med sina mor- och farföräldrar. I motionerna 2016/17:650 av Barbro Westerholm (L) och 2016/17:2221 av Phia Andersson och Ann-Christin Ahlberg (båda S) framställs liknande yrkanden.

Alexandra Völker (S) föreslår i motion 2015/16:848 ett tillkännagivande om att regeringen bör tillsätta en utredning i syfte att ändra reglerna i föräldrabalken så att det blir möjligt för ett barn att ha fler än två vårdnadshavare. Liknande yrkanden förs fram i motionerna 2015/16:1145 av Annika Hirvonen och Stina Bergström (båda MP) (yrkande 1), 2015/16:2098 av Erik Bengtboe och Ida Drougge (båda M) och 2016/17:107 av Annika Hirvonen Falk och Stina Bergström (båda MP) (yrkande 1).

Emma Carlsson Löfdahl (L) föreslår i motion 2015/16:509 ett tillkännagivande om en översyn av umgängesreglerna. Motionären menar att sanktionsmöjligheter bör övervägas då en förälder försvårar eller förhindrar umgänge.

Pia Hallström och Ellen Juntti (båda M) föreslår i motion 2015/16:2324 ett tillkännagivande om att regeringen bör överväga att införa obligatorisk prövning av vårdnaden i de fall där en vårdnadshavare har dödat den andra vårdnadshavaren.

Gunilla Nordgren och Saila Quicklund (båda M) föreslår i motion 2015/16:2473 ett tillkännagivande om att regeringen bör lägga fram ett lagförslag om att den förälder som har utövat dödligt våld mot den andra föräldern bör förlora vårdnaden om barnet (yrkande 1). Motionärerna föreslår dessutom ett tillkännagivande om att regeringen bör utreda om barnperspektivet i 2006 års vårdnadsreform kan ökas (yrkande 2). I motion 2016/17:2680 av Gunilla Nordgren och Saila Quicklund (båda M) förs samma yrkanden fram (yrkandena 1 och 2).

Gunilla Nordgren (M) föreslår i motion 2016/17:1530 ett tillkännagivande om att regeringen bör lägga fram ett lagförslag om att den förälder som har utövat dödligt våld mot den andra föräldern bör förlora vårdnaden om barnet.

I motion 2015/16:1093 av Anti Avsan (M) föreslås fem reformer när det gäller sättet att lösa vårdnadstvister. Motionären föreslår att tydlig och lättillgänglig information med förslag till lösningar och råd ska finnas att tillgå för alla familjer, att kvalificerad medling och samarbetsamtal bör erbjudas för-

äldrarna i ett tidigt skede och att processreglerna tydligare än i dag bör fokusera på barnets bästa. Motionären föreslår också att grunden samarbetsproblem inte bör användas på samma sätt som i dag för att utesluta gemensam vårdnad och att gemensam vårdnad åter bör få en starkare ställning och vara huvudregel i samband med en tvist. Motionärerna begär ett tillkännagivande i enlighet med detta.

I motion 2015/16:2638 av Fredrik Schulte m.fl. (M) föreslås ett tillkännagivande om en översyn av vårdnadsreglerna i syfte att samarbetssvårigheter inte ska kunna utgöra en grund för att döma till ensam vårdnad (yrkandet i denna del).

I motion 2015/16:1145 av Annika Hirvonen och Stina Bergström (båda MP) anför motionärerna att regeringen bör se över om barns kunna tillerkännas umgänge med såväl sina juridiska som sina sociala föräldrar (yrkande 2). Samma yrkande förs fram i motion 2016/17:107 av Annika Hirvonen och Stina Bergström (båda MP) (yrkande 2). Även i kommittémotion 2015/16:3211 av Ola Johansson m.fl. (C) föreslås ett tillkännagivande om att möjligheten för barn att få behålla kontakten med en social förälder bör utredas (yrkande 2).

I motion 2015/16:385 av Barbro Westerholm och Christina Örnebjär (båda L) föreslås ett tillkännagivande om att regeringen bör tillsätta en bred utredning i syfte att modernisera de familjerättsliga reglerna.

I motion 2016/17:2852 av Tuve Skånberg (KD) föreslås ett tillkännagivande om att regeringen bör lägga fram ett lagförslag som innebär att vårdnaden om barn som har mist sina föräldrar normalt ska ges till någon i barnets familje- och släktkrets.

Bakgrund

Rättsförhållandet mellan barn och föräldrar regleras i föräldrabalken. Denna lagstiftning har under de senaste decennierna genomgått betydande förändringar när det gäller regelverket för när föräldrar separerar och föräldrarna inte kan komma överens om hur deras barn ska ha det. De senaste större ändringarna i vårdnadsreglerna beslutades av riksdagen våren 2006 och trädde i kraft den 1 juli 2006 (prop. 2005/06:99, bet. 2005/06:LU27, rskr. 2005/06:309). Ändringarna syftade framför allt till att förstärka barnperspektivet i lagstiftningen. De innebar bl.a. att betydelsen av barnets bästa kommer till klarare uttryck i lagen och att barnets bästa ska vara avgörande för alla beslut om vårdnad, boende och umgänge. Genom lagändringarna markerades ytterligare i lagtexten den betydelse som risken för att barnet far illa måste få vid beslut om vårdnad, boende och umgänge. Socialnämnden och domstolen ska vid bedömningen av barnets bästa fästa avseende särskilt vid risken att barnet eller någon annan i familjen utsätts för övergrepp eller att barnet olovligen förs bort eller hålls kvar eller annars far illa.

Ändringarna innebar också att det infördes en generell skyldighet för domstolen att, om det är lämpligt, verka för samförståndslösningar i indispositiva

tvistemål. I mål om vårdnad, boende och umgänge innebär det att domstolen ska verka för att föräldrarna når en samförståndslösning som är förenlig med barnets bästa. Domstolen ska också kunna ge en medlare i uppdrag att försöka få föräldrarna att nå en samförståndslösning för barnets bästa.

Om en förälder vid utövandet av vårdnaden om ett barn gör sig skyldig till missbruk eller försummelse eller i övrigt brister i omsorgen om barnet på ett sätt som medför bestående fara för barnets hälsa eller utveckling, ska domstolen besluta om ändrad vårdnad. Frågan kan enligt 6 kap. 7 § föräldrabalken prövas på talan av socialnämnden. Enligt 5 kap. 2 § socialtjänstförordningen (2001:937) ska socialnämnden göra framställning eller ansökan till domstolen, om nämnden får veta att någon åtgärd behöver vidtas i fråga om bl.a. vårdnaden om ett barn, som t.ex. att vårdnaden flyttas över från en olämplig förälder till den andra föräldern eller till en särskilt förordnad vårdnadshavare. När socialnämnden har väckt talan agerar den som part i tvistemål.

Barnets vårdnadshavare har enligt 6 kap. 15 § tredje stycket föräldrabalken ett ansvar för att barnets behov av umgänge med någon annan som står barnet särskilt nära tillgodoses så långt möjligt. Det kan vara fråga om t.ex. mor- och farföräldrar, andra släktingar, familjehemsföräldrar eller en styvförälder. I den utsträckning ett bristande umgänge beror på att vårdnadshavaren inte tar sitt ansvar är det en viktig uppgift för socialtjänsten att försöka få vårdnadshavaren att se till barnets behov. På talan av socialnämnden får rätten enligt 6 kap. 15 a § föräldrabalken besluta om umgänge mellan barnet och någon annan än en förälder. Vid bedömningen av om en sådan talan ska föras ska socialnämnden särskilt beakta barnets behov av umgänge med sina mor- och farföräldrar och andra som står barnet särskilt nära.

2014 års vårdnadsutredning

I februari 2017 presenterade 2014 års vårdnadsutredning betänkandet *Se barnet!* (SOU 2017:6). Utredningen har haft i uppdrag att utvärdera 2006 års vårdnadsreform och undersöka om syftet med reformen – att stärka barnrättsperspektivet – har uppnåtts. En annan huvuduppgift har varit att kartlägga och analysera orsakerna till ökningen av antalet vårdnadsfall på nästan 50 procent de senaste tio åren.

Utredningen har kommit fram till att 2006 års vårdnadsreform i många avseenden har fallit väl ut. Barnrättsperspektivet har stärkts. Det finns samtidigt förbättringsområden. Det behövs en satsning på arbetet med att förebygga föräldrars konflikter. Fokus i processen behöver flyttas från föräldrarnas konflikt till barnet och barnets rättigheter och behov.

För att komma till rätta med de problem som finns föreslår utredningen bl.a. följande nyheter och förändringar:

- Föräldrar som överväger att inleda en tvist om barn ska först vända sig till socialnämnden för ett obligatoriskt informationssamtal. Vid samtalet ska föräldrarna kunna få information om vad en domstolsprocess innebär och

alternativa sätt att lösa konflikten samt erbjudas stöd och hjälp i annan form.

- Barnets bästa och barnets rätt till relevant information och rätt att fritt uttrycka sina åsikter och få dem beaktade tydliggörs i föräldrabalken. Ett förslag lämnas också om att socialnämnden ska få höra barn utan föräldrarnas samtycke.
- Vid bedömningen av vårdnadsfrågan ska särskilt avseende fästas vid föräldrarnas förmåga att ta ett gemensamt ansvar i frågor som rör barnet, i stället för som nu vid föräldrarnas förmåga att samarbeta i frågor som rör barnet.
- Domstolen ska kunna besluta om gemensam vårdnad även om båda föräldrarna motsätter sig det.

Utredningens betänkande är föremål för remissbehandling.

Tidigare behandling

Motsvarande eller i allt väsentligt motsvarande motionsyrkanden har behandlats av utskottet vid flera tillfällen tidigare, senast våren 2015 i betänkande 2014/15:CU6. Liksom motionärerna ansåg utskottet att det var angeläget att 2006 års vårdnadsreform utvärderades. Utskottet kunde konstatera att en särskild utredare fått i uppdrag att utvärdera vårdnadsreformen i sin helhet. Resultatet av det pågående utredningsarbetet borde enligt utskottet inte föregripas genom någon åtgärd från riksdagen, varför motionsyrkandena avstyrktes. Riksdagen följde utskottet.

Utskottets ställningstagande

Utskottet välkomnar den utvärdering som nu gjorts av 2006 års vårdnadsreform. Enligt utredningen har reformen i många avseenden fallit väl ut, men det finns förbättringsområden. Som utredningen konstaterar är den nuvarande regleringen i vissa fall konflikt drivande, och det finns skäl att tro att den bidragit till en ökning av antalet vårdnadstvister. Detta har gått ut över barnen.

Utredningen har lagt fram ett antal förslag i syfte att lösa problemen med den nuvarande regleringen. Förslagen ligger i linje med de förslag som läggs fram i motionerna. Utredningens förslag är nu föremål för remissbehandling. I sammanhanget vill utskottet understryka betydelsen av att reglerna om vårdnad, boende och umgänge är utformade för att säkerställa barnets bästa och för att minska risken för långvariga konflikter till skada för barnet. Utskottet är medvetet om att frågan om barnets bästa i familjesituationer innefattar komplexa frågeställningar som kräver omsorgsfulla överväganden. Enligt utskottet bör regleringen justeras på ett sätt som innebär att barn- och barnrättsperspektivet stärks. Fokus måste flyttas från föräldrarna och deras konflikter till barnet och barnets behov. De konflikt drivande inslagen i regleringen måste tas bort. Vidare måste den nya regleringen på området motverka s.k. umgängessabotage. Detta bör regeringen särskilt beakta i det kommande lagstiftningsarbetet

med anledning av betänkandet från 2014 års vårdnadsutredning. Det som utskottet nu anfört bör riksdagen ställa sig bakom och tillkännage för regeringen. Ställningstagandet innebär ett delvis bifall till motionerna 2015/16:2780 yrkande 3 och 2015/16:2482 yrkande 26. Övriga motionsyrkanden bör avslås.

Automatisk gemensam vårdnad för ogifta föräldrar

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om automatisk gemensam vårdnad för ogifta föräldrar. Utskottet hänvisar till tidigare ställningstaganden.

Jämför reservation 12 (SD).

Motionerna

I kommittémotion 2016/17:2372 av Mikael Eskilandersson och Roger Hedlund (båda SD) föreslås ett tillkännagivande om att regeringen bör återkomma till riksdagen med ett lagförslag som ger automatisk gemensam vårdnad för ogifta föräldrar (yrkande 3). I kommittémotionerna 2015/16:3095 av Paula Bieler m.fl. (SD) (yrkande 38) och 2016/17:2506 av Paula Bieler m.fl. (SD) (yrkande 37) förs samma yrkanden fram.

I kommittémotion 2015/16:2899 av Paula Bieler m.fl. (SD) föreslås ett tillkännagivande om att regeringen bör se över lagstiftningen i syfte att ge föräldrarna till ett barn gemensam vårdnad om barnet oavsett om de är gifta eller inte (yrkande 12 i denna del). Liknande yrkanden förs fram i motionerna 2015/16:2638 av Fredrik Schulte m.fl. (M) (yrkandet i denna del), 2015/16:931 av Rickard Nordin (C) och 2016/17:354 av Rickard Nordin (C).

Bakgrund

Ett barn står från födseln under vårdnad av båda föräldrarna, om dessa är gifta med varandra, och i annat fall av modern ensam. Ingår föräldrarna senare äktenskap med varandra, står barnet från den tidpunkten under vårdnad av dem båda, om inte rätten dessförinnan har anförtrott vårdnaden åt en eller två särskilt förordnade vårdnadshavare. Om det döms till äktenskapsskillnad mellan föräldrarna står barnet även därefter under båda föräldrarnas vårdnad, om inte den gemensamma vårdnaden upplöses. Om barnet även efter domen på äktenskapsskillnad ska stå under båda föräldrarnas vårdnad, ska rätten i domen påminna om att vårdnaden fortfarande är gemensam.

Om en av föräldrarna är ensam vårdnadshavare och föräldrarna vill utöva vårdnaden gemensamt, kan de enligt 6 kap. 4 § föräldrabalken tillsammans lämna in en ansökan till domstolen, som då ska besluta om gemensam vårdnad om det inte är uppenbart att en sådan vårdnad är oförenlig med barnets bästa.

Föräldrarna kan också få gemensam vårdnad genom registrering hos Skatteverket efter anmälan av dem båda. En sådan anmälan kan göras antingen till socialnämnden i samband med att nämnden ska godkänna en faderskapsbekräftelse eller en bekräftelse av föräldraskap, eller direkt till Skatteverket under förutsättning att beslut om vårdnaden inte har meddelats tidigare och att föräldrarna och barnet är svenska medborgare. I övrigt kan vårdnaden ändras genom avtal som godkänns av socialnämnden eller genom beslut av domstol.

År 1999 presenterades departementspromemorian Gemensam vårdnad för ogifta föräldrar samt en språklig och redaktionell översyn av 6 kap. föräldrabalken (Ds 1999:57). I promemorian föreslås bl.a. att föräldrar som inte är gifta med varandra när barnet föds ska få gemensam vårdnad när tre månader har gått från det att faderskapet har fastställts genom en bekräftelse som har godkänts av socialnämnden, om ingen av föräldrarna inom denna tid anmäler till socialnämnden att han eller hon motsätter sig gemensam vårdnad.

Regeringen behandlade promemorians förslag i proposition 2009/10:192 Umgängesstöd och socialtjänstens förutsättningar att tala med barn. I propositionen konstaterar regeringen bl.a. att det för ogifta föräldrar som är ense om att ha gemensam vårdnad finns ett antal möjligheter att på ett enkelt sätt få det. Enligt regeringen innebär promemorians förslag här ingen förbättring eftersom det inte skulle finnas någon anledning att vänta tre månader på att få gemensam vårdnad. För ogifta föräldrar som inte är ense i vårdnadsfrågan kan det säkert i vissa fall ifrågasättas om det verkligen finns förutsättningar för gemensam vårdnad. Detta gäller särskilt mot bakgrund av den utveckling som skett sedan promemorian presenterades 1999. Den presumtion för gemensam vårdnad som i praktiken infördes 1998 upphävdes genom 2006 års vårdnadsreform.

Det måste numera i stället i varje enskilt fall göras en bedömning med utgångspunkt i vad som är bäst för barnet. Det är därför inte en lämplig lösning att ha en reglering som innebär att gemensam vårdnad kan uppkomma om inte anmälan görs inom en viss tid, dvs. på grund av passivitet. Regeringen gjorde bedömningen att promemorians förslag inte borde genomföras.

Vid riksdagsbehandlingen av propositionen konstaterade utskottet, i likhet med regeringen, att situationen är annorlunda mot den som gällde när promemorians förslag lämnades 1999. Någon presumtion för gemensam vårdnad finns inte längre, utan det måste i stället i varje enskilt fall göras en bedömning med utgångspunkt i vad som är bäst för barnet. Mot denna bakgrund instämde utskottet i regeringens bedömning att förslaget om automatisk gemensam vårdnad för ogifta föräldrar inte borde genomföras (prop. 2009/10:192, bet. 2009/10:CU20, rskr. 2009/10:358).

Tidigare behandling

Motsvarande motionsyrkanden om automatisk gemensam vårdnad för ogifta föräldrar har behandlats av utskottet vid flera tillfällen tidigare, senast våren 2015 i betänkande 2014/15:CU6. Utskottet ansåg att det inte fanns skäl att

frånga riksdagens ställningstagande i samband med behandlingen av proposition 2009/10:192 (bet. 2009/10:CU20) och avstyrkte motionsyrkandena. Riksdagen följde utskottet.

Utskottets ställningstagande

Utskottet har inte någon annan uppfattning än den riksdagen tidigare gett uttryck för, varför motionsyrkandena bör avslås.

Barnbalk

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår ett motionsyrkande om att införa en barnbalk. Utskottet hänvisar till tidigare ställningstaganden.

Motionen

Annika Qarlsson och Ulrika Carlsson i Skövde (båda C) föreslår i motion 2015/16:2359 ett tillkännagivande om att regeringen bör ta initiativ till att införa en barnbalk som är likställd med föräldrabalken.

Tidigare behandling

Motsvarande motionsyrkanden om att införa en barnbalk har behandlats av utskottet vid flera tillfällen tidigare, senast våren 2015 i betänkande 2014/15:CU6. Utskottet stod fast vid sina tidigare ställningstaganden. Utskottet har ansett att det inte skulle vara något annat än en tom gest att döpa om föräldrabalken till barnbalken och att balkens nuvarande benämning går utmärkt att förena med det barnperspektiv som redan präglar den. Motionsyrkandena har därför avstyrkts. Riksdagen har följt utskottet.

Utskottets ställningstagande

Utskottet har inte någon annan uppfattning än den riksdagen tidigare gett uttryck för, varför motionsyrkandet bör avslås.

Könsneutrala författningar

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår ett motionsyrkande om könsneutrala författningar. Utskottet hänvisar till tidigare ställningstaganden.

Jämför reservation 13 (V).

Motionen

I partimotion 2015/16:49 föreslår Jonas Sjöstedt m.fl. (V) ett tillkännagivande om att regeringen bör lägga fram ett lagförslag som syftar till att göra den familjerättsliga lagstiftningen materiellt och språkligt könsneutral (yrkande 9).

Tidigare behandling

Motsvarande motionsyrkanden om könsneutrala författningar har behandlats av utskottet vid flera tillfällen tidigare, senast våren 2007 i betänkande 2006/07:CU8. Utskottet stod fast vid sina tidigare ställningstaganden. Utskottet har tidigare konstaterat att om det i framtiden blir aktuellt att göra ändringar i aktuella bestämmelser bör utgångspunkten vara att regeringen i dessa sammanhang på nytt överväger frågan. Lagutskottet redovisade även att regeringen i proposition 2004/05:137 Assisterad befruktning och föräldraskap gjort en sådan genomgång (bet. 2003/04:LU11). Utskottet avstyrkte motionsyrkandena. Riksdagen följde utskottet.

Liknande motionsyrkanden behandlades även av konstitutionsutskottet våren 2008 i betänkande 2007/08:KU17. Utskottet stod fast vid sina tidigare ställningstaganden. Utskottet har tidigare understrukt betydelsen av att det språk som används i officiella texter i så stor utsträckning som möjligt är könsneutralt. Utskottet ansåg sig kunna utgå från att de nämnda riktlinjerna för språket i lagar och andra författningar samt inom den offentliga förvaltningen följdes. Utskottet avstyrkte motionsyrkandena. Riksdagen följde utskottet.

Gröna boken

Gröna boken (Ds 2014:1) innehåller riktlinjer för författningsskrivningar. Av riktlinjerna framgår att det numera är en självklarhet att författningar ska skrivas så att de är könsneutrala.

Utskottets ställningstagande

Utskottet har inte någon annan uppfattning än den riksdagen tidigare gett uttryck för, varför motionsyrkandet bör avslås.

Myndighetsåldern m.m.

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om myndighetsåldern m.m.

Motionerna

I motion 2015/16:2910 föreslår Hanna Wigh (SD) ett tillkännagivande om att regeringen bör utreda effekterna av att ersätta dagens åldersgränssystem som baseras på födelsedag med ett system som grundas på födelseår. I motion 2016/17:1352 av Hanna Wigh (SD) framställs liknande yrkanden (yrkandena 1 och 2).

I motion 2015/16:1661 av Erik Bengtzboe (M) föreslås ett tillkännagivande om att regeringen bör se över barns möjligheter att upprätta ett testamente.

Tidigare behandling

Motsvarande motionsyrkanden har avstyrkts av utskottet vid flera tillfällen tidigare, senast våren 2007 i betänkande 2006/07:CU8. Riksdagen har följt utskottet.

Utskottets ställningstagande

Utskottet anser att det saknas skäl att föreslå någon åtgärd från riksdagen med anledning av vad som anförs i motionerna, varför motionsyrkandena bör avslås.

Underårigas egendom

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår ett motionsyrkande om underårigas egendom.

Motionen

I motion 2016/17:1038 anför Ida Karkiainen m.fl. (S) att det är ett problem att barn i samband med ett omhändertagande inte har någon laglig rätt att behålla personliga tillhörigheter som kläder, skor, nallar och liknande. Motionärerna föreslår därför ett tillkännagivande om att regeringen bör se över 9 kap. 1 § föräldrabalken i syfte att barn ska ges rätt att behålla viss egendom i samband med ett omhändertagande.

Gällande rätt

Alla, oavsett ålder, kan äga tillgångar. Men barn under 18 år är omyndiga och har begränsad rättshandlingsförmåga. Att inte ha rättshandlingsförmåga betyder att man inte får ta hand om eller bestämma över sin egendom och inte heller kan åta sig olika förpliktelser. Rätten att förvalta ett barns egendom och att företräda barnet i angelägenheter som rör denna tillkommer i allmänhet barnets förmyndare.

Utskottets ställningstagande

Som redovisats ovan kan ett barn redan enligt gällande rätt äga tillgångar. Utskottet anser därför att det saknas skäl att föreslå någon åtgärd från riksdagen med anledning av vad som anförs i motionen, varför motionsyrkandet bör avslås.

Överförmyndare, gode män och förvaltare

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen ställer sig bakom det som utskottet anför om att regeringen snarast bör ta initiativ till en uppföljning av hur lagstiftningen på området fungerar, och i det sammanhanget bör regeringen även överväga andra förbättringar av systemet med gode män och förvaltare, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

Motionerna

I kommittémotion 2016/17:2971 av Solveig Zander m.fl. (C) föreslås ett tillkännagivande om att regeringen bör göra en allmän översyn av överförmyndarverksamheten (yrkande 31). I kommittémotionerna 2015/16:2400 Solveig Zander m.fl. (C) (yrkande 19) och 2016/17:3472 av Robert Hannah m.fl. (yrkande 1) samt i motionerna 2015/16:2562 av Finn Bengtsson och Sofia Fölster (båda M), 2016/17:334 av Christina Örnebjär (L) och 2016/17:2034 av Kerstin Lundgren (C) framställs liknande yrkanden

I kommittémotion 2016/17:3347 av Caroline Szyber m.fl. (KD) föreslås ett tillkännagivande om att regeringen bör se över lagstiftningen om gode män (yrkande 48). I motionerna 2015/16:1173 av Eva Lohman och Saila Quicklund (båda M), 2015/16:2160 av Lawen Redar (S), 2015/16:2538 av Kenneth G Forslund (S), 2016/17:1660 av Eva Lindh m.fl. (S), 2016/17:2704 av Kenneth G Forslund och Adnan Dibrani (båda S), 2016/17:2757 av Jonas Gunnarsson (S) och 2016/17:3182 av Penilla Gunther (KD) förs liknande yrkanden fram.

I kommittémotion 2016/17:3143 av Ewa Thalén Finné m.fl. (M) föreslås flera tillkännagivanden som innebär att regeringen bör lägga fram förslag till ändringar i lagstiftningen om gode män och förvaltare. Det föreslås att utbildningen för gode män ska förbättras (yrkande 1). Det föreslås också att tillsynen av gode män ska skärpas (yrkande 2). Vidare föreslås att det ska inrättas ett offentligt ställföreträdarregister av vilket det ska framgå om någon har rätt att företräda en viss person som god man eller förvaltare (yrkande 3). Därutöver föreslås att det ska införas ett nationellt blankettsystem för gode män (yrkande 4). Slutligen föreslås att det ska finnas ett it-system för enhetlig redovisning av gode män (yrkande 5).

I kommittémotion 2015/16:54 föreslår Lotta Johnsson Fornarve m.fl. (V) flera tillkännagivanden som innebär att regeringen bör lägga fram förslag till

ändringar i lagstiftningen om gode män och förvaltare. Det föreslås att det bör utredas hur det skulle kunna göras en uppdelning av den gode mannens förordnande i personliga och ekonomiska angelägenheter (yrkande 1). Vidare föreslås att regeringen bör återkomma till riksdagen med ett förslag som innebär att alla ställföreträdare ska genomgå obligatorisk basutbildning och att överförmyndaren ska ansvara för att gode män och förvaltare i övrigt erbjuds den utbildning som behövs för att kunna utföra sina uppdrag (yrkande 2). Det föreslås också att det bör utredas om det bör införas ett rent kommunalt ansvar för gode män och förvaltare inom den egna organisationen (yrkande 3). Därutöver föreslås att det bör införas ett kommunalt solidariskt skadeståndsansvar för förmögenhetsbrott som en ställföreträdare inom ramen för sitt uppdrag vållat en huvudman (yrkande 4). Det föreslås också att regeringen bör återkomma till riksdagen med ett förslag på hur utbildning för överförmyndare och överförmyndarnämnder ska kunna organiseras för att säkerställa en högre kompetensnivå (yrkande 5). Det föreslås slutligen att regeringen omgående bör ta initiativ till att samordna och följa upp länsstyrelsernas tillsyn av överförmyndare och återkomma till riksdagen med förslag på vilken myndighet som ska ansvara för detta (yrkande 6).

Penilla Gunther (KD) föreslår i motion 2015/16:863 ett tillkännagivande om att regeringen bör ta initiativ till att införa en kostnadsfri och jämlik utbildning för gode män.

I kommittémotion 2016/17:2371 av Mikael Eskilandersson och Roger Hedlund (båda SD) begärs flera tillkännagivanden som innebär att regeringen bör lägga fram förslag till ändringar i lagstiftningen om gode män och förvaltare. Det föreslås att kontrollen vid tillsättningen av gode män och förvaltare ska skärpas (yrkande 6). Det föreslås också att utbildningen för gode män och förvaltare ska vara obligatorisk (yrkande 7). Samma yrkanden förs fram i kommittémotion 2015/16:2050 av Mikael Eskilandersson m.fl. (SD) (yrkandena 6 och 7).

I motion 2015/16:723 begär Jan Lindholm (MP) ett tillkännagivande om att regeringen måste utreda hur skyddet kan förbättras för enskilda som har fått en god man utsedd för sig. Enligt motionären måste det säkerställas att eventuell misskötsamhet från den gode mannens sida inte drabbar den som fått en god man utsedd för sig.

I motion 2015/16:2378 anför Solveig Zander (C) att den statliga styrningen av överförmyndarverksamheten bör bli tydligare i syfte att skydda de svagaste i samhället. Ett tillkännagivande begärs i enlighet med detta.

Cecilia Widegren m.fl. (M) föreslår i kommittémotion 2015/16:2484 ett tillkännagivande om att regeringen bör återkomma till riksdagen med ett förslag om hur gode män kan kvalitetsssäkras och hur kontroller av gode män kan genomföras (yrkande 10).

I kommittémotion 2015/16:2567 föreslår Roland Utbult m.fl. (KD) att regeringen bör ta initiativ till en nationell rekryteringskampanj för gode män (yrkande 12).

I motion 2016/17:1643 föreslår Kerstin Nilsson och Ann-Christin Ahlberg (båda S) flera tillkännagivanden om en översyn av regleringen om gode män och förvaltare. Enligt motionärerna bör överförmyndarnas möjligheter till kontroll och lämplighetsgranskning av gode män och förvaltare ses över (yrkande 1). Motionärerna anser också att det behövs en bättre samordning och kontroll mellan kommunerna samt ett centralt register där kommunerna kan hämta information (yrkande 2).

Ann-Christin Ahlberg och Kerstin Nilsson (båda S) föreslår i motion 2016/17:1668 ett tillkännagivande om att regeringen bör se över lagstiftningen i syfte att begränsa antalet uppdrag som en god man kan ha.

Bakgrund

Regeringen beslutade i april 2002 att ge en särskild utredare i uppdrag att bl.a. utvärdera lagstiftningen om förmyndares, gode mäns och förvaltares förvaltning av egendom och tillsynen av sådan förvaltning (dir. 2002:55, 2003:23 och 2004:56). Utredningen, som antog namnet Utredningen om förmyndare, gode män och förvaltare, redovisade i december 2004 sitt arbete i slutbetänkandet Frågor om förmyndare och ställföreträdare för vuxna (SOU 2004:112).

Våren 2006 beslutade riksdagen om vissa ändringar i föräldrabalken som byggde på några av utredningens förslag. Ändringarna innebär bl.a. att det genom uttryckliga regler i föräldrabalken har klargjorts att kommuner har möjlighet att samverka genom att tillsätta en gemensam överförmyndarnämnd för att fullgöra överförmyndaruppgifter (prop. 2005/06:117, bet. 2005/06:LU34, rskr. 2005/06:328).

Riksrevisionen publicerade 2006 en granskning av länsstyrelsernas tillsyn av överförmyndarna (RiR 2006:5). Enligt granskningsrapporten fanns flera problem med såväl länsstyrelsernas tillsyn som överförmyndarnas egen verksamhet. Problemen med länsstyrelsernas tillsyn avsåg länsstyrelsernas planering och genomförandet av inspektionerna för överförmyndarna. Granskningen visade även på bristande nationell samordning och omfattande problem i överförmyndarnas verksamhet. Granskningen visade att regeringen hade ägnat mycket liten uppmärksamhet åt denna tillsyn i sin årliga styrning. Något initiativ till samordning hade inte tagits, och tillsynen hade inte heller använts för att följa upp överförmyndarnas verksamhet. Riksrevisionen rekommenderade olika åtgärder för att stärka länsstyrelsernas tillsyn av överförmyndarna. Vidare rekommenderades regeringen att uppmärksamma åtagandet i sin styrning och uppföljning.

Riksrevisionens styrelse föreslog i en framställning till riksdagen (framst. 2005/06:RRS26) att riksdagen skulle begära att regeringen dels vidtar åtgärder för att stärka länsstyrelsernas tillsyn av de kommunala överförmyndarna, dels snarast tar initiativ till en förutsättningslös utredning av överförmyndarnas organisation och verksamhet.

Riksdagens behandling av ärendet våren 2007 ledde till ett tillkännagivande till regeringen om att stärka länsstyrelsernas tillsyn (bet. 2006/07:CU4, rskr.

2006/07:136 och 137). I betänkandet anförde civilutskottet att bristerna i länsstyrelsernas tillsyn borde åtgärdas snarast möjligt. Utskottet ansåg att regeringen omgående borde överväga att införa krav på att länsstyrelserna årligen inspekterar överförmyndarna samt ta initiativ till att följa upp länsstyrelsernas tillsyn av överförmyndarna och ordna med en nationell samordning av tillsynen. Enligt utskottets mening borde frågorna lämpligen kunna bli föremål för regeringens närmare överväganden i samband med beredningen av de förslag som Utredningen om förmyndare, gode män och förvaltare lagt fram.

Efter riksdagens tillkännagivande gjordes vissa ändringar i förmynderskapsförordningen (2007:743) och föräldrabalken.

I syfte att stärka länsstyrelsernas tillsyn beslutade regeringen om vissa ändringar i förmynderskapsförordningen. De trädde i kraft den 1 januari 2008.

För att åstadkomma en regelbunden tillsyn av samtliga överförmyndare har en ny bestämmelse införts som innebär att det som huvudregel ska genomföras årliga inspektioner. För att länsstyrelserna inte ska behöva ödsla resurser på inspektioner som redan på förhand framstår som onödiga får en länsstyrelse dock avstå från en inspektion. Som ett absolut krav gäller att varje överförmyndare ska inspekteras minst vartannat år.

I förordningen har det också förtydligats att syftet med inspektionen är att säkerställa att ärenden handläggs på ett rättssäkert och i övrigt lämpligt sätt i enlighet med lag. Inspektionen ska alltid omfatta, men är inte begränsad till, granskning av det register som överförmyndaren ska föra samt stickprovsvis utvalda akter.

För att det klart ska framgå att särskilda inspektioner kan ingå som en del i handläggningen av anmälningsärenden har en bestämmelse om sådana inspektioner införts i förordningen. Av bestämmelsen framgår att en sådan inspektion inte måste genomföras på samma sätt som den årliga inspektionen, utan att den kan anpassas till vad som är ändamålsenligt i det enskilda fallet.

För att åtgärda bristerna i dokumentationen av inspektionerna har det införts en bestämmelse där det klarläggs att det ska upprättas protokoll över en genomförd inspektion. Förordningen innehåller nu de grundläggande bestämmelserna om vad som ska redovisas i protokollet. Av särskild vikt är det att anmärkningar mot överförmyndarens handläggning och skälen för dem ska antecknas.

Vikten av att brister som upptäcks och leder till anmärkningar också följs upp har betonats genom att det särskilt reglerats att länsstyrelsen kan ålägga en överförmyndare att rapportera vilka åtgärder som vidtagits för att komma till rätta med påpekade missförhållanden.

I syfte att förstärka det allmännas tillsyn genomfördes även vissa ändringar i föräldrabalken. De trädde i kraft den 1 januari 2009 (prop. 2007/08:150, bet. 2008/09:CU2, rskr. 2008/09:7). Lagändringarna innebär att överförmyndarens tillgång till information har förbättrats samt att länsstyrelsernas tillsyn av överförmyndarna utvidgats och kompletterats.

För att förbättra utbildningen av överförmyndare, ledamöter i överförmyndarnämnder och ersättare har det införts en bestämmelse om att länsstyrelsen

ska se till att utbildningen är tillfredsställande. I förarbetena anför regeringen att överförmyndares och nämndledamöters kompetens är av stor betydelse för fullgörandet av de viktiga uppgifter som överförmyndarverksamheten innefattar. Det har i olika sammanhang framförts att krav på viss formell kompetens borde ställas. Det krav som enligt regeringen då skulle kunna vara aktuellt att ställa är genomgången juristutbildning. Något formellt krav i detta hänseende bör dock inte riktas mot vare sig överförmyndare eller ledamöter i en överförmyndarnämnd. Däremot utgår regeringen från att kommunerna, i större utsträckning än för närvarande, ska se till att det i överförmyndarverksamheten finns tillgång till juridisk kompetens. Dessutom, anför regeringen, bör kompetensen hos utsedda överförmyndare och nämndledamöter stärkas genom att det säkerställs att de får en god utbildning för uppgifterna (prop. 2007/08:150 s. 57).

I samma syfte har länsstyrelsernas tillsyn kompletterats med en rådgivande funktion i förhållande till överförmyndarna och deras tjänstemän. I förarbetena anför regeringen att rådgivningen bl.a. bör innebära att länsstyrelserna på eget initiativ sprider relevant information till överförmyndarna. Denna kan bestå av domstolsavgöranden, JO-uttalanden och iakttagelser vid egna inspektioner. En sådan informationsspridning kan enligt regeringen förväntas bidra till ökad rättslighet, genom att tillgången till rättskällor som är relevanta för överförmyndarverksamheten säkras över hela landet. Råden kan även gälla sådant som administrativa rutiner, organisatoriska frågor eller utbildningsfrågor, där länsstyrelserna torde kunna bidra med information om modeller och arbetssätt som visat sig fungera väl. Överförmyndare och tjänstemän bör även kunna vända sig till en länsstyrelse för mer specifik rådgivning. Rådgivningen bör inte avse hur man ska göra i ett visst konkret ärende utan mer fokusera på sådant som tolkningen av en viss lagregel och upplysningar om praxis och metodfrågor. Att länsstyrelserna ska ha en rådgivande funktion torde inte heller begränsa länsstyrelserna i deras roll som tillsynsmyndighet. Det är emellertid viktigt att det inte uppfattas så att länsstyrelsernas rådgivning om arbetssätt eller metoder tar ifrån kommunerna ansvaret för att verksamheten lever upp till de krav som ställs. Regeringen anför att det ska vara tydligt gentemot överförmyndarna när länsstyrelserna utövar tillsyn respektive agerar i sin rådgivande funktion (prop. 2007/08:150 s. 60).

Riksrevisionen publicerade 2009 en uppföljningsgranskning av 2006 års granskning av länsstyrelsernas tillsyn av överförmyndarna (RiR 2009:31). Resultatet av uppföljningsgranskningen indikerade enligt Riksrevisionen att regeringens insatser för att komma till rätta med problemen med länsstyrelsernas tillsyn av överförmyndarna inte hade varit tillräckliga.

Riksrevisionens styrelse föreslog i en framställning till riksdagen (framst. 2009/10:RRS23) att riksdagen skulle begära att regeringen dels snarast vidtar åtgärder för att förbättra tillsynen av överförmyndarna, dels snarast tar initiativ till en förutsättningslös utredning av överförmyndarnas organisation och verksamhet.

I samband med riksdagens behandling av ärendet våren 2010 konstaterade utskottet att regeringen var medveten om att vissa brister kvarstod i länsstyrelsernas tillsynsverksamhet, att man höll på att åtgärda bristerna och att arbetet var prioriterat (bet. 2009/10:CU27). Utskottet ansåg därför att det inte var motiverat att ta initiativ till en ny utredning med ytterligare tidsåtgång som följd. Utskottet föreslog att Riksrevisionens styrelses framställning skulle avslås. Riksdagen följde utskottet.

Regeringen beslutade den 15 mars 2012 att ge en särskild utredare i uppdrag att föreslå åtgärder som ger bättre förutsättningar för gode män och förvaltare. Utredningen om bättre förutsättningar för gode män och förvaltare lämnade i maj 2013 betänkandet Vissa frågor om gode män och förvaltare (SOU 2013:27).

I proposition 2013/14:225 Bättre förutsättningar för gode män och förvaltare behandlade regeringen de förslag som lämnats av 2013 års utredning. Regeringen behandlade även de förslag som lämnats av 2004 års utredning och som rörde gode mäns och förvaltares utbildning, lämplighet och kvalifikationer och den enskildes inflytande i frågor om ställföreträderskapet.

Våren 2014 antog riksdagen vissa lagändringar som syftade till att skapa bättre förutsättningar för gode män och förvaltare (prop. 2013/14:225, bet. 2013/14:CU34, rskr. 2013/14:382). Lagändringarna innebär bl.a. följande. Den person som den enskilde önskar bli företrädd av ska i regel utses till ställföreträdare, och kontrollen av att de som föreslås som ställföreträdare är lämpliga för uppdraget skärps. Överförmyndaren ska erbjuda gode män och förvaltare utbildning. Gode män och förvaltare ges en lagreglerad rätt att kunna lämna sitt uppdrag trots att någon ersättare ännu inte utsetts, exempelvis vid hot eller våld. Ett dödsbo efter en god man eller förvaltare kan få lättnad i sin skyldighet att redovisa den egendom som ställföreträdaren har förvaltat. Överförmyndaren ska hjälpa tingsrätten med att hämta in underlag i ställföreträderskapsärenden. Länsstyrelsen ska föra statistik om överförmyndarnas verksamhet. Huvuddelen av lagändringarna trädde i kraft den 1 januari 2015.

Frågesvar

Justitie- och migrationsminister Morgan Johansson anförde den 8 juni 2016 i ett frågesvar att det är viktigt att en god man inte har så många uppdrag att han eller hon inte klarar av att tillgodose samtliga huvudmäns intressen. För drygt ett år sedan trädde ny lagstiftning i kraft som skärper den kontroll som ska göras av gode mäns lämplighet. En omständighet som ska beaktas är om den tilltänkta gode mannen redan har många uppdrag och om det finns risk att han eller hon får svårt att sköta ytterligare ett uppdrag. Det är överförmyndarnas uppgift att göra en aktiv efterforskning. Statsrådet tycker dock inte att det finns skäl att i lag reglera exakt hur många uppdrag en ställföreträdare får åta sig. Han instämmer i frågeställarens uppfattning att det är viktigt att den gode mannen har den kunskap som krävs för uppdraget. Det har under senare år vidtagits åtgärder för att säkerställa en enhetlig och hög kvalitet på utbildningen av gode

män. Exempelvis har Länsstyrelsen i Dalarna nyligen haft regeringens uppdrag att utarbeta riktlinjer för utbildningen av gode män. Det är vidare en angelägen uppgift för samhället att säkerställa att tillsynen över gode män och förvaltare fungerar väl. Statsrådet är därför allvarligt bekymrad över de brister i tillsynen som har framkommit i den senaste tidens medierapportering. Han har av denna anledning kallat till sig företrädare för berörda länsstyrelser och Sveriges Kommuner och Landsting för en diskussion om de problem som finns (fr. 2015/16:1291).

Interpellationssvar

Justitie- och migrationsminister Morgan Johansson framhöll den 14 juni 2016 i ett interpellationssvar att han är allvarligt bekymrad över de brister i tillsynen över gode män och förvaltare som har framkommit i medierapporteringen. Han har av denna anledning träffat företrädare för berörda länsstyrelser och Sveriges Kommuner och Landsting för en diskussion om de problem som finns i tillsynen. Statsrådet konstaterade att det finns ett regelverk som anger hur överförmyndarna och länsstyrelserna ska bedriva sin tillsyn. Lagstiftningen har setts över och förbättrats vid flera tillfällen under de senaste årtiondena. Exempelvis har tillsynen över överförmyndarna koncentrerats till 7 länsstyrelser från att tidigare ha varit en uppgift för 21 länsstyrelser i syfte att effektivisera tillsynen och stärka rättssäkerheten. Så sent som för drygt ett år sedan trädde också nya regler i kraft som syftar till att förbättra kontrollen av gode män och förvaltare. Statsrådet uteslöt inte ytterligare förändringar av lagstiftningen, men det viktiga nu är att se till att tillsynen fungerar även i praktiken. Regeringen avsåg därför att ge länsstyrelserna i uppdrag att förbättra sin tillsyn. Exempelvis bör det finnas möjlighet för länsstyrelserna att på ett bättre sätt samordna tillsynen och stödet till överförmyndarna. De tillsynsverktyg som länsstyrelserna har till sitt förfogande bör också kunna användas oftare och på ett mer strategiskt sätt. Statsrådet förväntar sig också att överförmyndarna vidtar åtgärder för att förbättra sin tillsyn. Det är i det arbetet avgörande att kommunerna ser till att överförmyndarna ges den kompetens och organisation som uppdraget kräver.

Om det i överförmyndarnas tillsyn uppstår en misstanke om att ett brott har begåtts ska det enligt statsrådet naturligtvis polisanmälas (ip. 2015/16:607 och 608).

Pågående arbete

Regeringen gav den 30 juni 2016 i uppdrag åt länsstyrelserna i Stockholms, Östergötlands, Skåne, Västra Götalands, Dalarnas, Västernorrlands och Norrbottens län att gemensamt vidta åtgärder för att förbättra tillsynen över och stödet till landets överförmyndare och överförmyndarnämnder.

Länsstyrelserna har bl.a. fått i uppdrag att vidta de åtgärder som är nödvändiga för att få till stånd en kvalitativ, effektiv och enhetlig tillsyn av överförmyndarna.

I uppdraget ingår också att ta ställning till hur granskningen av överförmyndarna kan utvecklas, t.ex. genom att göra granskningen mer riskbaserad. Länsstyrelserna bör även överväga gemensamma bedömningsgrunder för sin aktgranskning och andra gemensamma riktlinjer och metoder för tillsynsarbetet.

I uppdraget ingår vidare att ta ställning till hur tillsynsarbetet kan få bättre genomslag såväl i det enskilda fallet som generellt och hur en effektiv uppföljning av granskningen kan ske, i syfte att åstadkomma ytterligare förbättringar på de områden där brister uppmärksammas. I det arbetet är det statistiska material om överförmyndarverksamheten som är under utveckling en betydelsefull kunskapskälla för den strategiska planeringen. Länsstyrelserna bör överväga hur den statistiken kan användas i tillsynsverksamheten och om den behövs utvecklas i något avseende.

Utöver sin tillsynsuppgift ska länsstyrelserna med råd stödja överförmyndarna i deras verksamhet. Länsstyrelserna ska utveckla kunskapsöverföringen till överförmyndarna och arbeta förebyggande. En sådan kunskapsöverföring kan bidra till att överförmyndarnas handläggning blir mer enhetlig. Länsstyrelserna ska hjälpa överförmyndarna i frågor om metod- och teknisktöd och verka för att överförmyndarna har den kompetens och organisation som uppdraget kräver.

Länsstyrelsen i Västra Götalands län ska samordna redovisningen av uppdraget. Uppdraget ska redovisas senast den 1 september 2017.

Regeringen beslutade den 22 december 2016 att överlämna propositionen 2016/17:30 Framtidsfullmakter – en ny form av ställföreträdarskap för vuxna till riksdagen. Framtidsfullmakter är ett alternativ till ordningen med gode män och förvaltare och ett komplement till vanliga fullmakter. Framtidsfullmakter stärker enskildas självbestämmande genom att förbättra möjligheterna att planera framtiden och behålla kontrollen över frågor som är av stor betydelse för dem.

Framtidsfullmakten är giltig när den enskilde blir beslutsoförmögen. Det är fullmaktshavaren som avgör när detta inträffar. Det ska därutöver finnas en möjlighet att få frågan prövad av domstol.

Fullmaktshavaren ska ha en lojalitets- och samrådspåikt i förhållande till den enskilde och denne ska få utse en särskild granskare som har rätt att begära redovisning av uppdraget. Även överförmyndaren ska ha en sådan rätt och ska kunna agera om fullmaktshavaren t.ex. missbrukar sitt förtroende.

Utöver detta föreslår regeringen bl.a. behörighetsregler för anhöriga till personer som inte längre kan ha hand om sina ekonomiska angelägenheter. Förslaget skapar en rättslig ram för sådana vardagliga rättshandlingar som många anhöriga redan i dag utför.

Den nya lagen om framtidsfullmakter och övriga lagförslag föreslås träda i kraft den 1 juli 2017.

Propositionen bereds av civilutskottet och kommer att behandlas av riksdagen senare i vår.

Riksrevisionen har nyligen påbörjat en granskning av om staten skapat förutsättningar för kommunerna att utforma ett fungerande system för gode män och förvaltare. Granskningens syfte är att bedöma om staten säkerställer att överförmyndarverksamheten bedrivs rättssäkert och effektivt. Granskningen ska svara på frågan om de statliga insatserna och det rättsliga ramverket ger goda förutsättningar för överförmyndarna att både föreslå och ge stöd åt ställföreträdare och utöva tillsyn över dem. Resultatet av granskningen kommer att presenteras i en rapport med planerad publicering i december 2017.

Tidigare behandling

Motsvarande motionsyrkanden har behandlats av utskottet vid flera tillfällen tidigare, senast våren 2015 i betänkande 2014/15:CU6. Utskottet hänvisade bl.a. till sitt ställningstagande i samband med riksdagsbehandlingen av den ovannämnda propositionen och anförde att det varken finns utrymme eller behov av att överväga mer genomgripande förändringar av systemet med ställföreträdare. Utskottet ansåg i likhet med regeringen att det däremot kunde vara lämpligt att göra en uppföljning av hur lagstiftningen på området fungerar när de aktuella ändringarna genomförts och varit i kraft en tid. Med detta avstyrkte utskottet motionerna. Riksdagen följde utskottet.

Utskottets ställningstagande

Utskottet vill inledningsvis framhålla att det utifrån utskottets utgångspunkt är ett oeftergivligt krav att rättssäkerheten i frågor rörande gode män och förvaltare upprätthålls. De personer som på grund av ålder eller sjukdom har behov av gode män eller förvaltare har ett stort behov av samhällets stöd eftersom de själva sällan har möjlighet att ifrågasätta förvaltningen av sin egendom. Utskottet har således inte någon annan uppfattning än motionärerna vad gäller vikten av att de personer som har behov av hjälp med att bevaka sin rätt, förvalta sin egendom eller sörja för sin person måste kunna förlita sig på att ställföreträdarna utför ett fullgott arbete och på att tillsynen över förvaltningen är tillräcklig.

Regeringen och riksdagen har under lång tid arbetat för att successivt förbättra reglerna om gode män och förvaltare. År 1995 moderniserades reglerna om förvaltning av egendom och tillsynen över sådan förvaltning. Bland annat flyttades tillsynen över överförmyndarna från tingsrätten till länsstyrelserna. Utredningen om förmyndare, gode män och förvaltare, som tillsattes 2002, har därefter gjort en översyn av 1995 års reform. Regeringen har kunnat konstatera att reformen i huvudsak fallit väl ut (prop. 2007/08:150 s. 27 f.). År 2009 genomfördes ytterligare ändringar i regelverket i syfte att minska risken för missbruk av enskildas tillgångar och stärka det allmännas tillsyn, bl.a. genom att

länsstyrelsen har fått en rådgivande funktion. Våren 2014 beslutades lagändringar som syftade till att förbättra den ordningen vad gäller enskilda, ställföreträdare, överförmyndare och länsstyrelser. Lagändringarna trädde i kraft den 1 januari 2015. Regeringen har nyligen lämnat en proposition med förslag till en lag om framtidsfullmakter som ger enskilda möjlighet att utse någon som kan ta hand om deras personliga och ekonomiska angelägenheter om de senare i livet inte själva kan det. Lagstiftningen föreslås träda i kraft den 1 juli 2017.

Utskottet kan således konstatera att frågor om gode män och förvaltare har övervägts vid flera tillfällen under de senaste årtiondena. Det finns dock fortfarande brister och utrymme för förbättringar. Liksom motionärerna är utskottet allvarligt bekymrat över de brister i tillsynen över gode män och förvaltare som har framkommit i medierapporteringen.

Vad först gäller länsstyrelsernas tillsyn vill utskottet framhålla att en fungerande tillsyn skapar förutsättningar för att brister på ett tidigt stadium ska kunna identifieras och korrigeras. Länsstyrelsernas tillsyn är av central betydelse för en fungerande överförmyndarverksamhet, och tillsynen måste fungera även i praktiken. Utskottet ser därför positivt på att regeringen gett länsstyrelserna i uppdrag att förbättra sin tillsyn. Uppdraget ska redovisas senast den 1 september 2017. Liksom justitie- och migrationsministern förväntar sig också utskottet att överförmyndarna vidtar åtgärder för att förbättra sin tillsyn. Som ministern påpekar är det avgörande att kommunerna i det arbetet ser till att överförmyndarna ges den kompetens och organisation som uppdraget kräver. När det därefter gäller övriga frågeställningar om lagstiftningen på området kan utskottet konstatera att de senast beslutade lagändringarna varit i kraft i drygt två år. Enligt utskottet är det därför lämpligt att nu göra en uppföljning av hur lagstiftningen på området fungerar. Regeringen bör snarast ta initiativ till en sådan uppföljning och i det sammanhanget bör regeringen även överväga andra förbättringar av systemet med gode män och förvaltare. Förslag som bör övervägas är bl.a. utbildningen för gode män och förvaltare, ett offentligt ställföreträdarregister, ett nationellt blankettsystem och ett system för enhetlig redovisning. Det som utskottet nu anfört bör riksdagen ställa sig bakom och tillkännage för regeringen. Ställningstagandet innebär ett bifall till motionerna 2016/17:3143 och 2016/17:3347. Övriga motioner bör avslås.

Gode män för ensamkommande barn

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om gode män för ensamkommande barn. Utskottet hänvisar bl.a. till tidigare ställningstaganden. Jämför reservationerna 14 (C) och 15 (KD).

Motionerna

I kommittémotion 2016/17:3302 av Aron Modig m.fl. (KD) föreslås ett tillkännagivande om att regeringen bör ta initiativ till en lagändring som innebär att ensamkommande flyktingbarn ska vara garanterade en god man inom 24-timmar efter ankomst till Sverige (yrkande 18). I kommittémotion 2015/16:2567 av Roland Utbult m.fl. (KD) föreslås ett liknande tillkännagivande (yrkande 11).

I kommittémotion 2016/17:2973 av Johanna Jönsson m.fl. (C) föreslås ett tillkännagivande om att regeringen bör se över om det finns anledning att professionalisera uppdraget som god man för ensamkommande flyktingbarn (yrkande 31).

I motion 2016/17:2650 föreslår Eva Lohman och Ann-Britt Åsebol (båda M) ett tillkännagivande om att regeringen bör se över lagstiftningen om gode män och förvaltare i syfte att förbättra rättssäkerheten för ensamkommande flyktingbarn som är i behov av en god man eller en förvaltare.

Bakgrund

Enligt 2 § lagen (2005:429) om ensamkommande barn ska sådana barn när de kommer till Sverige skyndsamt förses med en god man som träder i barnets både förmyndares och vårdnadshavares ställe. Om barnet därefter beviljas uppehållstillstånd ska den gode mannen enligt 10 § ersättas av en särskilt förordnad vårdnadshavare enligt föräldrabalken.

Migrationsverket, Sveriges Kommuner och Landsting och Socialstyrelsen bedriver ett arbete för att stödja kommunernas arbete med gode män för ensamkommande barn. Utbildningsinsatser för gode män genomförs också av flera ideella organisationer.

Tidigare behandling

Motionsyrkanden med krav på att en god man ska förordnas inom 24 timmar från barnets ankomst har behandlats av utskottet vid flera tillfällen tidigare, senast våren 2014 i betänkande 2013/14:CU19. Utskottet hänvisade då till dåvarande lagutskottets ställningstagande i betänkande 2004/05:LU26. Lagutskottet framhöll det angelägna i att ärenden om förordnande av god man för ensamkommande barn handläggs skyndsamt så att en god man kan utses så snart det är möjligt. Att i lagtexten föreskriva en uttrycklig tidsfrist inom vilken ett förordnande ska ske vore en mindre lämplig ordning. En sådan regel skulle rimligen inte vara undantagslös, och ett motsvarande syfte kan lika väl tillgodoses genom en allmänt hållen regel om en skyndsamt handläggning. Dessutom är det inte uteslutet att det kan förekomma enskilda fall när ett förordnande inom just 24 timmar inte är förenligt med barnets intressen. Med detta avstyrkte utskottet motionerna. Riksdagen följde utskottet.

Utskottets ställningstagande

När det gäller motionsyrkandena med krav på att en god man ska förordnas inom 24 timmar från barnets ankomst har utskottet har inte någon annan uppfattning än den riksdagen tidigare gett uttryck för, varför motionsyrkandena bör avslås.

Vad som anförs i övriga motioner ger inte utskottet anledning att föreslå något initiativ från riksdagen, varför även dessa motionsyrkanden bör avslås.

Dödförklaring

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår ett motionsyrkande om ändringar i regelverket om dödförklaring. Utskottet hänvisar till gällande rätt.

Motionen

I motion 2016/17:695 föreslår Amir Adan (M) ett tillkännagivande om att regeringen bör se över lagstiftningen om dödförklaring. Enligt motionären finns det personer som drabbas på grund av att svenska myndigheter inte tillerkänner vissa länders handlingar bevisvärde vid dödförklaringar. Motionären tar som exempel upp att handlingar från Somalia har ett lågt bevisvärde. Om en person avlider kan det medföra enorma problem för efterlevande make. I väntan på dödförklaring kan det t.ex. bli svårt att få pass utfärdade för eventuella barn eftersom detta kräver båda vårdnadshavarnas medgivande. Det kan också bli svårt för efterlevande make att gifta om sig eftersom personen i fråga redan är folkbokförd som gift.

Bakgrund

Om en folkbokförd persons civilstånd ändras i samband med dödsfall i utlandet ska det registreras i folkbokföringsdatabasen. Personen måste då visa upp handlingar eller en utredning som styrker den begärda ändringen. Om underlaget är bristfälligt eller oklart görs ingen registrering i folkbokföringen.

Den som fått avslag på sin ansökan om ändring av civilstånd eller registrering av dödsfall i folkbokföringen kan ansöka om dödförklaring av personen som uppges ha dött. Dödförklaringsärendena handläggs av en särskild nämnd inom Skatteverket.

Bestämmelser om dödförklaring finns i lagen (2005:130) om dödförklaring och är tillämplig på försvunna personer som befaras omkomna.

Av lagen framgår att om det är utrett att den försvunne är död, får han eller hon dödförklaras omedelbart (2 §).

Om det inte är utrett att den försvunne är död men det med hänsyn till omständigheterna kring försvinnandet och vad som i övrigt är känt finns en hög grad av sannolikhet för att han eller hon är död, får frågan om dödförklaring

tas upp tidigast ett år efter försvinnandet (3 § första stycket). Om försvinnandet skett i samband med en naturkatastrof eller en stor olycka eller under liknande omständigheter och det finns en mycket hög grad av sannolikhet för att den försvunne är död, får frågan om dödförklaring enligt första stycket tas upp omedelbart (3 § andra stycket).

I andra fall än de som avses i 2 och 3 §§ får frågan om dödförklaring tas upp tidigast fem år efter försvinnandet (4 §).

Reglerna om dödförklaring innebär en avvägning mellan å ena sidan risken för att en dödförklaring sker trots att den försvunne är vid liv och å andra sidan det behov av en slutpunkt som närstående och andra har utifrån både personlig och ekonomisk synpunkt.

När det gäller personer som uppges ha försvunnit och omkommit i länder med stora brister i det administrativa systemet är det ofta svårt att få fram den bevisning som krävs för dödförklaring tidigare än fem år efter försvinnandet. När det har gått fem år är beviskraven lägre.

Frågesvar

Finansminister Magdalena Andersson anförde den 5 oktober 2016 i ett frågesvar att de negativa juridiska och ekonomiska konsekvenser som det kan innebära för nära anhöriga att en familjemedlem inte kan dödförklaras inte är önskvärda. Samtidigt skulle dödförklaringar av personer som i själva verket lever också få mycket negativa följder. Enligt statsrådet bereds för närvarande inga ändringar i lagen om dödförklaring inom Regeringskansliet. Statsrådet uppger att vissa av de problem som kan uppkomma för de anhöriga kan lösas på annat sätt i väntan på dödförklaring. Det går t.ex. att utverka ensam vårdnad i domstol eller att föra talan om äktenskapsskillnad (fr. 2016/17:44).

Utskottets ställningstagande

Utskottet anser att det inte finns anledning att föreslå någon åtgärd från riksdagen med anledning av det som anförs i motionen. Motionsyrkandet bör därför avslås.

En översyn av arvsrätten

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår ett motionsyrkande om en översyn av arvsrätten.

Motionen

I motion 2016/17:1964 av Hans Rothenberg (M) föreslås ett tillkännagivande om att regeringen bör se över lagstiftningen om arv i syfte att anpassa den till dagens samhälle.

Bakgrund

Grunderna för ärvdabalkens regler om arv och testamente lades i början av förra seklet. I motsats till äktenskaps- och föräldrarätten har successionsrätten inte varit föremål för några omfattande reformer.

Den senaste reformen av svensk arvsrätt genomfördes i samband med införandet av äktenskapsbalken 1988. Efterlevande make gavs då arvsrätt före gemensamma barn.

I övriga nordiska länder har reformer genomförts. I Danmark genomfördes en omfattande reform 2008, i Norge likaså. I Finland reformerades delar av den arvsrättsliga regleringen 2011. I Norge lades ett betänkande med omfattande förslag på reformer av den arvsrättsliga regleringen fram 2014.

Utskottets ställningstagande

Utskottet anser att det som anförs i motionen inte utgör skäl att föreslå något initiativ från riksdagen. Motionsyrkandet bör därför avslås.

Laglott

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om en översyn av bröstarvingars rätt till laglott. Utskottet hänvisar till tidigare ställningstaganden.

Motionen

Motion 2015/16:795 av Boriana Åberg (M) innehåller förslag på ett tillkännagivande om en översyn av laglottssystemet. Laglottssystemet är enligt motionären otidsenligt och strider i grunden mot äganderätten, och det bör i stället stå var och en fritt att själv få besluta om sin kvarlåtenskap. Liknande yrkanden förs fram i motionerna 2015/16:909 av Betty Malmberg (M) och 2015/16:2088 av Erik Bengtzboe och Carl-Oskar Bohlin (båda M).

Gällande rätt

Enligt 2 kap. ärvdabalken går ett arv i första hand till den avlidnes bröstarvingar, dvs. barn och deras avkomlingar, med det undantag som följer av 3 kap. när den avlidne efterlämnar make eller maka. Om något barn till den avlidne har dött före den avlidne och efterlämnat barn ska dessa barnbarn till arv-låtaren dela det avlidna barnetslott lika. Hälften av den arvslott som en bröstarvinge har rätt till enligt dessa regler kallas laglott. Arvingen har alltid rätt att få ut laglotten i arv efter arvlåtaren. Skulle arvlåtaren ha testamenterat bort egendom som omfattas av laglottsanspråket, kan bröstarvingen begära jämkning av testamentet. Jämkning ska begäras inom sex månader från det att bröstarvingen fick del av testamentet. Sker inte det, har bröstarvingen förlorat

sin rätt. Bröstarvingens laglott skyddas inte bara mot ett testamente utan även mot gåvor som till syftet är att likställa med ett testamente.

I proposition 1986/87:1 Äktenskapsbalk m.m. föreslog regeringen de nu gällande reglerna i 3 kap. ärvdabalken om efterlevande makes arvsrätt. I propositionen gjorde regeringen bedömningen att även nuvarande regler om rätt till laglott skulle behållas.

I samband med riksdagsbehandlingen av propositionen (bet. 1986/87:LU18) erinrade lagutskottet om att laglotten har två syften, nämligen dels att bevara en del av den avlidnes kvarlåtenskap åt hans eller hennes närmaste släktingar, dels att skapa rättvisa mellan bröstarvingarna inbördes och förhindra att arvlåtaren genom testamente i alltför hög grad gynnar någon eller några av dem på de övrigas bekostnad. Enligt utskottets mening kunde det med visst fog hävdas att ingen i dagens samhälle är beroende av ett arv från sina föräldrar för sin försörjning. Utskottet ansåg att laglotten som en ekonomisk garanti därför har mindre vikt numera. Enligt utskottet kunde laglotten dock inte anses ha spelat ut sin roll för bröstarvingarna. Särskilt för särkullbarn har den fortfarande betydelse, och i ett äktenskap där makarna har gemensamma barn kan den ena maken av olika skäl vilja prioritera dessa barn på bekostnad av barn som maken har i ett tidigare äktenskap eller tillsammans med en förälder som han eller hon inte varit gift med. Ett avskaffande av laglottsinstitutet skulle, fortsatte utskottet, innebära att fältet lämnades fritt för makarna att helt utesluta särkullbarnen från arvsrätt. En sådan ordning framstod enligt utskottet inte som tillfredsställande särskilt med tanke på att barn till föräldrar som inte varit gifta med varandra först i början av 1970-talet fick rätt till arv efter sin far och hans släkt och att denna reform ännu inte helt slagit igenom i den allmänna rättsuppfattningen. För ett bibehållande av rätten till laglott talade vidare, enligt utskottets mening, att denna är djupt förankrad i det allmänna rättsmedvetandet och att det i detta avseende i princip råder nordisk rättslikhet. På grund av vad som anförts ansåg utskottet att laglottsinstitutet som sådant inte borde avskaffas.

Tidigare behandling

Motsvarande motionsyrkanden har behandlats av utskottet vid flera tillfällen tidigare, senast våren 2015 i betänkande 2014/15:CU6. Utskottet stod fast vid sitt tidigare ställningstagande i betänkande 2012/13:CU8 och anförde att det fortfarande saknas tillräckliga skäl för riksdagen att ta initiativ till en översyn av reglerna om bröstarvingars rätt till laglott. Motionsyrkandena avstyrktes därför. Riksdagen följde utskottet.

Utskottets ställningstagande

Utskottet har inte någon annan uppfattning än den riksdagen tidigare gett uttryck för, varför motionsyrkandena bör avslås.

Särkullbarns och efterlevande makes arvsrätt

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår ett motionsyrkande om särkullbarns och efterlevande makes arvsrätt. Utskottet hänvisar till tidigare ställningstaganden.

Motionen

I motion 2015/16:2159 av Catharina Bråkenhielm m.fl. (S) föreslås ett tillkännagivande om en översyn av regelverket som innebär att särkullbarn, liksom bröstarvingar, ska kunna kräva sin andel av arvet först när båda makarna har avlidit.

Gällande rätt

I 3 kap. ärvdabalken finns särskilda regler om makars arvsrätt. Reglerna trädde i kraft den 1 januari 1988. Ändringarna hade samband med den nya äktenskapsbalken som trädde i kraft samtidigt. Reglerna innebär att en make vid den andra makens död enligt 3 kap. 1 § ärvdabalken ska ta arv framför makarnas gemensamma bröstarvingar. Dessa bröstarvingar har i stället getts rätt till arv efter den först avlidna maken vid den efterlevande makens död. Den efterlevande makens arvsrätt omfattar även enskild egendom som den först avlidne ägt. Om det finns efterarvingar innehar den efterlevande maken under sin livstid den ärvda egendomen med fri förfoganderätt.

Finns det bröstarvingar efter den först avlidne som inte också är den efterlevandes barn, s.k. särkullbarn, gäller särskilda regler. Dessa innebär att särkullbarn har rätt att omedelbart få ut sitt arv efter en avlidne förälder. Särkullbarnen kan dock avstå från sin rätt till förmån för den avlidnes efterlevande make. Om särkullbarnen avstår sin rätt blir de berättigade till efterarv på samma sätt som makarnas gemensamma bröstarvingar.

Reglerna innebär att bröstarvingar i princip får vänta med att få ut sitt arv tills den efterlevande maken dör. Däremot kan bröstarvingar göra sin rätt till arv gällande vid den först avlidna makens död om denna make gjort ett testamente som inkräktar på deras arvsrätt.

I mars 1996 gav regeringen en särskild utredare i uppdrag att bl.a. undersöka om 1988 års ändringar i arvsordningen slagit igenom på det sätt som varit avsett, utvärdera reformen utifrån den frågeställningen och föreslå de lagändringar som kan vara motiverade. Uppdraget redovisades i augusti 1998 i betänkandet Makes arvsrätt, dödsboförvaltare och dödförklaring (SOU 1998:110). I utredningsbetänkandet gjorde utredningen bedömningen att 1988 års ändringar i arvsordningen verkade överensstämma väl med allmänhetens rättsuppfattning och alltså hade fått önskat genomslag.

Tidigare behandling

Motsvarande motionsyrkanden har behandlats av utskottet vid flera tillfällen tidigare, senast våren 2015 i betänkande 2014/15:CU6. Utskottet ansåg att det saknades tillräckliga skäl för riksdagen att ta initiativ till en översyn av reglerna om särkullbarns och den efterlevande makens arvsrätt och avstyrkte motionsyrkandena. Riksdagen följde utskottet.

Utskottets ställningstagande

Utskottet har inte någon annan uppfattning än den riksdagen tidigare gett uttryck för, varför motionsyrkandet bör avslås.

Arvsrätt för sambor

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om arvsrätt för sambor. Utskottet hänvisar till tidigare ställningstaganden.

Motionerna

I motion 2015/16:923 föreslår Rickard Nordin (C) ett tillkännagivande om att regeringen bör återkomma till riksdagen med ett lagförslag som ger sambor en arvsrätt motsvarande makars. Samma yrkande förs fram i motion 2016/17:352 av Rickard Nordin (C).

Bakgrund

Till skillnad från äktenskap och partnerskap innebär ett samboförhållande att särskilda rättsregler blir tillämpliga på samlevnaden utan någon uttrycklig önskan eller viljeförklaring om detta från sambornas sida. Sambolagen (2003:376) innebär bl.a. att s.k. samboegendom (gemensam bostad och bohag) enligt huvudregeln ska delas i två hälfter vid samboförhållandets upplösning. I samboförhållanden uppkommer dock, till skillnad från i äktenskap och partnerskap, ingen rätt för en efterlevande att arva den avlidne. Däremot kan en efterlevande sambo begära bodelning. För bodelning i samband med dödsfall finns en kompletterande bodelningsregel. Enligt denna har den efterlevande sambon, i den utsträckning egendomen räcker till, alltid rätt att som sin andel få ut så mycket av den behållna egendomen, efter avdrag för skulder, att det motsvarar värdet av två basbelopp.

I proposition 2002/03:80 Ny sambolag anförde regeringen att utgångspunkten liksom tidigare bör vara att det inte får införas så utförliga regler för sambor att man därigenom åstadkommer vad som skulle kunna betecknas som ett äktenskapsliknande system av lägre dignitet. Varken lagutskottet eller riksdagen

redovisade våren 2003 någon annan uppfattning (bet. 2002/03:LU19, rskr. 2002/03:211).

Inom Nordiska ministerrådet har en arbetsgrupp ett stående uppdrag av de nordiska justitieministerna att undersöka möjligheten att harmonisera familje- och arvsrätten i Norden. I en komparativ studie om arvsrätten har arbetsgruppen bl.a. diskuterat frågan om sambors arvsrätt (Peter Lødrup, Nordisk arverett, En sammenlignende studie av dansk, finsk, islandsk, norsk og svensk rett med drøftelser av harmoniseringsmuligheter og reformbehov, Nord 2003:3). Arbetsgruppen konstaterade att de nordiska ländernas lagstiftningar i huvudsak liknar varandra och att sambor inte i något av länderna har de rättigheter som en make eller registrerad partner har. Om en sambo ska få status som arvinge får detta ske genom ett testamente med de begränsningar som arvingarnas rätt till laglott kan innebära. Några skäl för harmonisering fanns därför inte (s. 134).

Tidigare behandling

Motsvarande motionsyrkanden har behandlats av utskottet vid flera tillfällen tidigare, senast våren 2012 i betänkande 2011/12:CU16. Utskottet anslöt sig, liksom tidigare år, till de bedömningar som lagutskottet tidigare gjort i frågan om införande av arvsrätt för sambor och till bedömningen att det framstår som klart olämpligt att införa en ordning där rätten till arv tillskapas genom en domstolsprocess. I sammanhanget påminde utskottet om att de sambopar som så önskar genom testamente kan förordna om fördelning av sin kvarlåtenskap. Vidare konstaterade utskottet att medel som tillfaller Allmänna arvsfonden under vissa förutsättningar helt eller delvis kan avstås till förmån för någon annan, t.ex. en efterlevande sambo. Ett avstående får göras om det med hänsyn till uttalanden av arvlåtaren eller till andra särskilda omständigheter kan anses stämma överens med arvlåtarens yttersta vilja eller, om det är fråga om avstående till arvlåtarens släkting eller någon annan person som stått arvlåtaren nära, om det kan anses skäligt. Regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, Kammarkollegiet beslutar om avstående av arv eller försäkringsbelopp. Motionsyrkandena avstyrktes. Riksdagen följde utskottet.

Utskottets ställningstagande

Utskottet har inte någon annan uppfattning än den riksdagen tidigare gett uttryck för, varför motionsyrkandena bör avslås.

Registrering av testamenten

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om registrering av testamenten. Utskottet hänvisar till pågående arbete. Jämför reservation 16 (SD, L, KD).

Motionerna

I kommittémotion 2016/17:2372 av Mikael Eskilandersson och Roger Hedlund (båda SD) föreslås ett tillkännagivande om att regeringens bör återkomma till riksdagen med ett lagförslag om ett frivilligt testamentsregister (yrkande 10). I kommittémotionerna 2015/16:3095 av Paula Bieler m.fl. (SD) (yrkande 50) och 2016/17:2506 av Paula Bieler m.fl. (SD) (yrkande 49) förs samma yrkanden fram.

I kommittémotion 2016/17:3347 av Caroline Szyber m.fl. (KD) föreslås ett tillkännagivande om att regeringen ska ge Skatteverket i uppdrag att inrätta ett testamentsregister (yrkande 49).

I kommittémotion 2016/17:3472 föreslår Robert Hannah m.fl. (L) ett tillkännagivande om att regeringen bör utreda möjligheten att inrätta ett frivilligt testamentsregister hos Skatteverket (yrkande 5). Samma yrkande förs fram i motionerna 2015/16:381 av Robert Hannah och Fredrik Malm (båda L) och 2016/17:2018 av Robert Hannah m.fl. (L).

Gunilla Nordgren (M) föreslår i motion 2015/16:1760 ett tillkännagivande om att regeringen bör utreda förutsättningarna för ett testamentsregister. Samma yrkande förs fram i motion 2016/17:1527 av Gunilla Nordgren (M).

I motion 2015/16:590 av Emanuel Öz (S) föreslås tillkännagivanden om att regeringen bör utreda dels förutsättningarna för registrering av testamenten hos Skatteverket (yrkande 1), dels om registrering ska vara ett krav för testamentets giltighet (yrkande 2).

Sara-Lena Bjälkö och Mikael Eskilandersson (båda SD) föreslår i motion 2015/16:2046 ett tillkännagivande om att regeringen bör se över om det ska finnas en möjlighet att registrera testamenten i ett frivilligt register.

Bakgrund

Skatteverket lämnade den 19 maj 2008 förslag till en reglering av testamentsregister i promemorian Bouppteckningar och testamentsregister (bilaga till dnr 131 79596-08/113). Efter att Justitiedepartementet berett Skatteverkets förslag i promemorian fann regeringen i ett beslut den 4 april 2012 inte tillräckliga skäl att gå vidare med de förslag som hade lämnats av Skatteverket (dnr Ju2008/4624/L2).

I juli 2012 antogs inom EU förordningen (EU) nr 650/2012 om behörighet, tillämplig lag, erkännande och verkställighet av domar samt godkännande och

verkställighet av officiella handlingar i samband med arv och om inrättandet av ett europeiskt arvsintyg (arvsförordningen). Förordningen trädde i kraft den 16 augusti 2012, men dess bestämmelser skulle, med några få undantag, börja tillämpas först den 17 augusti 2015.

I kommissionens förslag till arvsförordning (KOM(2009) 154) redovisades att frågan om registrering av testamenten kommer att bli föremål för ett senare förslag från kommissionen.

Tidigare behandling

Motsvarande motionsyrkanden har behandlats av utskottet vid flera tillfällen tidigare, senast våren 2015 i betänkande 2014/15:CU6. Utskottet hänvisade till sitt tidigare ställningstagande om att kommissionen aviserat att frågan om registrering av testamenten kommer att bli föremål för ett senare förslag från kommissionen. Mot denna bakgrund ansåg utskottet att det aviserade arbetet borde avvaktas, och motionsyrkandena avstyrktes därför. Riksdagen följde utskottet.

Frågesvar

Justitie- och migrationsminister Morgan Johansson framhöll den 13 april 2016 i ett frågesvar att det är allvarligt om testamenten av olika anledningar inte kommer fram efter ett dödsfall, med följden att en persons yttersta vilja inte kan respekteras. Statsrådet anförde att han som ett första steg avsåg att ta initiativ till att frågan skulle övervägas på nytt inom Justitiedepartementet (fr. 2015/16:1058).

Utskottets ställningstagande

Utskottet konstaterar att frågan om att inrätta ett offentligt register för testamenten har varit föremål för riksdagsmotioner vid ett stort antal tillfällen och att riksdagen också påtalat att det finns goda skäl att införa en möjlighet att registrera testamenten (bet. 2006/06:LU10). Utskottet anser att det fortfarande finns goda skäl att införa en möjlighet att registrera testamenten och kan därför i allt väsentligt ställa sig bakom motionärernas önskemål.

Justitie- och migrationsminister Morgan Johansson har uppgett att han avser att ta initiativ till att frågan om ett offentligt testamentsregister ska övervägas på nytt inom Justitiedepartementet. Utskottet anser därför att det inte finns behov av något tillkännagivande till regeringen i frågan. Motionsyrkandena bör därför avslås.

Kallelse till bouppteckning

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår ett motionsyrkande om kallelse till bouppteckning. Utskottet hänvisar till gällande rätt.

Motionen

I motion 2015/16:3066 anför Mikael Jansson och Robert Stenkvist (båda SD) att i de situationer där det finns ett testamente bör det vara tillräckligt att kalla testamentstagarna till bouppteckningen. Arvingarna enligt den legala arvsordningen bör endast underrättas om bouppteckningen. Ett tillkännagivande om att regeringen bör ta fram ett lagförslag begärs.

Gällande rätt

När en person avlider uppkommer ett dödsbo. Reglerna om dödsboet, dess förvaltning, arvsförfarande m.m. finns i 18–24 kap. ärvdabalken. Dödsboet omfattar en persons samtliga tillgångar och skulder. Förvaltningen av dödsboet syftar till att förbereda en överföring av den avlidnes tillgångar till efterlevande make, arvingar och testamentstagare.

Dödsbodelägare är efterlevande make eller sambo, arvingar och universella testamentstagare (18 kap. 1 § första stycket ärvdabalken).

Dödsboförvaltningen kan skötas av delägarna själva. Om dödsbodelägarna t.ex. inte kommer överens eller om det är praktiskt svårt att samla dödsbodelägarna kan dödsboförvaltningen skötas av en boutredningsman.

Normalt ska dödsbodelägarna eller boutredningsmannen utreda den avlidnes tillgångar och skulder samt upprätta en bouppteckning senast tre månader efter dödsfallet (20 kap. 1 § ärvdabalken).

Dödsbodelägare som har egendomen i sin vård, boutredningsmannen eller testamentsexekutorn ska bestämma tid och ort för bouppteckning samt utse två kunniga och trovärdiga gode män att förrätta den. Samtliga delägare ska kallas i god tid till förrättningen. Den avlidnes efterlevande make eller sambo ska alltid kallas. Om lotten i kvarlåtenskapen ska åtnjutas först sedan en arvinge eller en universell testamentstagare har avlidit, ska även den kallas som vid tiden för bouppteckningen är närmast att sålunda ta arv eller testamente (20 kap. 2 § första stycket).

Bouppteckningen är en redogörelse för den avlidnes tillgångar och skulder samt för vilka som är dödsbodelägare. I bouppteckningen ska den dödes tillgångar och skulder antecknas och värderas som de var vid dödsfallet (20 kap. 4 § första stycket ärvdabalken).

Bouppteckningen lämnas in till Skatteverket (20 kap. 8 § ärvdabalken).

Utskottets ställningstagande

Utskottet anser att det saknas skäl att föreslå någon åtgärd från riksdagen för att få till stånd en översyn av reglerna om vilka personer som ska kallas till bouppteckning. Motionsyrkandet bör därför avslås.

Ändringar i namnlagen

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår ett motionsyrkande om ändringar i namnlagen. Utskottet hänvisar till gällande rätt.

Motionen

I partimotion 2015/16:49 föreslår Jonas Sjöstedt m.fl. (V) ett tillkännagivande om att regeringen bör se över namnlagen så att den blir könsneutral och således inte hindrar någon att välja vilket förnamn som han eller hon vill (yrkande 12).

Gällande rätt m.m.

Hösten 2016 antog riksdagen en ny lag om personnamn (prop. 2015/16:180, bet. 2016/17:CU4, rskr. 2016/17:31). Den nya lagen träder i kraft den 1 juli 2017.

Enligt 26 § i den nya lagen ska varje barn ges ett eller flera förnamn. En ansökan om förvärv av barnets förnamn ska göras inom tre månader från barnets födelse.

En person får enligt 27 § förvärva eller ändra förnamn genom

1. tillägg av ett eller flera namn
2. byte av ett eller flera namn
3. strykning av ett eller flera namn, dock inte alla
4. ändring av ordningsföljden mellan två eller flera namn.

I 28 § föreskrivs att som förnamn får endast förvärvas ett namn som inte

1. kan väcka anstöt
2. kan antas leda till obehag för den som ska bära namnet, eller
3. av någon annan anledning är olämpligt som förnamn.

I propositionen (s. 65) anförde regeringen bl.a. följande:

När det gäller de krav som bör ställas på ett namn för att det ska få förvärvas som ett förnamn fungerar de nuvarande reglerna i stort sett bra. Kommitténs genomgång av praxis visar bl.a. att denna är tillåtande och har utvecklats i takt med samhället i övrigt. Det är enligt praxis t.ex. möjligt för både vuxna och barn att byta till ett s.k. könskonträrt förnamn, dvs. ett namn som av tradition förknippas med det motsatta könet. Regeringen välkomnar denna utveckling och ser med tillfredsställelse på att möjligheterna

att leva i enlighet med sin könsidentitet har stärkts. Som regeringen återkommer till nedan stärks möjligheterna ytterligare genom att det hinder som i dag finns mot att byta ut samtliga förnamn tas bort. Det finns därför inte, som bl.a. RFSL Ungdom anser, något behov av ytterligare förtydliganden i detta avseende.

Regeringen anförde vidare (s. 67):

Enligt 1982 års namnlag är det möjligt att förvärva eller ändra förnamn genom att senare byta ut, lägga till eller stryka ett eller flera namn. Ett av de ursprungliga förnamnen måste dock som regel behållas, vilket innebär att en person som t.ex. vill byta till s.k. könskonträra förnamn som huvudregel inte kan genomföra ett sådant byte beträffande alla sina namn. Det krävs vidare särskilda skäl för att förvärva förnamn mer än en gång. Detta gäller dock inte en ändring av ett förnamns stavning, om namnets uttal inte ändras, eller en ändring av ordningsföljden mellan förnamnen. Sådana ändringar kan göras ett obegränsat antal gånger.

De nuvarande reglerna ger individen relativt begränsade möjligheter att förvärva nya förnamn eller ändra sina förnamn. Begränsningarna ger uttryck för den oro som tidigare fanns över att allt för stora möjligheter till namnbyten skulle missbrukas och inverka negativt på namnstabiliteten. Som regeringen framhåller i avsnitt 6.3 finns det nu skäl att se annorlunda på dessa frågor. Risken för missbruk får anses liten och den eventuella nyttan med att begränsa möjligheterna till flera namnbyten står inte i rimlig proportion till värdet av den ökade friheten för medborgarna. Det bör därför inte, som bl.a. Förvaltningsrätten i Göteborg anser, finnas några spärar mot att förvärva eller ändra förnamn. I stället bör det vara möjligt att, utan begränsningar, byta ut eller lägga till ett eller flera namn. Förnamn ska även kunna strykas.

Utskottets ställningstagande

Utskottet konstaterar att det enligt gällande praxis anses möjligt för både vuxna och barn att byta till ett s.k. könskonträrt förnamn, dvs. ett namn som av tradition förknippas med det motsatta könet. Med den nya lagen om personnamn som träder i kraft den 1 juli 2017 stärks möjligheterna att leva i enlighet med sin könsidentitet ytterligare genom att det hinder som i dag finns mot att byta ut samtliga förnamn tas bort. Genom de lagändringar som träder i kraft inom kort anser utskottet att motionsönskemålet får anses tillgodosett. Motionsyrkandet bör därför avslås.

Elektroniska dokument i familjerättsliga sammanhang

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår ett motionsyrkande om elektroniska dokument i familjerättsliga sammanhang. Utskottet hänvisar till pågående arbete.

Jämför reservation 17 (L).

Motionen

I kommittémotion 2016/17:3472 av Robert Hannah m.fl. (L) föreslås ett tillkännagivande om att regeringen bör ta initiativ till att förbättra möjligheten att använda elektroniska dokument i familjerättsliga sammanhang (yrkande 2). Enligt motionärerna bör det t.ex. vara möjligt att ansöka om hindersprövning, registrera äktenskapsförord och lämna in en faderskapsbekräftelse och liknande elektroniskt.

Pågående arbete

I budgetpropositionen för 2015 presenterade regeringen en fyraårig satsning 2015–2018 på att förstärka styrningen och samordningen av e-förvaltningen (prop. 2014/15:1 utg.omr. 22 avsnitt 5.5.1).

Den fyraåriga satsningen hålls ihop i programmet Digitalt först och dess delar:

- Digital förnyelse – styrning och digital mognad
- Ett smartare Sverige – innovativa digitala lösningar
- En stabil bas – en digital infrastruktur.

I budgetpropositionen för 2017 aviserade regeringen åtgärder för att öka incitamenten till att digitalisera förvaltningen. Bland annat föreslås en ny finansieringsmodell för förvaltningen av nationella grunddata och nationella digitala tjänster (prop. 2016/17:1 utg.omr. 22 avsnitt 4.5.1).

Regeringen har vidare gett en särskild utredare i uppdrag att analysera och lämna förslag till effektiv styrning av utveckling, införande och förvaltning av nationella digitala tjänster (dir. 2016:39). Utredningen har antagit namnet Utredningen om effektiv styrning av nationella digitala tjänster i en samverkande förvaltning (N 2016:01). För att stärka styrningen av samarbetet och samverkan över myndighetsgränserna på det aktuella området har utredningen genom tilläggsdirektiv också fått i uppdrag att analysera hur digitaliseringen i den offentliga sektorn kan stärkas genom att man inom ramen för den befintliga myndighetsstrukturen, samlar ansvaret för dessa frågor till en myndighet (dir. 2016:97). Utredaren ska med utgångspunkt i analysen lämna förslag till nödvändiga författningsändringar och övriga åtgärder som krävs för att en myndighet så snart som möjligt ska kunna ges den aktuella uppgiften. Uppdraget ska i denna del redovisas senast den 15 mars 2017.

Regeringen har också förlängt Ekonomistyrningsverkets uppdrag att följa de statliga myndigheternas effektivitet vid användningen av it-teknik och hur de tar till vara digitaliseringens möjligheter (N2016/01642/EF).

Regeringen har gett en utredare i uppdrag att kartlägga och analysera i vilken utsträckning det förekommer lagstiftning som i onödan försvårar digital utveckling och samverkan inom den offentliga förvaltningen (dir. 2016:98). Utredaren ska lämna förslag till de författningsändringar som bedöms ha störst potential att stödja den fortsatta digitaliseringen av förvaltningen. Författningsförslagen ska vara motiverade utifrån en sammantagen bedömning, där

samtliga relevanta intressen och perspektiv har beaktats och vägts mot varandra. Utredaren ska särskilt analysera sådan lagstiftning som i onödan försvårar digitalt informationsutbyte inom den offentliga förvaltningen och genomförandet av regeringens målsättning om att digitala tjänster, så långt det är möjligt och när det är relevant, ska vara förstahandsval vid den offentliga sektorns kontakter med medborgare, organisationer och företag. Uppdraget ska redovisas senast den 31 mars 2018.

Utskottets ställningstagande

Utskottet ser som utgångspunkt positivt på åtgärder som syftar till att möjliggöra användningen av digital teknik inom förvaltningen, eftersom den också kommer att påverka möjligheterna att använda digitala lösningar på familjerättens område. Som framgår ovan pågår redan ett relativt omfattande utvecklingsarbete med denna inriktning.

Mot denna bakgrund anser utskottet att det saknas anledning för riksdagen att ta något initiativ på området. Motionsyrkandet bör därför avslås.

Reservationer

1. Skärpt kontroll av vigselförrättare inom trossamfund, punkt 4 (SD)

av Roger Hedlund (SD) och Mikael Eskilandersson (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 4 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion 2015/16:3099 av Carina Herrstedt m.fl. (SD) yrkande 17.

Ställningstagande

I maj 2012 presenterade Utredningen om stärkt skydd mot tvångsäktenskap och barnäktenskap sitt betänkande Stärkt skydd mot tvångsäktenskap och barnäktenskap (SOU 2012:35). Utredningen förslår bl.a. bättre tillsyn, skärpta krav och djupare dialog med religiösa samfund och vigselförrättare för att stoppa tvångsäktenskap och barnäktenskap.

Vi anser att regeringen bör gå vidare med utredningens förslag och återkomma till riksdagen med ett lagförslag som innehåller skärpta krav på trossamfunden och deras vigselförrättare.

Vad som anförts ovan bör riksdagen ställa sig bakom och tillkännage för regeringen.

2. Formerna för ingående av äktenskap, punkt 6 (KD)

av Tuve Skånberg (KD).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 6 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen delvis motion 2016/17:331 av Bengt Eliasson och Mathias Sundin (båda L).

Ställningstagande

Jag anser att det finns skäl att föreslå en helt ny juridisk ordning för samlevnad mellan två vuxna personer. Förslaget har sin grund i förhållandet att kyrkan och staten numera är åtskilda och innebär att myndighetsutövningen i detta sammanhang bör förbehållas enbart staten. Regleringen bör ske genom att det införs en civilrättslig samlevnadsbalk. Begreppet äktenskap utmönstras från lagstiftningen. Enligt förslaget får par av såväl samma som olika kön gifta sig genom en registrering. Rättsverkningarna ska knytas till registreringen. Välsignelseakter i skilda former och andra ceremonier blir en fråga för kyrkor, samfund och andra sammanslutningar och självklart för parterna själva. Staten kan och bör inte ha något inflytande över hur människor väljer att manifesteras sin kärlek och få den välsignad. Därmed är också religionsfriheten respekterad. Införandet av en civilrättsligt reglerad samlevnad är ett sätt att garantera att alla par som vill gifta sig behandlas lika och är också en rimlig konsekvens av delningen mellan kyrkan och staten. Den föreslagna ordningen finns i flera andra europeiska länder.

Regeringen bör snarast tillsätta en utredning som ges i uppdrag att lämna förslag som innebär att det kan införas en civilrättsligt reglerad samlevnad, förslagsvis kallad giftermålsbalk, och att begreppet äktenskap utmönstras från lagstiftningen. Utredningsuppdraget bör innefatta att religiösa samfund inte ska ha vigselrätt och att eventuella välsignelseakter varken kan eller ska regleras av statsmakten.

Vad som anförts ovan bör riksdagen ställa sig bakom och tillkänna för regeringen.

3. Erkännande av äktenskap mellan personer av samma kön, punkt 7 (V)

av Lotta Johnsson Fornarve (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 7 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion 2016/17:812 av Hans Linde m.fl. (V) yrkande 7.

Ställningstagande

I flera av EU:s medlemsländer är fortfarande diskrimineringen av hbtq-personer utbredd. På flera områden kan dock konkreta initiativ tas för att motverka sådan diskriminering. Till exempel bör ett samkönat äktenskap som ingåtts i ett medlemsland vara giltigt i hela Europa. Det är orimligt att ett par som ingått äktenskap i Sverige blir rättslösa om de väljer att flytta till något av de länder

som i dag inte erkänner samkönade äktenskap. Regeringen bör inom EU verka för att samkönade äktenskap som ingåtts i ett medlemsland blir giltiga i hela unionen.

Vad som anförts ovan bör riksdagen ställa sig bakom och tillkänna för regeringen.

4. Betänketid vid äktenskapsskillnad, punkt 8 (M)

av Ewa Thalén Finné (M), Jessika Roswall (M), Carl-Oskar Bohlin (M) och Thomas Finnborg (M).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 8 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2016/17:3143 av Ewa Thalén Finné m.fl. (M) yrkande 6.

Ställningstagande

Bestämmelserna om äktenskapsskillnad infördes under 1970-talet. De syftade till att förenkla förfarandet vid skilsmässor. Exempelvis är det numer möjligt att få sitt äktenskap upplöst utan att behöva uppge någon särskild grund för äktenskapsskillnaden och utan något krav på särlevnad. Detta menar vi har varit nödvändiga förändringar för att modernisera äktenskapslagstiftningen. Vi anser att ytterligare moderniseringar nu är önskvärda. Vi föreslår därför att betänketiden vid skilsmässa avskaffas när bara den ena maken begär äktenskapsskillnad och det inte finns barn under 16 år med i bilden.

Det får bli regeringens uppgift att utarbeta de lagförslag som krävs och återkomma till riksdagen.

Vad som anförts ovan bör riksdagen ställa sig bakom och tillkänna för regeringen.

5. Giftorättens omfattning vid bodelning, punkt 9 (L)

av Robert Hannah (L).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 9 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2016/17:3472 av Robert Hannah m.fl. (L) yrkande 4.

Ställningstagande

Frågan om en make har fått ett arv eller en gåva före äktenskapets ingående beror på omständigheter som ingen råder över, och att vid bodelning vidhålla en strikt hälftindelning kan därför i många fall få ett stötande resultat.

Jag anser därför att regeringen bör återkomma till riksdagen med ett lagförslag som innebär att egendom som makar fått i arv eller gåva före äktenskapets ingående ska undantas från bodelning om inte makarna genom äktenskapsförord kommit överens om annat.

Vad som anförts ovan bör riksdagen ställa sig bakom och tillkänna för regeringen.

6. Stärkta rättigheter för transpersoner m.fl., punkt 13 (M)

av Ewa Thalén Finné (M), Jessika Roswall (M), Carl-Oskar Bohlin (M) och Thomas Finnborg (M).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 13 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2015/16:2703 av Ewa Thalén Finné m.fl. (M) yrkande 3 och

bifaller delvis motion

2015/16:49 av Jonas Sjöstedt m.fl. (V) yrkande 13.

Ställningstagande

Det finns i dag inte någon tydlig reglering i lagen om hur en registrering av föräldraskap får gå till efter att en förälder har gjort en könskorrigering. Detta är en fråga som blivit ännu mer aktuell efter att steriliseringskravet vid könskorrigering togs bort. Lagen bör förtydligas så att det framgår att man får fullt erkännande av sitt juridiska könsbyte. Det finns exempel där en man stått som biologisk mor i folkbokföringen, vilket kan innebära problem i kontakter med exempelvis skolan och sjukvården. En reformering av lagen innebär en stärkt ställning såväl för föräldern som för barnet. Det får bli regeringens uppgift att utarbeta de lagförslag som krävs och återkomma till riksdagen.

Vad som anförts ovan bör riksdagen ställa sig bakom och tillkänna för regeringen.

7. Stärkta rättigheter för transpersoner m.fl., punkt 13 (V)

av Lotta Johnsson Fornarve (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 13 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2015/16:49 av Jonas Sjöstedt m.fl. (V) yrkande 13 och
bifaller delvis motion
2015/16:2703 av Ewa Thalén Finné m.fl. (M) yrkande 3.

Ställningstagande

För personer som t.ex. fått ändrad könstillhörighet är det ett problem att de inte kan få sin namnidentitet ändrad retroaktivt i vissa handlingar, t.ex. betyg och anställningsbevis. De tvingas därför att visa upp handlingar med sin gamla könsidentitet, vilket kan innebära att de hamnar i obekväma situationer och i värsta fall bemöts kränkande och diskriminerande. Vi anser att det är viktigt att skolor, högskolor och andra samhällsinstitutioner på begäran av den enskilde utfärdar nya intyg utifrån den nya könstillhörigheten. Enligt vår mening bör regeringen så fort som möjligt återkomma till riksdagen med förslag till lagstiftning eller vidta andra åtgärder för att tillgodose att en person som har bytt namnidentitet eller personnummer kan få dessa uppgifter ändrade retroaktivt.

Vad som anförts ovan bör riksdagen ställa sig bakom och tillkänna för regeringen.

8. Talerätt i mål om fastställande av faderskap, punkt 15 (SD)

av Roger Hedlund (SD) och Mikael Eskilandersson (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 15 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna
2015/16:2899 av Paula Bieler m.fl. (SD) yrkande 12 i denna del,
2015/16:3095 av Paula Bieler m.fl. (SD) yrkande 37 och
2016/17:2506 av Paula Bieler m.fl. (SD) yrkande 36.

Ställningstagande

Talan om fastställande av faderskap bör också kunna väckas av en man som tror sig vara far till ett barn. Enligt vår uppfattning måste en man som tror sig vara far till ett barn kunna kräva att en undersökning görs för att ta reda på om han är barnets biologiska pappa. Dagens lagstiftning kan vara ett oöverstigligt hinder för de män som vill ta ansvar för sina barn, där mammorna inte vill samarbeta. Detta är djupt orättvist och främjar inte jämställdhet mellan män och kvinnor. Det får bli regeringens uppgift att utarbeta de lagförslag som krävs och återkomma till riksdagen.

Vad som anförts ovan bör riksdagen ställa sig bakom och tillkänna för regeringen.

9. Föräldraskap vid assisterad befruktning, punkt 16 (M, C, V, L)

av Ewa Thalén Finné (M), Jessika Roswall (M), Carl-Oskar Bohlin (M), Ola Johansson (C), Thomas Finnborg (M), Robert Hannah (L) och Lotta Johnsson Fornarve (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 16 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2015/16:2703 av Ewa Thalén Finné m.fl. (M) yrkande 1,

2015/16:2786 av Jan Björklund m.fl. (FP) yrkande 6,

2015/16:3211 av Ola Johansson m.fl. (C) yrkande 1,

2015/16:3225 av Anna Kinberg Batra m.fl. (M) yrkande 18 och

2016/17:1079 av Jan Björklund m.fl. (L) yrkande 8 och avslår motion

2016/17:588 av Veronica Lindholm (S).

Ställningstagande

Sedan 2005 kan kvinnor som lever i samkönade relationer få sjukvårdens hjälp med att skaffa barn genom assisterad befruktning. Den födande kvinnans partner av samma kön blir i dessa fall, förutsatt att hon samtyckt till behandlingen, barnets andra juridiska förälder, genom att bekräfta detta på samma sätt som en man som är sambo med en kvinna som föder barn får göra.

Om mamman är gift med en man blir han automatiskt registrerad som barnets förälder efter födseln, men om mamman i stället är gift med en kvinna måste hon gå igenom en krånglig och tidskrävande process för att få föräldraskapet registrerat i domstol.

Utredningen Föräldraskap vid assisterad befruktning (SOU 2007:3) föreslog att föräldraskapet vid assisterad befruktning ska regleras på samma sätt för samkönade par som för olikkönade par.

Vi anser att den omotiverade särbehandling som råder i dag måste upphöra och att lagstiftningen måste bli könsneutral.

Det får bli regeringens uppgift att utarbeta de lagförslag som krävs och återkomma till riksdagen.

Vad som anförts ovan bör riksdagen ställa sig bakom och tillkännage för regeringen.

10. Adoption, punkt 17 (M)

av Ewa Thalén Finné (M), Jessika Roswall (M), Carl-Oskar Bohlin (M) och Thomas Finnborg (M).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 17 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförts i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2015/16:2482 av Cecilia Widegren m.fl. (M) yrkande 11,

2015/16:2703 av Ewa Thalén Finné m.fl. (M) yrkande 2,

2015/16:3225 av Anna Kinberg Batra m.fl. (M) yrkande 19,

2016/17:3143 av Ewa Thalén Finné m.fl. (M) yrkande 14,

2016/17:3146 av Olof Lavesson m.fl. (M) yrkande 12 och

2016/17:3221 av Cecilia Widegren m.fl. (M) yrkande 23,

bifaller delvis motionerna

2015/16:1204 av Lotta Finstorp och Olof Lavesson (båda M),

2015/16:1252 av Helena Bouveng (M),

2015/16:2313 av Pia Hallström (M),

2015/16:2668 av Cecilia Widegren (M),

2016/17:745 av Boriana Åberg (M),

2016/17:1120 av Helena Bouveng (M),

2016/17:2100 av Maria Stockhaus (M),

2016/17:2252 av Thomas Finnborg (M) och

2016/17:3112 av Cecilia Widegren (M) samt

avslår motionerna

2015/16:1231 av Jenny Petersson (M) yrkandena 1 och 2,

2015/16:3095 av Paula Bieler m.fl. (SD) yrkande 42,

2016/17:868 av Johan Büser (S) yrkande 1,

2016/17:2372 av Mikael Eskilandersson och Roger Hedlund (båda SD) yr-

kande 6 och

2016/17:2506 av Paula Bieler m.fl. (SD) yrkande 41.

Ställningstagande

Vid vuxenadoptioner gäller i dag samma regler som vid adoption av minderåriga. Det är enligt vår uppfattning inte rimligt. Vuxenadoption kan exempelvis ske när ett barn vuxit upp med fosterföräldrar och efter att ha fyllt 18 år vill bli adopterad av dessa, och det inte längre finns någon naturlig kontakt med de biologiska föräldrarna. Med tanke på att dagens lagstiftning fortfarande inte korrelerar med verkligheten behöver föräldrabalken moderniseras och uppdateras till att tydligt skilja på adoption av barn och adoption av vuxna. Det får bli regeringens uppgift att utarbeta de lagförslag som krävs och återkomma till riksdagen.

Vad som anförts ovan bör riksdagen ställa sig bakom och tillkänna för regeringen.

11. Adoption, punkt 17 (SD)

av Roger Hedlund (SD) och Mikael Eskilandersson (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 17 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförts i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2015/16:3095 av Paula Bieler m.fl. (SD) yrkande 42,

2016/17:2372 av Mikael Eskilandersson och Roger Hedlund (båda SD) yrkande 6 och

2016/17:2506 av Paula Bieler m.fl. (SD) yrkande 41 och avslår motionerna

2015/16:1204 av Lotta Finstorp och Olof Lavesson (båda M),

2015/16:1231 av Jenny Petersson (M) yrkandena 1 och 2,

2015/16:1252 av Helena Bouveng (M),

2015/16:2313 av Pia Hallström (M),

2015/16:2482 av Cecilia Widegren m.fl. (M) yrkande 11,

2015/16:2668 av Cecilia Widegren (M),

2015/16:2703 av Ewa Thalén Finné m.fl. (M) yrkande 2,

2015/16:3225 av Anna Kinberg Batra m.fl. (M) yrkande 19,

2016/17:745 av Borian Åberg (M),

2016/17:868 av Johan Büser (S) yrkande 1,

2016/17:1120 av Helena Bouveng (M),

2016/17:2100 av Maria Stockhaus (M),

2016/17:2252 av Thomas Finnborg (M),

2016/17:3112 av Cecilia Widegren (M),

2016/17:3143 av Ewa Thalén Finné m.fl. (M) yrkande 14,

2016/17:3146 av Olof Lavesson m.fl. (M) yrkande 12 och

2016/17:3221 av Cecilia Widegren m.fl. (M) yrkande 23.

Ställningstagande

I de fall familjehemsföräldrarna efter en längre tid önskar adoptera barnet finns för närvarande ett mycket allvarligt hinder. Vårdnadshavarna måste, oavsett hur olämpliga de är som föräldrar, ge sitt samtycke. Ser man till exempelvis vårt grannland Norge finns i dag möjligheten för familjehemsföräldrar att adoptera ett barn trots att vårdnadshavarna inte ger sitt samtycke till detta. Bland annat ska barnets föräldrar ha bedömts sakna förmåga att ge barnet den omsorg som behövs, och barnet ska ha en sådan anknytning till familjehemsföräldrarna att det tar skada av en separation. Familjehemsföräldrarna ska även ha visat sig vara lämpliga att uppfostra barnet som sitt eget. Vår uppfattning är att det svenska systemet bör utformas med det norska som förebild. Det får bli regeringens uppgift att utarbeta de lagförslag som krävs och återkomma till riksdagen.

Vad som anförts ovan bör riksdagen ställa sig bakom och tillkänna för regeringen.

12. Automatisk gemensam vårdnad för ogifta föräldrar, punkt 19 (SD)

av Roger Hedlund (SD) och Mikael Eskilandersson (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 19 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförts i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2015/16:2899 av Paula Bieler m.fl. (SD) yrkande 12 i denna del,

2015/16:3095 av Paula Bieler m.fl. (SD) yrkande 38,

2016/17:2372 av Mikael Eskilandersson och Roger Hedlund (båda SD) yrkande 3 och

2016/17:2506 av Paula Bieler m.fl. (SD) yrkande 37 och
bifaller delvis motionerna

2015/16:931 av Rickard Nordin (C),

2015/16:2638 av Fredrik Schulte m.fl. (M) i denna del och

2016/17:354 av Rickard Nordin (C).

Ställningstagande

Att barn ska ha rätt till båda sina föräldrar borde vara en självklarhet. Fadern är en viktig person, och hans närvaro bör alltid eftersträvas, särskilt med tanke på det stora antal barn som växer upp med enbart modern.

Trots arbetet med jämlikhet i familjen kvarstår mammans rätt att ensam avgöra om pappan till det gemensamma barnet ska få del i vårdsnaden. Detta innebär att fäder är helt utlämnade till moderns godtycke om de ska få finnas i barnets liv eller inte, redan från födseln.

Enligt vår mening är detta inte en tillfredsställande ordning. Vi anser därför att lagen behöver ändras så att ogifta föräldrar automatiskt får gemensam vårdnad vid födseln. Det får bli regeringens uppgift att utarbeta de lagförslag som krävs och återkomma till riksdagen.

Vad som anförts ovan bör riksdagen ställa sig bakom och tillkännage för regeringen.

13. Könsneutrala författningar, punkt 21 (V)

av Lotta Johnsson Fornarve (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 21 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2015/16:49 av Jonas Sjöstedt m.fl. (V) yrkande 9.

Ställningstagande

Dagens familjerättsliga lagstiftning utgår i mångt och mycket från heteronormativa föreställningar om hur en familj ser ut och innehåller många bestämmelser och antaganden kopplade till kön och sexualitet. Dessutom är många bestämmelser specifikt kopplade till modern (som alltid förutsätts vara en kvinna) och moderskapet respektive fadern (som alltid förutsätts vara en man) och faderskapet. Mot bakgrund av den rättsliga och samhällsliga utvecklingen framstår det som omotiverat att upprätthålla och behålla den nuvarande heteronormativa och könsstereotypa lagstiftningen, som dessutom blir allt svårare att tillämpa på ett rättssäkert och bra sätt.

Jag anser därför att alla författningar som innehåller begreppen mor och far bör ändras på så sätt att mor och far byts ut mot ordet förälder. Lagstiftningen måste, enligt min mening, utgå från könsneutralitet och således ta fasta på att föräldrar numera kan bestå av två mammor eller två pappor. Begreppet förälder blir därigenom mer informativt och lättbegripligt för lagrummens adressater. Det får bli regeringens uppgift att utarbeta de lagförslag som krävs och återkomma till riksdagen.

Vad som anförts ovan bör riksdagen ställa sig bakom och tillkännage för regeringen.

14. Gode män för ensamkommande barn, punkt 25 (C)

av Ola Johansson (C).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 25 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2016/17:2973 av Johanna Jönsson m.fl. (C) yrkande 31 och
avslår motionerna
2015/16:2567 av Roland Utbult m.fl. (KD) yrkande 11,
2016/17:2650 av Eva Lohman och Ann-Britt Åsebol (båda M) och
2016/17:3302 av Aron Modig m.fl. (KD) yrkande 18.

Ställningstagande

Med en mycket kraftig ökning av ensamkommande barn är behovet av gode män större än någonsin. Men det är svårt att rekrytera gode män, och i vissa kommuner finns det inte tillräckligt många personer som är villiga att ställa upp. Av samma skäl finns det i dag personer som har godmanskapet som enda sysselsättning, och kan hantera ett mycket stort antal barn. Oftast fungerar det bra, men både krav och vägledning brister ibland. I stället borde de ensamkommande barnen få en professionell företrädare med specialkompetens utsedd. Den personen ska sedan följa barnet fram till Migrationsverkets beslut. Sveriges Kommuner och Landsting (SKL) konstaterar att ett liknande system används i Nederländerna, där en socionom med rätt utbildning kan ta hand om ett tjugotal barn och rutinerna är inarbetade. Det finns även goda erfarenheter av mer professionaliserade system från Norge och Finland. Det skulle innebära ett mer modernt system som ger det enskilda barnet den hjälp det behöver på ett mer rättssäkert sätt.

Det får bli regeringens uppgift att utarbeta de lagförslag som krävs och återkomma till riksdagen.

Vad som anförts ovan bör riksdagen ställa sig bakom och tillkännage för regeringen.

15. Gode män för ensamkommande barn, punkt 25 (KD)

av Tuve Skånberg (KD).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 25 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2015/16:2567 av Roland Utbult m.fl. (KD) yrkande 11 och

2016/17:3302 av Aron Modig m.fl. (KD) yrkande 18 och

avslår motionerna

2016/17:2650 av Eva Lohman och Ann-Britt Åsebol (båda M) och

2016/17:2973 av Johanna Jönsson m.fl. (C) yrkande 31.

Ställningstagande

När ensamkommande barn och unga anländer till Sverige saknar de per definition familj, men också i de allra flesta fall vänner och annat kontaktnät som kan ge den värme och det stöd som är så viktigt att man får när man kommer ensam till ett nytt land. Jag anser att det är särskilt viktigt att dessa barn snabbt får ett säkert boende och en god man.

I dag tar det alltför lång tid från det att den minderårige anländer till att en god man förordnas. Orsaken till detta är huvudsakligen bristen på gode män. Jag vill att alla ensamkommande barn ska vara garanterade en god man inom 24 timmar efter ankomst.

Det får bli regeringens uppgift att utarbeta de lagförslag som krävs och återkomma till riksdagen.

Vad som anförts ovan bör riksdagen ställa sig bakom och tillkänna för regeringen.

16. Registrering av testamenten, punkt 31 (SD, L, KD)

av Tuve Skånberg (KD), Roger Hedlund (SD), Mikael Eskilander (SD) och Robert Hannah (L).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 31 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2015/16:381 av Robert Hannah och Fredrik Malm (båda FP),

2015/16:2046 av Sara-Lena Bjälkö och Mikael Eskilander (båda SD),

2015/16:3095 av Paula Bieler m.fl. (SD) yrkande 50,
2016/17:2018 av Robert Hannah m.fl. (L),
2016/17:2372 av Mikael Eskilandersson och Roger Hedlund (båda SD) yrkande 10,
2016/17:2506 av Paula Bieler m.fl. (SD) yrkande 49,
2016/17:3347 av Caroline Szyber m.fl. (KD) yrkande 49 och
2016/17:3472 av Robert Hannah m.fl. (L) yrkande 5 och
bifaller delvis motionerna
2015/16:590 av Emanuel Öz (S) yrkandena 1 och 2,
2015/16:1760 av Gunilla Nordgren (M) och
2016/17:1527 av Gunilla Nordgren (M).

Ställningstagande

Det förekommer att ett testamente upprättats men att testamentet inte kan återfinnas efter testatorns död. Det händer alltså att testamenten kommer bort – medvetet eller omedvetet. I vilken utsträckning detta sker vet vi av naturliga skäl inte.

Äktenskapsförord kan registreras hos en myndighet. Motsvarande möjlighet för testamenten saknas emellertid.

Skatteverket har utarbetat ett förslag som innehåller en möjlighet att registrera testamenten i ett officiellt testamentsregister. Vi anser att regeringen snarast bör återkomma till riksdagen med ett lagförslag som ligger i linje med vad Skatteverket har föreslagit.

Vad som anförts ovan bör riksdagen ställa sig bakom och tillkänna för regeringen.

17. Elektroniska dokument i familjerättsliga sammanhang, punkt 34 (L)

av Robert Hannah (L).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 34 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anføres i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2016/17:3472 av Robert Hannah m.fl. (L) yrkande 2.

Ställningstagande

I många familjerättsliga sammanhang är det fortfarande inte möjligt att upprätta handlingar, skicka in ansökningar eller signera myndighetsdokument

elektroniskt. Det är enligt min mening otillfredsställande att ett föråldrat regelverk gör att digitaliseringens möjligheter inte tas till vara fullt ut. Digital registrering är snabbare, billigare och miljövänligare och ökar säkerheten i handläggningen.

Jag anser att det är självklart att ansökan om hindersprövning, registrering av äktenskapsförord, ingivande av faderskapsbekräftelse, upprättande av framtidsfullmakt och andra liknande familjerättsliga dokument som huvudregel ska kunna skickas in elektroniskt. Vad gäller de dokument som kräver bevitning behövs särskilda lösningar för att säkerställa en fullgod elektronisk bevitning, men det torde vara fullt möjligt att hitta rättssäkra tekniska lösningar för detta. Registrering av testamenten i det frivilliga testamentsregister som även förespråkas i denna motion ska givetvis kunna ske elektroniskt.

Även i fortsättningen ska det i alla sammanhang vara möjligt att upprätta dokument och göra ansökningar på papper. Det är dock viktigt att lagstiftaren markerar att digitalt är huvudregeln och att myndigheterna bör inrikta sitt arbete på att möjliggöra detta.

Jag anser att regeringen nu bör ta initiativ till en genomgripande översyn för att anpassa det familjerättsliga regelverket till digitala lösningar.

Vad som anförts ovan bör riksdagen ställa sig bakom och tillkänna för regeringen.

Särskilt yttrande

Erkännande av äktenskap mellan personer av samma kön, punkt 7 (L)

Robert Hannah (L) anför:

Jag anser att det på flera områden finns konkreta initiativ som skulle kunna tas av regeringen för att motverka diskrimineringen av hbtq-personer inom EU. Till exempel borde ett samkönat äktenskap eller partnerskap ingånget i ett medlemsland vara giltigt inom hela EU. Det är orimligt att ett par som ingått äktenskap i Sverige skulle bli rättslösa ifall de valde att flytta till något av de länder som i dag inte erkänner samkönade äktenskap. Jag anser således att Sverige bör verka för att samkönade äktenskap ingångna i ett medlemsland ska vara giltiga i hela unionen. Eftersom likabehandling är en fråga som regeringen driver i förhandlingarna inom EU har jag slutligen bestämt mig för att inte lämna någon reservation, men jag avser att noga följa frågan och återkomma om det finns skäl för det.

BILAGA

Förteckning över behandlade förslag

Motioner från allmänna motionstiden 2015/16

2015/16:49 av Jonas Sjöstedt m.fl. (V):

9. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att det bör göras en översyn av den familjerättsliga lagstiftningen i syfte att den ska bli både materiellt och språkligt könsneutral och tillkännager detta för regeringen.
12. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att namn-lagen bör ändras så att den blir könsneutral och inte uppställer hinder för personer som är under 18 år att byta namn, och riksdagen tillkän-nager detta för regeringen.
13. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att viktiga handlingar såsom betyg, studieintyg och anställningsbevis bör kunna ändras retroaktivt vid ett namnbyte och tillkännager detta för rege-ringen.

2015/16:54 av Lotta Johnsson Fornarve m.fl. (V):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att det bör utredas hur en legal uppdelning av den gode mannens förordnande i personliga och ekonomiska angelägenheter skulle kunna se ut och till-kännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att rege-ringen bör återkomma till riksdagen med ett förslag som innebär att alla ställföreträdare ska genomgå en obligatorisk basutbildning och att överförmyndaren ska ansvara för att gode män och förvaltare i övrigt erbjuds den utbildning som behövs för att utföra sina uppdrag, och riks-dagen tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att det bör utredas om det ska införas ett rent kommunalt ansvar för gode män och förvaltare inom den egna organisationen och tillkännager detta för re-geringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att det bör införas ett kommunalt solidariskt skadeståndsansvar för förmögenhets-brott som en ställföreträdare vållat huvudmannen inom ramen för sitt uppdrag och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att rege-ringen bör återkomma till riksdagen med förslag på hur utbildning för överförmyndare och överförmyndarnämnder ska organiseras för att sä-kerställa en högre kompetensnivå hos dessa och tillkännager detta för regeringen.

6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen omgående bör ta initiativ till att samordna och följa upp länsstyrelsernas tillsyn av överförmyndare och återkomma till riksdagen med förslag på vilken myndighet som ska ansvara för detta, och riksdagen tillkännager detta för regeringen.

2015/16:381 av Robert Hannah och Fredrik Malm (båda FP):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att inrätta ett frivilligt testamentsregister hos Skatteverket och tillkännager detta för regeringen.

2015/16:385 av Barbro Westerholm och Christina Örnebjär (båda FP):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om tillsättning av en bred statlig utredning om familjejuridiken och tillkännager detta för regeringen.

2015/16:509 av Emma Carlsson Löfdahl (FP):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om möjligheten att göra en översyn av reglerna vid förhindrande/försvårande av umgänge och tillkännager detta för regeringen.

2015/16:550 av Robert Hannah m.fl. (FP):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utländska barnäktenskap, tvångsäktenskap och s.k. fullmaktsäktenskap aldrig ska kunna erkännas i Sverige och tillkännager detta för regeringen.

2015/16:590 av Emanuel Öz (S):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över behovet av ett testamentsregister hos Skatteverket och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att det ska vara obligatoriskt att registrera testamenten hos Skatteverket för att testamenten ska vara civilrättsligt giltiga och tillkännager detta för regeringen.

2015/16:723 av Jan Lindholm (MP):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om behovet av bättre skydd för enskilda med god man och tillkännager detta för regeringen.

2015/16:795 av Boriana Åberg (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om avskaffande av laglotten och tillkännager detta för regeringen.

2015/16:848 av Alexandra Völker (S):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheten till fler än två juridiska föräldrar och tillkännager detta för regeringen.

2015/16:863 av Penilla Gunther (KD):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att det behövs fler gode män och att de bör erbjudas en kostnadsfri och jämlik utbildning och tillkännager detta för regeringen.

2015/16:909 av Betty Malmberg (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ärvdabalken bör ändras så att testators yttersta vilja ges ökad tyngd och tillkännager detta för regeringen.

2015/16:923 av Rickard Nordin (C):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att förändra arvsrätten för barn i samboskap och tillkännager detta för regeringen.

2015/16:931 av Rickard Nordin (C):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att faderskap ska berättiga till vårdnad om inte annat beslutats i domstol och tillkännager detta för regeringen.

2015/16:1030 av Eva-Lena Jansson (S):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om särskilt biträde för barn i svåra vårdnadstvister och tillkännager detta för regeringen.

2015/16:1038 av Edward Riedl (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om behovet av att se över möjligheten att inrätta ett personligt ombud för barn vid rättsprocesser där de berörs och tillkännager detta för regeringen.

2015/16:1093 av Anti Avsan (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om förbättrade vårdnadsregler och tillkännager detta för regeringen.

2015/16:1145 av Annika Hirvonen och Stina Bergström (båda MP):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att barn ska kunna ha fler än två juridiska vårdnadshavare och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om barns rätt till umgänge med alla sina föräldrar och tillkännager detta för regeringen.

2015/16:1173 av Eva Lohman och Saila Quicklund (båda M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en ytterligare översyn av direktiv och regler för gode mäns uppdrag och tillkännager detta för regeringen.

2015/16:1204 av Lotta Finstorp och Olof Lavesson (båda M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om adoptioner av familjehemsplacerade barn och tillkännager detta för regeringen.

2015/16:1211 av Said Abdu (FP):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att låta intjänad inkomst- och premiepension ingå i giftorättsgodset och tillkännager detta för regeringen.

2015/16:1224 av Katarina Brännström (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om mor- och farföräldrars rätt till umgänge med sina barnbarn och tillkännager detta för regeringen.

2015/16:1231 av Jenny Petersson (M):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att sänka åldersgränsen för att få adoptera till 18 år och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att även sambos ska ges möjlighet att adoptera och tillkännager detta för regeringen.

2015/16:1252 av Helena Bouveng (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om adoptioner och tillkännager detta för regeringen.

2015/16:1661 av Erik Bengtzboe (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en översyn av barns rätt att testamentera sin kvarlåtenskap och tillkännager detta för regeringen.

2015/16:1760 av Gunilla Nordgren (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att göra ändringar i lagstiftningen och ge möjlighet att få testamentet registrerat och tillkännager detta för regeringen.

2015/16:2046 av Sara-Lena Bjälkö och Mikael Eskilandersson (båda SD):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att införa ett frivilligt register för testamente och tillkännager detta för regeringen.

2015/16:2050 av Mikael Eskilandersson m.fl. (SD):

6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att skärpa kontrollerna av gode män och förvaltare och tillkännager detta för regeringen.
7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om utbildning av förvaltare och gode män och tillkännager detta för regeringen.

2015/16:2088 av Erik Bengtzboe och Carl-Oskar Bohlin (båda M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en översyn av ärvdabalken och tillkännager detta för regeringen.

2015/16:2098 av Erik Bengtzboe och Ida Drougge (båda M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att tillåta fler vårdnadshavare för barn och tillkännager detta för regeringen.

2015/16:2159 av Catharina Bråkenhielm m.fl. (S):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en översyn av den lag som gäller särkullbarns arvsrätt och tillkännager detta för regeringen.

2015/16:2160 av Lawen Redar (S):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om behovet av en översyn av lagstiftningen gällande gode män och förvaltare och tillkännager detta för regeringen.

2015/16:2313 av Pia Hallström (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att adoptera svenska medborgare och tillkännager detta för regeringen.

2015/16:2324 av Pia Hallström och Ellen Juntti (båda M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att överväga att se över ett införande av obligatorisk prövning av vårdnaden i de fall där en vårdnadshavare har dödat den andra vårdnadshavaren och tillkännager detta för regeringen.

2015/16:2359 av Annika Qarlsson och Ulrika Carlsson i Skövde (båda C):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att införa en barnbalk som är likställd föräldrabalken och tillkännager detta för regeringen.

2015/16:2378 av Solveig Zander (C):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om behovet av en tydligare statlig styrning av överförmyndarverksamheten för att skydda de svagaste i samhället och tillkännager detta för regeringen.

2015/16:2400 av Solveig Zander m.fl. (C):

19. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att en översyn av kvaliteten i gode mäns uppdrag bör genomföras och tillkännager detta för regeringen.

2015/16:2473 av Gunilla Nordgren och Sailsa Quicklund (båda M):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en lagändring i föräldrabalken i vad som avser rätten att få vara vårdnadshavare och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom vad som anförs i motionen om att öka barnperspektivet i 2006 års vårdnadsreform och tillkännager detta för regeringen.

2015/16:2482 av Cecilia Widegren m.fl. (M):

11. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att möjliggöra fler nationella adoptioner och ta fram en hållbar strategi och tillkännager detta för regeringen.
26. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att under denna mandatperiod göra en översyn i syfte att stärka skyddet mot umgängessabotage och tillkännager detta för regeringen.

2015/16:2484 av Cecilia Widegren m.fl. (M):

10. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om kvalitets-säkring och kontroller av gode män och tillkännager detta för regeringen.

2015/16:2538 av Kenneth G Forslund (S):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att överväga behovet av skärpningar av reglerna för gode män och tillkännager detta för regeringen.

2015/16:2562 av Finn Bengtsson och Sofia Fölster (båda M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en översyn av regelverket för gode män och tillkännager detta för regeringen.

2015/16:2567 av Roland Utbult m.fl. (KD):

11. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ensamkommande flyktingbarn ska få en god man inom 24 timmar och tillkännager detta för regeringen.
12. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en nationell kampanj för att rekrytera gode män och tillkännager detta för regeringen.

2015/16:2568 av Emma Henriksson m.fl. (KD):

78. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att barnens rättigheter i vårdnadstvister ska stärkas genom rätten till ett juridiskt ombud och tillkännager detta för regeringen.
79. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att bekräftelse av faderskapet ska kunna ske för ogifta som är överens om det, på samma sätt som i dag, men redan under graviditeten och tillkännager detta för regeringen.

2015/16:2569 av Andreas Carlson m.fl. (KD):

31. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att barnens rättigheter i vårdnadstvister ska stärkas och tillkännager detta för regeringen.
32. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att bekräftelse av faderskapet ska kunna ske för ogifta som är överens om det på samma sätt som i dag, men redan under graviditeten, och riksdagen tillkännager detta för regeringen.

2015/16:2638 av Fredrik Schulte m.fl. (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att överväga en översyn av reglerna för vårdnad och tillkännager detta för regeringen.

2015/16:2668 av Cecilia Widegren (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över regelverket för inhemska adoptioner omgående och tillkännager detta för regeringen.

2015/16:2703 av Ewa Thalén Finné m.fl. (M):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om föräldrapresumtion och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om modernare adoptionsregler och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om registrering av föräldraskap och tillkännager detta för regeringen.

2015/16:2780 av Emma Henriksson m.fl. (KD, M, C, FP):

3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att under denna mandatperiod göra en översyn i syfte att stärka skyddet mot omgångessabotage och tillkännager detta för regeringen.

2015/16:2786 av Jan Björklund m.fl. (FP):

6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om könsneutral familjelagstiftning och tillkännager detta för regeringen.

2015/16:2899 av Paula Bieler m.fl. (SD):

12. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om jämställd juridisk ställning mellan mödrar och fäder och tillkännager detta för regeringen.

2015/16:2910 av Hanna Wigh (SD):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att tillsätta en utredning för att utreda effekterna av att ersätta dagens åldersgränssystem som baseras på födelsedag med ett system som grundas på födelseår för ett rättvisare samhälle och tillkännager detta för regeringen.

2015/16:3066 av Mikael Jansson och Robert Stenkvist (båda SD):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om förslag till åtgärder för en förenklad bouppteckningsprocedur och tillkännager detta för regeringen.

2015/16:3095 av Paula Bieler m.fl. (SD):

2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över föräldrabalken i syfte att möjliggöra tidigare fastställande av faderskap och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att det bör fastställas som rutin inom mödravården att inleda processen om fastställande av faderskap i de fall föräldrarna ger sitt medgivande, och riksdagen tillkännager detta för regeringen.
37. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att införa en lagstadgad rätt för en man som anser sig vara far till ett barn att kräva faderskapstest efter födseln och tillkännager detta för regeringen.
38. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att en känd fader till barnet per automatik ska tillerkännas gemensam vårdnad, och riksdagen tillkännager detta för regeringen.
40. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att tvister kring vårdnad i första hand ska lösas genom medling, där målet är att föräldrarna enas kring en samförstånds lösning, och riksdagen tillkännager detta för regeringen.
41. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda barnperspektivet i rättsväsendet och anser att delad vårdnad ska vara norm och tillkännager detta för regeringen.
42. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att göra en utredning av nuvarande regelverk med syfte att möjliggöra för adoption mot vårdnadshavarens vilja i de fall särskilda förutsättningar råder och tillkännager detta för regeringen.
50. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om införandet av ett frivilligt testamentsregister och tillkännager detta för regeringen.

2015/16:3099 av Carina Herrstedt m.fl. (SD):

17. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om ökade krav på trossamfund och vigselföräktare att visa nolltolerans mot äktenskap under tvång och barnäktenskap och tillkännager detta för regeringen.
18. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om krav på att utländska äktenskap ska ha förrättats på sätt som motsvarar den svenska lagstiftningen för att erkännas av den svenska staten och tillkännager detta för regeringen.

2015/16:3211 av Ola Johansson m.fl. (C):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ett samkönat kvinnligt par som fått hjälp med inseminering på svenskt sjukhus ska kunna få föräldraskapet fastställt under graviditeten och tillkännager detta för regeringen.

2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att en översyn bör göras av möjligheten för barn att behålla kontakten med en varaktig social förälder och tillkännager detta för regeringen.

2015/16:3225 av Anna Kinberg Batra m.fl. (M):

18. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om föräldrapresumtion och tillkännager detta för regeringen.
19. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om modernare adoptionsregler och tillkännager detta för regeringen.

Motioner från allmänna motionstiden 2016/17

2016/17:107 av Annika Hirvonen Falk och Stina Bergström (båda MP):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att barn ska kunna ha fler än två juridiska vårdnadshavare och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om barns rätt till umgänge med alla sina föräldrar och tillkännager detta för regeringen.

2016/17:331 av Bengt Eliasson och Mathias Sundin (båda L):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att äktenskapsbalken bör ändras så att äktenskap enbart kan ingås i civilrättslig ordning och tillkännager detta för regeringen.

2016/17:334 av Christina Örnebjär (L):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en utredning för genomgång och översyn av det framtida systemet för gode män, förvaltare och förmyndare med särskilt fokus på en lösning för ensamkommande flyktingbarn och tillkännager detta för regeringen.

2016/17:352 av Rickard Nordin (C):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att förändra arvsrätten för barn i samboskap och tillkännager detta för regeringen.

2016/17:354 av Rickard Nordin (C):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att faderskap ska berättiga till vårdnad om inte annat beslutats i domstol och tillkännager detta för regeringen.

2016/17:588 av Veronica Lindholm (S):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att den kvinna som är moderns registrerade partner eller maka automatiskt ska anses vara barnets förälder och att en bestämmelse om föräldraskap för moderns partner eller maka (föräldraskapspresumtion) motsvarande den nuvarande faderskapspresumtionen ska införas, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

2016/17:650 av Barbro Westerholm (L):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om barns rätt till umgänge med sina mor- och farföräldrar och tillkännager detta för regeringen.

2016/17:695 av Amir Adan (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheterna för undantag för personer som kommer i kläm på grund av att svenska myndigheter inte godkänner vissa länders handlingars bevisvärde vid dödförklaringar och tillkännager detta för regeringen.

2016/17:745 av Boriana Åberg (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om adoption av vuxna och tillkännager detta för regeringen.

2016/17:812 av Hans Linde m.fl. (V):

7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige ska verka för att samkönade äktenskap ingångna i ett medlemsland ska vara giltiga i hela unionen och tillkännager detta för regeringen.

2016/17:868 av Johan Büser (S):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör se över möjligheterna att förbättra stjärnfamiljers möjligheter till adoption och tillkännager detta för regeringen.

2016/17:898 av Elin Lundgren (S):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheten att förkorta bodelningsprocesserna och tillkännager detta för regeringen.

2016/17:1038 av Ida Karkiainen m.fl. (S):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheten att införa undantag från 9 kap. 1 § föräldrabalken så att barn i samband med omhändertagande ges rätt till egendom i form av mindre gåvor, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

2016/17:1078 av Jan Björklund m.fl. (L):

10. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att en person under 18 år aldrig ska kunna räknas som gift enligt svensk rätt och tillkännager detta för regeringen.
11. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om erkännande av tvångsäktenskap och fullmaktsäktenskap och tillkännager detta för regeringen.

2016/17:1079 av Jan Björklund m.fl. (L):

8. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om könsneutral familjelagstiftning och tillkännager detta för regeringen.

2016/17:1115 av Anette Åkesson (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utöka möjligheten för personer som uppfyller kraven att få ett tillfälligt förordnande som vigselförrättare vid enstaka tillfälle, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

2016/17:1120 av Helena Bouveng (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om adoptioner och tillkännager detta för regeringen.

2016/17:1159 av Catharina Bråkenhielm (S):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om ökat stöd till den ekonomiskt svaga vid skilsmässa och tillkännager detta för regeringen.

2016/17:1184 av Helena Bouveng (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en snabbare och effektivare bodelning och tillkännager detta för regeringen.

2016/17:1218 av Ann-Charlotte Hammar Johnsson (M):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att möjliggöra för borgerliga vigselförrättare att få sitt förordnande prövat för vigsel i våra grannländer och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att vid behov se över lagen för att modernisera den för att ge möjlighet att vara borgerlig vigselförrättare för svenska brudpar i grannländer och tillkännager detta för regeringen.

2016/17:1352 av Hanna Wigh (SD):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att tillsätta en utredning för att utreda effekterna av att ersätta dagens åldersgränssystem som baseras på födelsedag med ett system som grundas på födelseår för ett rättvisare samhälle och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ändra dagens system för åldersgränser till att gälla födelseår och tillkännager detta för regeringen.

2016/17:1360 av Alexandra Anstrell och Lotta Olsson (båda M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att göra en översyn av gällande civilrättslig lagstiftning i syfte att barnäktenskap inte ska vara giltiga i Sverige och tillkännager detta för regeringen.

2016/17:1527 av Gunilla Nordgren (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att göra ändringar i lagstiftningen och ge människor möjlighet att kunna få sitt testamente registrerat, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

2016/17:1530 av Gunilla Nordgren (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över och förändra reglerna i föräldrabalken vad avser rätten att få vara vårdnadshavare och tillkännager detta för regeringen.

2016/17:1643 av Kerstin Nilsson och Ann-Christin Ahlberg (båda S):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att överförmyndarnas egna möjligheter till kontroll och lämplighetsgranskning av gode män och förvaltare bör genomgå en översyn och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att det behövs en bättre samordning och kontroll mellan kommunerna samt ett centralt register där kommunerna kan hämta information och tillkännager detta för regeringen.

2016/17:1660 av Eva Lindh m.fl. (S):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att genomföra en översyn av struktur, lagar och regler kring godmanskap och förvaltare och tillkännager detta för regeringen.

2016/17:1668 av Ann-Christin Ahlberg och Kerstin Nilsson (båda S):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över antalet klienter en god man max bör ha och tillkännager detta för regeringen.

2016/17:1711 av Fredrik Lundh Sammeli och Helén Pettersson i Umeå (båda S):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att rutinerna för fastställande av faderskap bör förenklas och tillkännager detta för regeringen.

2016/17:1722 av Said Abdu (L):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att låta intjänad inkomst- och premiepension ingå i giftorättsgodset och tillkännager detta för regeringen.

2016/17:1787 av Fredrik Schulte (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att inga äktenskap ingångna med eller mellan minderåriga bör erkännas av svensk lag och tillkännager detta för regeringen.

2016/17:1829 av Robert Hannah m.fl. (L):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utländska barnäktenskap, tvångsäktenskap och s.k. fullmaktsäktenskap aldrig ska kunna erkännas i Sverige och tillkännager detta för regeringen.

2016/17:1964 av Hans Rothenberg (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att lagstiftningen kring arvsrätten bör ses över och uppdateras till för samtiden relevanta förutsättningar och tillkännager detta för regeringen.

2016/17:2018 av Robert Hannah m.fl. (L):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att inrätta ett frivilligt testamentsregister hos Skatteverket och tillkännager detta för regeringen.

2016/17:2034 av Kerstin Lundgren (C):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att uppdra till regeringen att förutsättningslöst se över systemet med gode män och tillkännager detta för regeringen.

2016/17:2100 av Maria Stockhaus (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att underlätta inhemska adoptioner och tillkännager detta för regeringen.

2016/17:2221 av Phia Andersson och Ann-Christin Ahlberg (båda S):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheten att säkra barns rätt till umgänge med mor- och farföräldrar och tillkännager detta för regeringen.

2016/17:2252 av Thomas Finnborg (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om inhemska adoptioner av familjehemsplacerade barn och tillkännager detta för regeringen.

2016/17:2255 av Markus Wiechel och Jennie Åfeldt (båda SD):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ändra lagen om vissa internationella rättsförhållanden rörande äktenskap och förmyndarskap och tillkännager detta för regeringen.

2016/17:2345 av Carina Herrstedt m.fl. (SD):

2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att sätta stopp för alla barnnäkenskap på svensk mark och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att äktenskap som ingåtts genom ombud, där båda makarna inte varit fysiskt närvarande vid vigseln, ska förklaras ogiltiga i vårt land och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Skatteverket inte bör få registrera äktenskap som ingåtts utanför EU om inte Migrationsverket eller länsstyrelsen först godkänt äktenskapet, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ta bort möjligheten till dispens för äktenskap där barn är under 18 år och tillkännager detta för regeringen.

2016/17:2371 av Mikael Eskilandersson och Roger Hedlund (båda SD):

6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att skärpa kontrollerna av gode män och förvaltare och tillkännager detta för regeringen.
7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om utbildning av förvaltare och gode män och tillkännager detta för regeringen.

2016/17:2372 av Mikael Eskilandersson och Roger Hedlund (båda SD):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över föräldrabalken i syfte att möjliggöra tidigare fastställande av faderskap och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att det bör fastställas som rutin inom mödravården att inleda processen för fastställande av faderskap i de fall föräldrarna ger sitt medgivande, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att en känd fader till barnet per automatik ska tillerkännas gemensam vårdnad och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att tvister kring vårdnad i första hand ska lösas genom medling, där målet är att föräldrarna enas kring en samförståndslösning, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda barnperspektivet i rättsväsendet och om att delad vårdnad ska vara norm och tillkännager detta för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att göra en utredning av nuvarande regelverk med syfte att möjliggöra för adoption mot vårdnadshavarens vilja i de fall särskilda förutsättningar råder och tillkännager detta för regeringen.
10. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om införandet av ett frivilligt testamentsregister och tillkännager detta för regeringen.

2016/17:2506 av Paula Bieler m.fl. (SD):

2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över föräldrabalken i syfte att möjliggöra tidigare fastställande av faderskap och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att det bör fastställas som rutin inom mödravården att inleda processen för fastställande av faderskap i de fall föräldrarna ger sitt medgivande, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
36. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att införa en lagstadgad rätt för en man som anser sig vara far till ett barn att kräva faderskapstest efter födseln och tillkännager detta för regeringen.
37. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att en känd fader till barnet per automatik ska tillerkännas gemensam vårdnad och tillkännager detta för regeringen.
39. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att tvister kring vårdnad i första hand ska lösas genom medling, där målet är att föräldrarna enas kring en samförståndslösning, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

40. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda barnperspektivet i rättsväsendet och om att delad vårdnad ska vara norm och tillkännager detta för regeringen.
41. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att göra en utredning av nuvarande regelverk med syfte att möjliggöra för adoption mot vårdnadshavarens vilja i de fall särskilda förutsättningar råder och tillkännager detta för regeringen.
49. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om införandet av ett frivilligt testamentsregister och tillkännager detta för regeringen.

2016/17:2650 av Eva Lohman och Ann-Britt Åsebol (båda M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en översyn av föräldrabalken (1949:381) och lagen (2005:429) om god man för ensamkommande barn för att trygga rättssäkerheten och tillkännager detta för regeringen.

2016/17:2680 av Gunilla Nordgren och Saila Quicklund (båda M):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om lagändring i föräldrabalken i vad som avser rätten att få vara vårdnadshavare och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att öka barnperspektivet i 2006 års vårdnadsreform och tillkännager detta för regeringen.

2016/17:2704 av Kenneth G Forslund och Adnan Dibrani (båda S):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att överväga behovet av skärpningar av reglerna för gode män och tillkännager detta för regeringen.

2016/17:2757 av Jonas Gunnarsson (S):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om behovet av en ny lagstiftning rörande rätten till och regleringen av de olika ställföreträdarinstituten god man och förvaltare som svarar mot dagens krav, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

2016/17:2799 av Anders Österberg m.fl. (S):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att överväga möjligheten att verka för att barn som är inblandade i en vårdnadstvist får rätt till ett målsägandebitråde som vid olika typer av domstolsförhandlingar och förberedelser därtill tillvaratar barnets intressen, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

2016/17:2852 av Tuve Skånberg (KD):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att vårdnaden om barn som mist sina föräldrar normalt ska ges till någon i barnets familje- och släktkrets och tillkännager detta för regeringen.

2016/17:2971 av Solveig Zander m.fl. (C):

31. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheterna att göra en översyn av kvaliteten i gode mäns uppdrag och tillkännager detta för regeringen.

2016/17:2973 av Johanna Jönsson m.fl. (C):

31. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda en professionalisering av gode män och tillkännager detta för regeringen.

2016/17:3078 av Elisabeth Svantesson m.fl. (M):

28. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att förtydliga lagstiftningen i syfte att månggifte inte ska accepteras och tillkännager detta för regeringen.

2016/17:3112 av Cecilia Widegren (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att omgående se över regelverket för inhemska adoptioner och tillkännager detta för regeringen.

2016/17:3143 av Ewa Thalén Finné m.fl. (M):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om utbildning av gode män och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om skärpt tillsyn av gode män och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om offentligt register och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om nationellt blankettsystem och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om it-system för enhetlig redovisning för gode män och tillkännager detta för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om betänketid vid skilsmässa och tillkännager detta för regeringen.
12. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om tvångsäktenskap och barnäktenskap och tillkännager detta för regeringen.

13. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en mer restriktiv lagstiftning vad gäller erkännande av äktenskap så att månggifte inte tillåts i landet och tillkännager detta för regeringen.
14. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om adoption och tillkännager detta för regeringen.

2016/17:3146 av Olof Lavesson m.fl. (M):

12. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om adoption och tillkännager detta för regeringen.

2016/17:3182 av Penilla Gunther (KD):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att en utredning behöver tillsättas för att utforma en ny lagstiftning som på ett rättssäkert sätt ger överförmyndare och gode män bättre förutsättningar att svara mot dagens behov och tillkännager detta för regeringen.

2016/17:3221 av Cecilia Widegren m.fl. (M):

23. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över föreskrifterna gällande föräldrars ålder vid ansökan om adoption och tillkännager detta för regeringen.

2016/17:3302 av Aron Modig m.fl. (KD):

18. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ensamkommande flyktingbarn ska få en god man inom 24 timmar och tillkännager detta för regeringen.

2016/17:3304 av Andreas Carlson m.fl. (KD):

44. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att barnens rättigheter i vårdnadstvister ska stärkas och tillkännager detta för regeringen.
45. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att bekräftelse av faderskapet ska kunna ske för ogifta som är överens om det på samma sätt som i dag, men redan under graviditeten, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

2016/17:3305 av Emma Henriksson m.fl. (KD):

85. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att barnens rättigheter i vårdnadstvister ska stärkas genom rätten till ett juridiskt ombud och tillkännager detta för regeringen.
86. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att bekräftelse av faderskapet ska kunna ske för ogifta som är överens om det,

på samma sätt som i dag men redan under graviditeten, och tillkännager detta för regeringen.

2016/17:3347 av Caroline Szyber m.fl. (KD):

48. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över reglerna för gode män och tillkännager detta för regeringen.
49. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att uppdra åt Skatteverket att inrätta ett testamentsregister och tillkännager detta för regeringen.

2016/17:3472 av Robert Hannah m.fl. (L):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en översyn av överförmyndar-, godmans- och förvaltarsystemet och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om elektronisk signatur av familjerättsliga dokument och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om barns umgängesrätt för andra än vårdnadshavare och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om föräktenskaplig egendom, arv och gåva som enskild egendom och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om frivilligt testamentsregister och tillkännager detta för regeringen.